

Vrije Universiteit Brussel

Uitval bij cursisten in de opleiding
tot ervaringsdeskundige in de
armoede en sociale uitsluiting van
vzw De Link

Eindverhandeling tot Master in de
Agogische Wetenschappen

Student: H el ne Fierens
Promotor: prof. dr. Tom Vanwing
Organisatie: De Link
Academiejaar: 2015-2016

WETENSCHAPSwinkel
Brussel

Uitval bij cursisten in de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link

Eindwerk voorgelegd voor het behalen van de graad van Master in de Agogische wetenschappen door

Hélène Fierens

Academiejaar 2015-2016

Promotor: Prof. dr. Tom Vanwing
Begeleider(s): Lieselotte Vaneeckhaute

Aantal woorden: 18197

SAMENVATTING MASTERPROEF

Naam en voornaam: H el ene Fierens

Rolnr.: 0517136

KLIN	☐
AO	☐
ONKU	☐
AGOG	☒

Titel van de Masterproef: Uitval bij cursisten in een opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting bij vzw De Link

Promotor: Prof. Dr. Tom Vanwing

Samenvatting:

Deze kwalitatieve masterproef onderzoekt uitval in de opleiding ervaringsdeskundige in de armoede van vzw De Link. Deze informatie werd verkregen aan de hand van 14 interviews en één focusgroep. In de interviews bevroeg de onderzoeker de ervaring van vroegtijdig gestopte cursisten met de opleiding, de factoren tot vroegtijdige uitval en de effecten van de opleiding op hen. Tijdens de focusgroep werd er met de medewerkers van vzw De Link gesproken over de maatregelen die vzw De Link kan nemen om uitval bij cursisten te voorkomen.

De voornaamste resultaten uit dit onderzoek zijn dat cursisten met de opleiding beginnen omdat ze een diploma willen halen en andere mensen willen helpen met hun ervaringen. Verschillende factoren dragen bij tot uitval van cursisten. Uit het onderzoek blijkt dat het vaak gaat om een mix van persoonsgebonden redenen, Financiële belemmeringen, tijdsgerelateerde redenen, groepscohesie en situationele drempels. Ze leerden een beter begrip van armoede, aan zichzelf te werken, meer inzicht in hun verleden, betere communicatieve vaardigheden en meer aspecten over de sociale sector zelf.

Vroegtijdig gestopte cursisten gaven aan dat door tijdsgerelateerde en Financiële redenen de termijn van de opleiding moet inkorten. Avondonderwijs is volgens hen ook een optie. Het instroom- en nazorgbeleid van vzw De Link moet volgens hen ook veranderen. Vzw De Link kan hun nazorgbeleid veranderen door te inventariseren hoe elk team aan nazorg doet. Dit kan andere teams inspireren. De organisatie zelf kan systematisch de gestopte cursist twee maanden later nog eens opbellen om te vragen hoe het is en of de persoon nog contact wenst. Om het nazorgbeleid van vzw De Link verder uit te werken, zijn meer Financiële middelen nodig.

DANKWOORD

Deze masterproef rond uitval in de opleiding ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting had ik niet kunnen realiseren zonder de steun en hulp van een aantal mensen.

Allereerst wil ik mijn promotor, prof dr. Tom Vanwing en mijn thesisbegeleidster, Lieselotte Vaneckhaute, bedanken voor hun inspirerende verbeteringen van mijn masterproef. Door hun kritische blik en goede ideeën ben ik telkens kunnen verbeteren in het schrijven van mijn thesis.

Vervolgens bedank ik graag Marian Van Der Sypt en de medewerkers van vzw De Link. Het was een vlotte en aangename samenwerking om de respondenten voor mijn interviews en focusgroep te bekomen. Ik kon met mijn vragen bij jullie terecht en ook voor mijn literatuurstudie waren jullie een grote hulp.

Tevens bedank ik Jozefien De Marree van de Wetenschapswinkel voor het nalezen van mijn thesis en de begeleiding. Ik vond het een aanrader om vanuit een onderzoeksvraag van de Wetenschapswinkel een masterproef te schrijven. Zo weet je dat een organisatie iets aan je onderzoek heeft en wordt deze niet gewoon geklasseerd.

Ten slotte kon ik deze thesis niet schrijven zonder de steun van familie en vrienden. Zij hielpen mij om door te doen tijdens stresserende momenten.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING MASTERPROEF.....	I
DANKWOORD	II
INHOUDSOPGAVE.....	iii
LIJST VAN TABELLEN	VI
INLEIDING	1
DEEL 1: LITERATUURSTUDIE	3
1. Theoretisch kader omtrent de methodiek 'ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting'	3
1.1 Kenmerken van mensen in armoede.....	3
1.1.1 Vijf verschillende kloven	3
1.1.2 Vijf verschillende kloven	3
1.2 Algemene methodieken als basis voor de methodiek ervaringsdeskundige in de armoede	4
1.3 Methodiek ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting.....	5
1.3.1 Van ervaring naar ervaringsdeskundigheid	6
1.3.2 Ervaringsdeskundigen in de armoede en tewerkstelling	6
1.4 Meerwaarde opleiding ervaringsdeskundige	7
1.5 Vzw De Link en de opleiding ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting	7
1.5.1 Historiek ontstaan methodiek van ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting.....	7
1.5.2 Opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting bij vzw De Link	8
1.5.3 Zorgbeleid in vzw De Link	9
1.5.4 Opleiding ervaringsdeskundige in de armoede vanuit een internationaal perspectief ..	9
2. Theorieën omtrent uitval cursisten	10
2.1 Factoren die vroegtijdige uitval bevorderen	10
2.1.1 Persoonsgebonden factoren.....	10
2.1.2 Tijdsgelateerde redenen.....	11
2.1.3 Externe factoren	11
2.1.4 Groepscohesie	11
2.1.5 Situationele drempels.....	11
2.1.6 Kenmerken van leer- en vormingsactiviteiten	12
2.2 Maatregelen om uitval te voorkomen	12

3. Onderzoeksvragen	13
DEEL 2: ONDERZOEKSMETHODE.....	15
1. Algemeen onderzoeksopzet	15
2. Onderzoekseenheden	15
2.1 Deelnemers interviews.....	15
2.2 Deelnemers focusgroep	17
3. Dataverzamelingmethoden	18
3.1 Interviews.....	18
3.2 Focusgroep	18
4. Meetinstrumenten	19
4.1 Interviews.....	19
4.2 Focusgroep	19
5. Analysemethode	20
DEEL 3: ONDERZOEKSRESULTATEN	21
1. Onderzoeksresultaten interviews.....	21
1.1 Ervaring van vroegtijdig met opleiding gestopte cursisten	21
1.1.1 Beleving vóór het starten met de opleiding	21
1.1.2 Beleving tijdens het volgen van de opleiding	22
1.1.3 Beleving na het vroegtijdig stoppen met de opleiding	25
1.2 Factoren tot vroegtijdige uitval in de opleiding	26
1.2.1 Ervaring als kind en puber met 'leren' en 'school'	26
1.2.2 Algemene redenen vroegtijdige uitval volgens ex-cursisten	26
1.2.3 Eigen redenen vroegtijdige uitval	26
1.2.4 Redenen organisatie samenwerking stopgezet	29
1.2.5 Gevoel tijdens het stoppen met de opleiding	30
1.2.6 Redenen waarom wel/niet opleiding terug beginnen	30
1.3 Effecten van opleiding op vroegtijdig gestopte cursisten.....	30
2. Onderzoeksresultaten focusgroep.....	32
2.1 Beeld van de opleiding.....	32
2.2 Mogelijke veranderingen aan de opleiding	33
2.3 Nazorg van de organisatie.....	33
DEEL 4: DISCUSSIE EN CONCLUSIE	35
1. Discussie.....	35

1.1 Hoe ervoeren de vroegtijdig gestopte cursisten de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link?	35
1.2 Welke factoren dragen ertoe bij dat cursisten vroegtijdig stoppen met de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link?	35
1.3 Wat waren de effecten van de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link op de cursisten die deze opleiding vroegtijdig verlieten?	36
1.4 Wat zijn de noden van diegenen die vroegtijdig gestopt zijn met de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link?	37
1.5 Welke maatregelen kan vzw De Link nemen om uitval van cursisten in de nabije toekomst te voorkomen?	38
2. Praktische en beleidsaanbevelingen	39
3. Beperkingen eigen onderzoek	39
4. Aanbevelingen verder onderzoek.....	40
5. Conclusie	40
REFERENTIELIJST.....	42
BIJLAGEN	45
Bijlage 1: Informed consent	45
Bijlage 2: Voorbeeld uitgetypt interview.....	46
Bijlage 3: Uitgetypte focusgroep	59
Bijlage 4: Topiclijst interviews	86
Bijlage 5: Topiclijst focusgroep	88
Bijlage 6: Labellijst interviews	91

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Kenmerken respondenten interviews.....	16
Tabel 2: Kenmerken deelnemers focusgroep.....	18

INLEIDING

De uitval van cursisten is in vzw De Link een veel voorkomend probleem. Van Der Sypt (persoonlijke mededeling, 21 april, 2015) moest vorig jaar een opleiding tot ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting stopzetten omdat er geen leerlingen meer overbleven. Dit is de reden dat de organisatie de Wetenschapswinkel contacteerde voor verder onderzoek hieromtrent. Tijdens de jaarlijkse meting van vzw De Link in januari zien we dat er in elke regio een terugval is van het aantal studenten dat gestart was in het voortraject en enkele jaren later overbleef in het 3^e jaar BO (= beroepsopleiding). Gemiddeld de helft van de oorspronkelijke cursisten voltooit de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting (Vzw De Link, 2016).

Vzw De Link is een organisatie die specifiek de opleiding ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting aanbiedt. Deze opleiding bestaat uit een eenjarig voortraject en een verdere opleiding van drie jaar. Een ervaringsdeskundige in de armoede is een noodzakelijke actor in de problematiek omtrent de 'missing link' tussen het beleid of verscheidene voorzieningen en de armen zelf. Men moet over een 'doorleefde kennis' i.v.m. armoede en sociale uitsluiting beschikken en 'weten' hoe het voelt om in armoede te leven. De methodiek van ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting hangt samen met maatzorg, insidersperspectief, empowerment, participatie en veerkracht. Op deze en andere vlakken biedt de opleiding een meerwaarde (Vandenbempt & Demeyer, 2003).

Het fenomeen van drop-outs in volwassenenonderwijs werd in Vlaanderen al een paar keer onderzocht. Boden (2010), Mues (2008) en Spillebeen (2011) hielden alle drie een onderzoek omtrent dit thema. Volgens hen dragen verschillende factoren bij tot uitval. Ten eerste zijn er de persoonsgebonden redenen, zoals ziekte, gebrek aan kinderopvang, het vinden van werk, faalangst, taalarmoede, uitstelgedrag, een laag zelfbeeld of studiemoeilijkheden. Spiesschaert (2005) beschrijft deze factoren als een problematiek die prominent aanwezig is bij generatiearmen. Spillebeen (2011) kwam in haar onderzoek rond maatschappelijk kwetsbare cursisten tot de constatacie dat cursisten die vanuit een extrinsieke motivatie de opleiding aanvangen, meer risico vormen tot uitval. Een voorbeeld hiervan is het OCMW of de omgeving die hen deels verplicht school te hervatten. Ook de sociale cohesie en groepssfeer van de cursisten is van belang voor het verminderen van de uitval (Mues, 2009).

Boden (2010) benadrukt dat sommige cursisten verkeerde verwachtingen hebben van de opleiding. Dit kan leiden tot demotivatie en afhaken. Het instroombeleid moet volgens haar anders aangepakt worden. Er moet een betere screening zijn omtrent de behoefte, verwachtingen en achtergrond van kandidaten. Momenteel bestaat het zorgbeleid van vzw De Link uit een paar laagdrempelige instapcriteria. De kandidaten moeten 'beleefde kennis' hebben omtrent armoede en sociale uitsluiting en men moet bereid zijn om met deze bagage aan de slag te gaan.

Tijdens het gesprek met Van Der Sypt (persoonlijke mededeling, 21 april, 2015) werd er gezegd dat er in vzw De Link momenteel geen systematisch beleid is rond nazorg. De ervaringsdeskundigen kunnen achteraf nog contact houden met degenen die vroegtijdig zijn gestopt, maar dit hangt

volledig van hun eigen motivatie af. Een goed uitgebouwd zorgbeleid is echter nodig om uitval te voorkomen. Individuele ondersteuning is noodzakelijk om de slaagkansen van cursisten te verhogen.

Deze onderzoeken gaan allemaal over volwassenenonderwijs in het algemeen. In vzw De Link is nog geen onderzoek geweest rond drop-out, op een paar informele interviews na. Men berust op de ervaringen en interpretaties van de lokale coördinatoren en procesbegeleiders. Tevens is er nog geen beleid omtrent het voorkomen van uitval (Spillebeen, 2011). In de opleiding ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting gaat het om maatschappelijk kwetsbare cursisten. De oorzaken en aanbevelingen omtrent uitval uit de voorgaande onderzoeken over het volwassenenonderwijs spitsen zich nog niet genoeg toe op deze specifieke doelgroep.

Het doel is om te onderzoeken welke factoren bijdragen tot uitval van cursisten in de opleiding ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting, welke ervaringen en noden personen die vroegtijdig stopten met de opleiding hebben, of de opleiding effect heeft gehad en welke maatregelen vzw De Link kan nemen om uitval aan te pakken en het aantal drop-outs terug te schroeven. Hieruit zullen tevens concrete beleidsaanbevelingen geformuleerd worden.

Dit thesisonderzoek begint met een literatuurstudie waarbij meer uitleg wordt gegeven over de methodiek van ervaringsdeskundige in de armoede. Vervolgens gaat het over de theorieën omtrent uitval van cursisten. Hierna worden de onderzoeksmethoden en onderzoeksresultaten besproken. Het onderzoek bestaat uit veertien interviews en één focusgroep. De interviews gaan over de ervaring van vroegtijdige gestopte cursisten, redenen tot uitval en de effecten van de opleiding op hen. De focusgroep bestaat uit bevindingen van de interviews en maatregelen die de organisatie kan nemen om uitval aan te pakken. Ten slotte eindigt de masterproef met een discussie en conclusie.

DEEL 1: LITERATUURSTUDIE

In deze literatuurstudie wordt eerst een theoretisch kader geschetst omtrent de methodiek van ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting. Er wordt dieper ingegaan op de problematieken van mensen in armoede, de methodiek van ervaringsdeskundige zelf, de link tussen de methodiek van ervaringsdeskundige en maatzorg, insidersperspectief, empowerment, participatie en veerkracht, de meerwaarde van de opleiding tot ervaringsdeskundige en de opleiding binnen vzw De Link. Vervolgens worden er verscheidene theorieën omtrent uitval besproken. Hierbij wordt specifiek ingegaan op factoren die vroegtijdige uitval bevorderen en maatregelen die men kan nemen om uitval te voorkomen.

1. Theoretisch kader omtrent de methodiek 'ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting'

1.1 Kenmerken van mensen in armoede

Sommige mensen leven al lang in armoede, soms zelfs meerdere generaties. Ze verwachten niet dat ze hier ooit nog uit raken. Generatie-armoede betekent ook dagelijkse stress, een zwakke eigenwaarde en ouders die hun kind moeilijk de gehechtheid kunnen geven die nodig is voor het basisvertrouwen. Verschillende negatieve gebeurtenissen in het leven van mensen in generatie-armoede komen altijd terug, zoals een scheiding, schulden, opvoedingsproblemen, overlijden en verlies van werk (Thys et al., 2004).

Kansarmen worden geconfronteerd met sociale uitsluiting op verschillende vlakken. Dit zorgt ervoor dat ze een 'kansarmoedecultuur' ontwikkelen en een kenmerkend gevoel van machteloosheid ervaren. Hun denken en handelen gebeurt vaak vanuit het kortetermijnperspectief. Ze ervaren tevens een groot wantrouwen tegenover de rest van hun omgeving (DIVA, 2003). Een goede emotionele ondersteuning door vrienden, familie of hulpverleners is belangrijk om de stap te zetten naar de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting. Bij mensen in een generatie-arme context is het niet voldoende om ergens te horen dat deze opleiding bestaat (Van Regenmortel, 2010).

Mensen in armoede hebben te kampen met een multicomplexe problematiek. Deze problemen zijn samenhangend en versterken elkaar (DIVA, 2003). Vervolgens hebben kansarmen een verbintenisproblematiek. Ze vinden moeilijk verbintenis met zichzelf, met anderen, met de maatschappij en met de toekomst. Bij zichzelf gaat men de gevoelens verdoven, zich verliezen in afhankelijkheid en eenzaamheid steekt de kop op. Hun eigen krachten worden niet aangesproken, gezien of erkend. De eigen verantwoordelijkheid wordt daarentegen wel sterk benadrukt. Ten aanzien van de maatschappij voelt men zich destructief gerechtigd doordat men zo weinig heeft gekregen in het leven (Van Regenmortel, 2002).

1.1.2 Vijf verschillende kloven

Er is sprake van een 'missing link' tussen het beleid of verscheidene voorzieningen en de armen zelf. Men spreekt hierbij van vijf verschillende kloven (Vandenbempt & Demeyer, 2003). Allereerst is er de structurele kloof. Armen blijven vaak uitgesloten van alle basisrechten, zoals onderwijs, huisvesting, gezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening, recht, tewerkstelling en cultuur.

Mensen in armoede zijn maatschappelijk kwetsbaar (Driessens, 2006). Volgens Van Regenmortel (2010) betekent dit dat ze het risico lopen om "actief gekwetst te worden door de organisatie van de samenleving". Kwetsbare groepen ervaren meer discriminatie en sanctionering in contact met maatschappelijke instellingen. Als copingmechanisme roept dit een gevoel van minachting op. Men voelt zich niet met respect behandeld en uitgesloten.

Ten tweede is er de participatiekloof die hierbij aansluit en stelt dat aan mensen in armoede de greep wordt ontnomen om te beslissen over hun eigen leven en over hun rol in de maatschappij. Vervolgens is er de gevoelskloof. De samenleving zegt dat mensen in armoede zelf schuldig zijn aan hun situatie. Hierdoor worden zij niet aanvaard en resulteert dit in een leven van schaamte en uitsluiting (Van Regenmortel, 2010). Hulpverlening roept tevens deze gevoelens bij hen op. Dit kan liggen aan de eerdere (negatieve) hulpverleningsgeschiedenis of het ontbreken van een vertrouwensrelatie tussen hulpverlener en cliënt door de ongelijkheid (Driessens & Van Regenmortel, 2006).

Ten derde hebben armen weinig kennis van de maatschappij en haar instituties. Dit noemt men de kenniskloof. Vervolgens is er de vaardighedenkloof die stelt dat het leven in armoede samenhangt met een gebrek aan vaardigheden van de heersende cultuur om zich te handhaven in de alledaagse samenleving. Ten slotte benadrukt de krachtenkloof dat mensen in armoede een ongelooflijke motivatie en draagkracht hebben om de situatie van hun kinderen en hun eigen situatie te verbeteren (Van Regenmortel, 2010).

1.2 Algemene methodieken als basis voor de methodiek ervaringsdeskundige in de armoede

Er zijn verschillende algemene methodieken die als basis dienen voor de methodiek ervaringsdeskundige in de armoede. Maatzorg is een methodiek die vertrekt vanuit de beleving en krachten van de armen. Door de focus op hun mogelijkheden en het erkennen van hun inzet kan men uit de negatieve spiraal raken. De methodiek van ervaringsdeskundige in de armoede werkt vanuit dezelfde positieve krachten van armen (Van Regenmortel, 2002).

Wanneer men aan de armen een stem geeft, komen deze krachten ook meer aan bod. Deze stem ontbreekt vaak in het armoededebat. Doordat er geen participatie is van armen zelf wordt dit debat gevoerd via een outsidersperspectief. Hulpverleners en beleidsmakers ervaren onmacht om mensen uit de armoede te halen. Door verstoorde communicatie tussen onder andere burgers en instanties, raken verbindingen verbroken en vinden kwetsbare groepen geen aansluiting meer. Een oplossing hiervoor is om in onderzoek en hulpverlening de meerwaarde van ervaringskennis te erkennen. Het insidersperspectief betekent dat mensen in armoede mee participeren bij het uittekenen, de opvolging en evaluatie van het beleid inzake armoedebestrijding. Methodieken als die dialoogmethode, maatzorg en ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting horen hiermee samen. Door dit perspectief gaan 'outsiders' meer zicht op en begrip van de leefwereld van armen krijgen. Er ontstaat een positievere beeldvorming (Driessens & Van Regenmortel, 2006).

De methodiek van ervaringsdeskundige in de armoede is dus maatzorg die vanuit het empowermentperspectief wordt geformuleerd. Men stimuleert de veerkracht van personen die in armoede leven (Van Regenmortel, 2002). Empowerment betekent dat men via een proces van zelfbewustwording en zelfverantwoordelijkheid de persoonlijke zelfontplooiing gaat bevorderen. Het is van belang dat ervaringsdeskundigen in een organisatie empowered en geëmancipeerd worden

door open te staan voor kritische reflectie en verandering. Empowerment toont tevens aan waarom participatie belangrijk is voor personen die in armoede leven. Op individueel vlak is er als effect een verhoogd gemeenschapsgevoel en een daling van het gevoel van vervreemding en machteloosheid (Driessens & Van Regenmortel, 2006). Een bron van empowerment is de erkenning van (ervarings)kennis van de betrokkene (Van Regenmortel, 2010).

Driessens en Van Regenmortel (2006) stellen dat empowerment van personen in armoede enkel kan plaatsvinden in een krachtgerichte samenleving en beleid. Het beleid moet ervoor zorgen dat mensen op 'eigen maat' hun leven kunnen invullen door de krachten van personen in armoede te benadrukken. Zodat ze meer invloed en controle krijgen over hun eigen leven. Door ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting in te schakelen, kan men empoweren op macroniveau door hun brug- en signaalfunctie.

Participatie dient op maat te gebeuren en is dus één van de basisprincipes die gekoppeld is aan maatzorg (Driessens & Van Regenmortel, 2006). Het gaat over het volwaardig deelnemen als burger aan de samenleving. Binnen de hulpverlening wordt dit nog te vaak ingevuld via medezeggenschap, klachtrecht en inspraak in behandelingsplan. Een bredere dimensie ontbreekt. Participatie op maat moet gezien worden als motor voor het empowermentproces. Werken vanuit een krachtgericht perspectief en uitgaan van de veerkracht van mensen dragen hiertoe bij. Zo komt men tot actief burgerschap (Van Regenmortel, 2010).

Veerkracht (of resilience) gaat over een persoon die of systeem dat positief kan evolueren ondanks negatieve levensomstandigheden. (Van Regenmortel, 2010). Het is tevens één van de condities van empowerment. Bij beide methodieken wordt de kracht van persoon benadrukt en dit is belangrijk in het begeleiden van personen die in armoede leven (Van Regenmortel, 2002). Men focust op het opbouwen van een positieve identiteit in plaats van de slachtofferrol op te nemen. Het psychologisch kapitaal vergroot door het behoud of herstel van zelfrespect. Door het ontwikkelen van talenten kan men opbouw proberen te garanderen (Driessens & Van Regenmortel, 2006). Men focust op de aanwezige beschermers en bouwstenen om de cliënt te doen openbloeien via deze veerkrachtelementen (Vansevenant et al., 2008). Uit onderzoek blijkt dat ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting vaak in andere groepen zaten die mensen in armoede ondersteunen bijvoorbeeld via vrijwilligerswerk. Ze willen hun eigen ervaringen gebruiken om anderen te helpen en niet enkel slachtoffer zijn van armoede (Van Regenmortel, 2010).

1.3 Methodiek ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting

De functie van de methodiek ervaringsdeskundige in de armoede is de missing link zichtbaar maken en overbruggen. Hiervoor moet voeling zijn met de doelgroep en de armoedeproblematiek (Vzw De Link, 2013). Dialoog is een basisvoorwaarde voor de methodiek. Men moet willen loskomen van de eigen ideeën. Als aan deze basis niet voldaan wordt, heeft de inschakeling van ervaringsdeskundigen geen zin (Van Regenmortel, 2010).

Een ervaringsdeskundige in de armoede is een noodzakelijke actor in de problematiek omtrent de 'missing link' tussen het beleid of verscheidene voorzieningen en de armen zelf. Dit verschil in positie tussen beide partijen zorgde ervoor dat er nood was aan een methodiek om deze kloof te

overbruggen. Ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting werden hiervoor toen als oplossing naar voor geschoven (Vandenbempt & Demeyer, 2003).

Door de 'doorleefde kennis' van ervaringsdeskundigen i.v.m. armoede en sociale uitsluiting 'weten' zij hoe het voelt om in armoede te leven. Vanuit deze kennis kunnen ze de gedragingen, keuzes, drijfveren, wensen en noden van armen sneller aanvoelen en begrijpen. Bepaalde mechanismen en handelingen, bijvoorbeeld overlevingsstrategieën, zullen hierdoor beter opgemerkt en geïnterpreteerd worden. Mensen die in armoede leven hebben een ander perspectief op de samenleving. De maatschappelijke uitbouw en structuren zijn meestal op maat van de middenklasse burger ontworpen (Vandenbempt & Demeyer, 2003).

1.3.1. Van ervaring naar ervaringsdeskundigheid

Een persoon gaat van ervaring naar ervaringsdeskundigheid via verschillende stappen. Allereerst is het belangrijk om de eigen ervaringen en het eigen verleden te verwerken. Soms kan dit nog te overweldigend zijn, waardoor men niet kan leren. Het doel is hierbij om een groeiend inzicht te krijgen in zichzelf en de eigen levensgeschiedenis. Eigen ervaringen moeten vervolgens verruimd worden door uitwisseling van ervaringen met anderen. Hierbij zal men meer en meer de gemeenschappelijke en objectieve kenmerken van hun levensverhalen opmerken. Het wordt vervolgens steeds gemakkelijker om los te komen van de eigen belevingen en te komen tot algemene analyses en conclusies. Men is niet meer lotgenoot, maar ervaringsdeskundige. Deze leerervaring blijft een ingrijpend en intensief groeiproces waarin hun persoonlijke ervaringen een bron van kracht en creativiteit worden (Vandenbempt & Demeyer, 2003).

1.3.2. Ervaringsdeskundigen in de armoede en tewerkstelling

Een ervaringsdeskundige neemt verschillende activiteiten en taken tot zich in een organisatie. Zo zal men de mensen in armoede doorverwijzen naar andere diensten wanneer mogelijk. De ondersteuning van deze doelgroep gebeurt onder andere door individuele gesprekken. Verder heeft men een signaalfunctie, doet men aan groepswork en beleidswerk, en geeft men vorming. We kunnen hieruit concluderen dat ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting vrijwel dezelfde taken en activiteiten uitvoeren als bijvoorbeeld opvoeders of maatschappelijk werkers. De eigenheid van een ervaringsdeskundige ligt echter in de doorleefde kennis en het verschillende perspectief. Dit geven ze vorm door het verduidelijken van de leefwereld, door een brugfunctie te zijn en te bemiddelen tussen beleid en doelgroep, te ondersteunen, kritisch te zijn en drempelverlagend te werken (Vandenbempt & Demeyer, 2003).

Het is niet de bedoeling dat ervaringsdeskundigen alleen in federale overheidsdiensten aan de slag gaan. Succesvolle implementaties van deze methodiek kan men o.a. vinden in het Justitiehuis in Brussel, AZ Jan Palfijn in Gent en in de gevangenis van Dendermonde (Casmaan et al., 2010). Ervaringsdeskundigen werken tevens in de preventieve zorg voor jonge gezinnen, bij de verenigingen waar armen het woord nemen, in het algemeen welzijnswerk en de bijzondere jeugdzorg, in de onderwijssector, de arbeidsbemiddeling, de gehandicaptensector, voor diverse overheidsdiensten en bij vzw De Link zelf, waar ze instaan voor de opleiding en begeleiding van de tewerkstelling (Van Regenmortel, 2010).

1.4 Meerwaarde opleiding ervaringsdeskundige

De opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting heeft een invloed op mensen in generatie-armoede. De opleiding biedt mensen kansen om uit de vicieuze cirkel van armoede te raken. In de opleiding werkt men aan de opwaartse sociale mobiliteit. Dit betekent dat men erop vooruitgaat in inkomen, beroepspositie en onderwijsniveau vanuit macroperspectief bekeken. Thys, De Raedemaecker en Vranken (2004) kwamen in hun onderzoek rond generatie-armoede tot de conclusie dat mensen die de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting hebben gevolgd, hun leven opdelen in 'voor' en 'na' het begin van de opleiding. 'Na' werd als een duidelijke vooruitgang qua emotioneel welzijn aangeduid door de respondenten. In de opleiding wordt immers sterk gefocust op het overwinnen van gevoelens van machteloosheid. De psychologische ondersteuning hangt niet af van het persoonlijke netwerk, maar is ingebouwd in de opleiding. Dit in tegenstelling tot de professionele relatie tussen hulpverlener en persoon in armoede.

Driessens en Van Regenmortel (2006) beamen deze opwaartse sociale mobiliteit. De ervaringsdeskundige kent een innerlijke groei en krijgt een positiever zelfbeeld, voelt zich sterker, krijgt meer inzicht in het eigen en andermans gedrag, ziet de structurele dimensie van armoede en verwerft controlemogelijkheden in het eigen leven. Men komt los van eigen kwetsuren en men wint aan kracht en zelfrespect. Ervaringen zijn vaak traumatisch en maken onzeker. Lotgenotencontact zorgt voor herkenning en begrip. Hierdoor zijn het geen alleenstaande ervaringen meer en dit geeft veiligheid en ruimte. Men leert uit ervaringen en door deze kennisopbouw heeft men opnieuw controle op het eigen leven (Van Regenmortel, 2010).

Vervolgens is er ook het belang van bewustwording. Door inzicht in het verleden gaven de respondenten aan dat ze minder fouten maakten dan vroeger. De opleiding tot ervaringsdeskundige was het enige duidelijke voorbeeld uit de levensverhalen van de respondenten waarbij hulpverlening een breekpunt vormt in de levensloop van de respondenten door de combinatie van persoonlijke en maatschappelijke emancipatie. Op het einde van de opleiding krijgt men immers een diploma en vaak ook een (vaste) plaats op de arbeidsmarkt. Door deze tewerkstelling krijgen beleid en hulpverlening meer inzicht in en voeling met de achtergrond en leefsituatie van mensen in armoede (Thys et al., 2004).

De ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting zorgt ervoor dat de kwaliteit van de hulpverlening verbetert. Er is een betere communicatie met de doelgroep, minder kans op misverstanden en een drempelverlagend effect waardoor hulp- en dienstverlening beter toegankelijk worden. Hulpverleners die met hen samenwerken ondergaan een groeiproces en doen meer aan zelfreflectie. De ervaringsdeskundige zorgt voor een destigmatisering van de groep van personen in armoede. Ten slotte is er ook een bredere sensibilisering voor de armoedeproblematiek door meer aandacht voor de beleving en binnenkant van armoede en het structureel inbouwen van participatie en inspraak (Driessens & Van Regenmortel, 2006).

1.5 Vzw De Link en de opleiding ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting

1.5.1 Historiek ontstaan methodiek van ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting

Vzw De Cirkel was in 1989 pionier in het inschakelen van ervaringsdeskundigen. Toen al was duidelijk dat er een maatschappelijke behoefte was aan een groter aanbod. In 1993 startte Kind en Gezin als

eerste met de methodiek ervaringsdeskundige. In 1994 volgde De Cirkel vzw met een eerste opleidingsinitiatief en in 1999 werd De Link vzw opgericht die sinds dan een duidelijke opleiding en tewerkstelling aanbiedt (Spiesschaert, 2005).

Vanuit het beleid zelf zien we een tragere inschakeling van deze methodiek. Op 1 februari 2003 werd door toenmalig Vlaams Minister van Welzijn, Gezondheid, Gelijke kansen en Ontwikkelingssamenwerking, Mieke Vogels, een officieel diploma uitgereikt aan de eerste 18 opgeleide ervaringsdeskundigen in de armoede. Op 12 maart 2003 werd het decreet 'betreffende de armoedebestrijding' goedgekeurd door het Vlaams Parlement. Voor het eerst werden de verenigingen waarin armen het woord nemen en ervaringsdeskundigen in de armoede hierin vernoemd (Vandenbempt & Demeyer, 2003).

In het nieuwe armoedebeleid vertrekt men vanuit de krachten van de armen, in plaats van de 'blaming the victim' theorie. Ervaringsdeskundigen worden participatief betrokken bij alle stappen die in dit beleid worden gezet. Men begint met het onderhandelen over de probleemoriëntatie, het beleid, de uitvoering van het beleid en eindigt met de evaluatie. Het insidersperspectief van mensen in armoede is, door de methodiek van ervaringsdeskundige, gewaarborgd (Van Regenmortel, 2010)

1.5.2 Opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting bij vzw De Link

Sinds 1999 is vzw De Link actief in de armoedebestrijding in Vlaanderen. De organisatie werd opgericht met als doel opgeleide ervaringsdeskundigen in te schakelen bij armoedediensten of -beleid. Men wil een antwoord bieden op de missing link en gaat uit van de kracht van de armen. Hun doelstellingen zijn de opleiding en de methodiek realiseren, sturen en bewaken. Er moet een structurele verankering zijn van ervaringsdeskundigen in alle sectoren en zij moeten ondersteund worden in hun tewerkstelling (Van Regenmortel, 2010).

Vzw De Link is een organisatie die sinds 1999 is blijven groeien. Men begon toen met één voortraject, gefinancierd door de VDAB. Er waren twee cursistengroepen in Gent en één in Brussel. Over de jaren heen is dit geëvolueerd tot een voortraject en een beroepsopleiding, en zes verschillende cursistengroepen verspreid over verschillende regio's. Het totale aantal afgestudeerde groepen komt zo op een zestiental (vzw De Link, 2015).

De opleiding ervaringsdeskundige in de armoede die vzw De Link aanbiedt, bestaat uit een eenjarig voortraject en een verdere opleiding van drie jaar. Tijdens het voortraject focust men vooral op de communicatie van het levensverhaal van de cursisten. In het hierop volgende model traject krijgen ze vakken omtrent psychologische aspecten, kennis van de samenleving en kennis van de taakinhoud en functie van een ervaringsdeskundige. De cursist doet tijdens zijn opleiding 720 uren stage om zich zo goed mogelijk voor te bereiden op het werkveld (Vzw De Link, 2014).

De opleiding is enkel bedoeld voor wie uit de generatiearmoede komt of armoede al van jongs af aan heeft ondervonden. Men moet armoede en uitsluiting ervaren hebben binnen het gezin en in de samenleving en het fundamentele gevoel kennen van wantrouwen en onmacht, dat niets zal lukken ondanks alle inspanningen.

Een specifiek kenmerk van de opleiding is 'het tandemwerk'. In de beroepsopleiding en in het voortraject is een duo van procesbegeleider (lesgever) en ervaringsdeskundige verantwoordelijk voor

de modules van het voortraject en van de beroepsopleiding. Hierdoor krijgen de cursisten al een eerste beeld van hoe een samenwerkingsrelatie wordt aangegaan tussen een ervaringsdeskundige en andere deskundigen (Vzw De Link, 2013).

In vzw De Link is het de bedoeling dat de opgeleiden in verschillende federale overheidsdiensten hun diensten gaan aanbieden en de desbetreffende organisatie helpen om de noden, verwachtingen en specifieke kenmerken van mensen in armoede beter te begrijpen. Ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting moeten kortom zorgen voor een betere sociale inclusie van mensen in armoede. Men wil sociale inclusie creëren vanuit een bottom-up model in plaats van een top-down model (Casman, Vranken, Dierckx, Deflandre & Campaert, 2010).

1.5.3. Zorgbeleid in vzw De Link

In vzw De Link bestaat het zorgbeleid uit een paar laagdrempelige instapcriteria. Men houdt eerst een intakegesprek met de mogelijke cursist waarbij men de 'beleefde kennis' test en nagaat of men bereid is om met zijn bagage omtrent armoede aan de slag te gaan. Het is een bewuste keuze om weinig instapcriteria te voorzien want vzw De Link wil heel laagdrempelig werken. Men doet geen testen omtrent het leerniveau van de kandidaten.

Deze laagdrempeligheid zien we ook in het gedeeltelijke wegnemen van financiële drempels. Door een overeenkomst met het Vlaams Ministerie van Onderwijs hoeven cursisten geen inschrijvingsgeld te betalen en hun verplaatsingskosten worden eveneens terugbetaald. De meeste cursisten zijn wel verplicht om terug te vallen op een vervangingsinkomen gedurende de vierjarige opleiding. Het is immers heel moeilijk om werk en school te combineren.

Ten slotte is er een zorgcoördinator aanwezig voor de cursisten, die vaak optreedt als bemiddelaar naar andere organisaties of als doorverwijzer naar externe instanties. De opleiding focust ook sterk op de procesbegeleiding en persoonsontwikkeling van de cursisten. Individuele begeleidingsgesprekken komen per semester een paar keer voor (Spillebeen, 2011).

1.5.4. Opleiding ervaringsdeskundige in de armoede vanuit een internationaal perspectief

Vlaanderen is één van de koplopers betreffende de praktijk van ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting. De internationale aandacht die de methodiek kreeg, leidde hierdoor tot het Europese samenwerkingsproject 'The Missing Link'. Samen met Fokus Bremen, IGPB Amsterdam, Fontys Hogeschool Eindhoven, GIP in Sofia en Moinho in Lissabon, heeft vzw De Link een ruimer uitwisselingsproject op poten gezet dat sociale inclusie wil bevorderen door de inzet van ervaringsdeskundigen (The Missing Link Europe, 2009). In deze landen bestaan er vergelijkbare opleidingen voor ervaringsdeskundigen die werken aan sociale inclusie, maar een erkenning zoals in Vlaanderen bestaat er voorlopig niet. Het internationale project werd gehonoreerd door het Europese Leonardo da Vinci-programma voor levenslang leren (Bracke, 2010).

Vervolgens werd er na deze uitwisseling een transnationaal project, 'The Missing Link 1.1' opgestart tussen Vlaanderen en partners uit Amsterdam, Eindhoven, Veendam en Utrecht. Dit liep van oktober 2013 tot november 2015 en kreeg steun van het Europees Sociaal Fonds. Het doel is om samen in Nederland een trainingsprogramma voor het inzetten van tandems (combinatie van procesbegeleider en ervaringsdeskundige) te ontwikkelen, uit te testen en bij te sturen. Men wil dit realiseren door

eerst een halfjaar durende opleiding aan te bieden voor 8 tandems uit verschillende regio's en deze tandems hierna een jaar lang te coachen (The Missing Link, 2011).

Ten slotte ontwikkelde vzw De Link het project genaamd 'The Missing Link 2'. In dit nieuwste project is hun doel een Europees Centrum voor opgeleide ervaringsdeskundigen te creëren in de strijd tegen sociale exclusie. Men wil het ideeëngoed omtrent deze methodiek nationaal en Europees verder verspreiden. Concluderend kan men dus stellen dat Vlaanderen de koploper is betreffende de methodiek en deze kennis internationaal verder wil verspreiden (Vzw De Link, 2013).

2. Theorieën omtrent uitval cursisten

2.1 Factoren die vroegtijdige uitval bevorderen

Wat kunnen we verstaan onder uitval of "drop-out"? Volgens Tweedekansonderwijs is drop-out "een cursist die zich niet opnieuw inschrijft, ondanks dat de opleiding nog niet voltooid werd en die aangeeft dat hij niet wil terug komen" (Boden, 2010). Bij vzw De Link omschrijft men uitval als iemand die zelf beslist om te stoppen met de opleiding, of iemand die de opleiding moet verlaten van de organisatie om verschillende redenen, aldus Van der Sypt (persoonlijke mededeling, 21 april, 2015). De cursisten zien hun drop-out vaak niet als een verlies of mislukking en vonden hun deelname aan het tweedekansonderwijs nuttig (Boden, 2010).

Het fenomeen van drop-outs in volwassenenonderwijs is in Vlaanderen al een paar keer onderzocht. Boden (2010), Mues (2008) en Spillebeen (2011) hielden alle drie een onderzoek omtrent dit thema. In 2011 werd het onderzoek van Spillebeen (2011) afgerond omtrent tekorten en noden van maatschappelijk kwetsbare cursisten, toegepast op volwassenenonderwijs Antwerpen, meer bepaald het CVO TNA (Technicum Noord-Antwerpen). Deze kent een drop-out van 25% van zijn cursisten. In een onderzoek van de KU Leuven onderzocht men wat de kenmerken zijn van een positief leerklimaat, waar geen of slechts weinig leerbelemmeringen zijn. Al deze kenmerken kunnen een invloed hebben op het feit dat een persoon zal blijven participeren aan levenslang leren, een opleiding zal blijven volgen. Ook deze drempels worden in dit onderdeel besproken (Riso Gent vzw, 2005).

2.1.1 Persoonsgebonden factoren

Belemmerende factoren bij kwetsbare cursisten zijn faalangst, taalarmoede, uitstelgedrag, een laag zelfbeeld of studiemoeilijkheden. Dit zijn persoonsgebonden redenen (Riso Gent vzw, 2005). Het tempo ligt vaak te hoog of men ziet de hoeveelheid huiswerk aan als een barrière (Boden, 2010). Wie leermoeilijkheden ondervindt en niet graag leert, zal gemiddeld gezien sneller afhaken (DIVA, 2003). Leren kan tevens een 'pigmalion' effect met zich meebrengen. Armen die aan het leren zijn raken vaak in verwarring doordat ze worden geconfronteerd met fundamentele, persoonlijke vragen. De organisatie kan deze verwarring opvangen door individuele begeleiding (Riso Gent vzw, 2005). Kenmerken m.b.t. leren en educatie vormen volgens Riso Gent vzw (2005) een factor tot uitval. Hierbij hoort de scholingsgraad, functionele geletterdheid, perceptie van relevantie van educatie, persoonlijke perceptie t.o.v. educatie en training, gevoelens gerelateerd aan educatie en training, verwachtingen op korte en lange termijn en leercompetentie (Riso Gent vzw, 2005).

Vervolgens zien we in het onderzoek van Boden (2010) en Mues (2008) dat ook verkeerde verwachtingen van de cursisten kunnen leiden tot meer uitval. Bij sommigen leeft bijvoorbeeld de

veronderstelling dat een opleiding binnen het CVO een minimum aan inzet vergt. Wanneer dit niet zo blijkt, kan dit lijden tot demotivatie en afhaken. Het instroombeleid moet volgens haar anders aangepakt worden. Er moet een betere screening zijn omtrent de behoefte, verwachtingen en achtergrond van kandidaten. Bijvoorbeeld voor werklozen moeten opleidingen in de eerste plaats gekoppeld zijn aan een concreet uitzicht op werk (DIVA, 2003).

Mues (2008) is van mening dat een gebrek aan kinderopvang, ziekte of handicap, financiële tegenvallers, persoonlijke problemen en familiale problemen in combinatie met een beperkte draagkracht, kunnen leiden tot een verstoord leerproces. Er is dan nood aan een integrale begeleiding in combinatie met de louter educatieve begeleiding (DIVA, 2003).

Ten slotte is bij maatschappelijk kwetsbare cursisten het gebrek aan ondersteuning en motivatie van hun sociaal netwerk een veel voorkomend fenomeen. Dit zorgt ervoor dat ze meer weerstand ondervinden om hun opleiding te kunnen en mogen volgen (Park & Choi, 2009).

2.1.2. Tijdsgerelateerde redenen

Spiesschaert (2005) beschrijft de specifieke factoren tot vroegtijdige uitval als een problematiek die prominent aanwezig is bij generatiearmen. Zij hebben te maken met een aantal maatschappelijke uitsluitingsmechanismen. De kennis-, vaardigheids-, participatie- en gevoelskloof zorgt ervoor dat maatschappelijk kwetsbare cursisten een groter risico lopen tot uitval. Tijdsgerelateerde redenen spelen hierbij ook een rol. Sommigen kunnen school, werken en zorgen voor het gezin moeilijk combineren door onder andere een gebrek aan tijd (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2003).

2.1.3. Externe factoren

Spillebeen (2011) kwam in haar onderzoek omtrent maatschappelijk kwetsbare cursisten tot de constatactie dat cursisten die vanuit een extrinsieke motivatie de opleiding aanvangen, meer risico vormen tot uitval. Voorbeelden hiervan zijn de VDAB of het OCMW die hen deels verplichten om school te hervatten. Maar deze organisaties kunnen ook het tegenovergestelde wensen. In het interview met Van der Sypt (persoonlijke mededeling, 21 april, 2015) was zij van mening dat de druk door RVA en het OCMW op de cursisten vergroot. Men wil liever dat de cliënt een artikel 60 (tewerkstelling) opstart dan een vierjarige opleiding tot ervaringsdeskundige te volgen in een CVO. Een andere externe factor waardoor een cursist vroegtijdig stopt, is het vinden van werk (Mues, 2008).

2.1.4. Groepscohesie

Er is evenzeer een link tussen het welbevinden op school en uitval. Wanneer er goede, sociale contacten zijn tussen de medecursisten, is er minder kans op uitval (Spillebeen, 2011). Ook Mues (2008) beaamt dat er een invloed van de groeps sfeer is op het al dan niet vroegtijdig stoppen van cursisten. De interesse en houding ten opzichte van het groepsgebeuren kunnen een belemmerende factor vormen voor cursisten (Riso Gent vzw, 2005). De grootte en heterogeniteit van de groep hebben ook invloed op uitval (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2003).

2.1.5. Situationele drempels

Onder situationele drempels verstaan men bijvoorbeeld de afstand naar het centrum, weinig mobiliteit en het verschil tussen stad en platteland. Er is ook een invloed van modularisering op uitval. Het werken met modules zorgt voor een grotere tijdsdruk en een beperkte begeleiding en

opleiding van lesgevers (Mues, 2008). Toch heeft dit systeem ook het voordeel dat de cursist niet gedwongen wordt om zich meteen te engageren voor een hele opleiding (DIVA, 2003).

2.1.6 Kenmerken van leer- en vormingsactiviteiten

Tot de kenmerken van het leer- en vormingsproces die een invloed hebben op het welbevinden van de cursist, behoren de beginsituatie, leerinhouden, werkvormen, didactische hulpmiddelen en de evaluatie. Onder structurele aspecten verstaat men een geschikt/aantrekkelijk aanbod, flexibiliteit, kostprijs, timing, bereikbaarheid, toegankelijkheid, beschikbaarheid van informatie en beschikbaarheid van geschikt personeel. Ten slotte zijn er de culturele aspecten waaronder taalgebruik en herkenbaarheid vallen (Riso Gent vzw, 2005).

2.2 Maatregelen om uitval te voorkomen

Uit vorig onderzoek omtrent uitval van cursisten kan men verscheidene voorbeelden van aanbevelingen halen om de uitval problematiek te verkleinen. In vzw De Link is er nog geen beleid omtrent het voorkomen van uitval.

Het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (2003) stelt dat de centra voor volwassenenonderwijs in drie grote groepen kunnen verdeeld worden omtrent hun omgang met de deze problematiek. In de eerste groep is er een goede opvolging van uitval door centrumleiding en medewerkers. In de tweede groep wordt uitval vooral gezien als een zorg voor de leerkrachten. Uitval vormt hierbij geen onderdeel van de interne kwaliteitszorg. Bij de derde groep wordt de uitvalproblematiek genegeerd en schuift men de oorzaak vooral af op cursistenkenmerken.

Uit het onderzoek van Spillebeen (2011) blijkt dat CVO's zich voornamelijk moeten richten op een beter instroombeleid. Sommige cursisten sluiten niet aan bij het aanvangsprofiel of maken een foute studiekeuze. Het is belangrijk om hier beter naar te peilen en op in te spelen, door bijvoorbeeld een screening a.d.h.v. testen.

Boden (2010) komt tot de conclusie dat de manier van werken, de doelen en verwachtingen duidelijker moeten overgebracht worden. Tijdens de intake moet men peilen naar de behoeften en verwachtingen van kandidaten. Gegevens dienen verzameld te worden over de gezinssituatie, socio-economische factoren en beschikbare tijd en ruimte. Er moet ook aandacht besteed worden aan de sociale cohesie en sociale contacten in de klasgroep.

Uit onderzoek bij laaggeschoolde arbeiders worden remmende factoren aangehaald, namelijk externe druk, interne druk, laag zelfvertrouwen, achterdocht, perceptie van leren en educatie, laag zelfbeeld en berusting. Carine Drijkoningen hanteert de volgende formule om mensen te stimuleren tot leren: LEREN = WILLEN x DURVEN x KUNNEN x MOGEN. Er moet gefocust worden op het wegwerken van angst, een veilig leerklimaat creëren, aansluiting bij de leerstijl van individuen en groepen, drempels wegwerken die het leren in de weg staan (zoals de kostprijs, taal, oefenkansen, locatie, mate van herhaling, instapvoorwaarden, tijd). Laagdrempeligheid, kleinschaligheid, vraaggestuurd werken en aandacht voor zorg en vertrouwen zijn succesfactoren (Riso Gent vzw, 2005).

Ten slotte vroeg Mues (2008) een focusgroep van medewerkers naar mogelijke maatregelen met betrekking tot uitval. Belangrijk hierbij is het telefonische contact bij afwezigheid, hen voor een

ultimatum stellen en het belang van een goede screening en intakegesprek om leerstoornissen- en moeilijkheden te detecteren.

3. Onderzoeksvragen

De opleiding ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link kent een problematiek rond vroegtijdige uitval van cursisten. Van Der Sypt (persoonlijke mededeling, 21 april, 2015) stelde dat vzw De Link vorig jaar een opleiding moest stopzetten omdat er geen leerlingen meer overbleven.

Boden (2010), Mues (2008) en Spillebeen (2011) hielden alle drie een onderzoek rond drop-outs in het volwassenonderwijs van Vlaanderen. Verschillende factoren dragen bij tot uitval. Ten eerste zijn er de persoonsgebonden redenen, zoals ziekte, gebrek aan kinderopvang, het vinden van werk, faalangst, taalarmoede, uitstelgedrag, een laag zelfbeeld of studiemoeilijkheden (Spiesschaert, 2005). Spillebeen (2011) kwam tot de constatactie dat cursisten die vanuit een extrinsieke motivatie een opleiding aanvangen, meer kans hebben tot uitval. Een voorbeeld hiervan is het OCMW of de omgeving die hen deels verplicht school te hervatten. Ook de sociale cohesie en groepssfeer van de cursisten is van belang voor het verminderen van de uitval (Mues, 2009).

Boden (2010) legt dan weer meer de nadruk op het feit dat sommige cursisten verkeerde verwachtingen hebben van de opleiding. Dit kan leiden tot demotivatie en afhaken. Het instroombeleid moet volgens haar anders aangepakt worden. Er moet een betere screening zijn omtrent de behoefte, verwachtingen en achtergrond van kandidaten. Een goed uitgebouwd zorgbeleid is tevens nodig om uitval te voorkomen.

Onderstaande onderzoeksvragen willen een antwoord bieden op de vragen welke factoren tot uitval leiden bij vzw De Link en welke maatregelen de organisatie kan nemen om vroegtijdige uitval in de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting tegen te gaan.

Interview:

- Hoe ervoeren de vroegtijdig gestopte cursisten de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link?
- Welke factoren dragen ertoe bij dat cursisten vroegtijdig stoppen met de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link?
- Wat waren de effecten van de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link op de cursisten die deze opleiding vroegtijdig verlieten?

Focusgroep:

- Wat zijn de noden van diegenen die vroegtijdig gestopt zijn met de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link?

- Welke maatregelen kan vzw De Link nemen om uitval van cursisten in de nabije toekomst te voorkomen?

DEEL 2: ONDERZOEKSMETHODE

1. Algemeen onderzoeksopzet

Dit onderzoek werd gevoerd vanuit een onderzoeksvraag die vzw De Link stelde aan de Wetenschapswinkel. Zij trachten non-profitorganisaties op een wetenschappelijke manier te ondersteunen door middel van onderzoek uitgevoerd door laatstejaarsstudenten (Wetenschapswinkel, z.j.). Het doel van dit kwalitatief onderzoek was om te analyseren welke factoren bijdragen tot uitval van cursisten in de opleiding ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting, wat de ervaringen en noden zijn van personen die vroegtijdig stopten met de opleiding, of de opleiding effect heeft gehad en welke maatregelen vzw De Link kan nemen om uitval aan te pakken en het aantal drop-outs terug te schroeven.

De vroegtijdig gestopte cursisten werden bevraagd aan de hand van interviews met topiclijsten. Hierna werd een focusgroep gehouden waarbij medewerkers van vzw De Link de resultaten uit deze interviews bespraken. De onderzoekseenheden, dataverzamelmethode, meetinstrumenten en analysemethode worden verder in dit hoofdstuk behandeld.

2. Onderzoekseenheden

Tijdens het begin van het onderzoek werd in samenspraak met de promotor beslist om met interviews te werken en één focusgroep te houden. Daarom zal ik deelnemers aan beide apart beschrijven en bespreken. De verschillende criteria van de onderzoekseenheden werden besproken met vzw De Link tijdens een gezamenlijk overleg.

2.1 Deelnemers interviews

De doelgroep van de interviews waren cursisten die de voorbije jaren vroegtijdig zijn gestopt met de opleiding ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link. Voor de interviews werden verschillende criteria met betrekking tot de deelnemers vooropgesteld. De respondenten bestonden uit mensen die moesten stoppen en mensen die zelf gestopt zijn, respondenten die uit drie verschillende regio's komen, van vijf jaar geleden tot nu vroegtijdig gestopt zijn, verschillend qua duur dat ze de opleiding volgden, een verschillend geslacht hebben, verschillende leeftijd en mensen met en zonder kinderen. Zo werd er een heterogene groep gecreëerd.

Degenen die moesten stoppen hadden een andere invalshoek tijdens de interviews dan personen die zelf zijn gestopt met de opleiding. Hier werd rekening mee gehouden tijdens de bevraging. Vzw De Link heeft in elke provincie een opleidingsgroep, dus in Kortrijk, Gent, Antwerpen, Brussel en Hasselt. Om verscheidenheid te garanderen moesten de respondenten uit zeker drie verschillende regio's komen. Het kon immers zijn dat er in één groep dezelfde ontevredenheid was over bijvoorbeeld een lesgever die vervangen werd en dit kon de interviews kleuren.

Vervolgens werden er respondenten bevraagd die vijf jaar geleden tot nu stopten met de opleiding en geïnterviewden die kort of lang cursist waren. Zo werd een breder beeld gecreëerd van hun leerervaringen. Ten slotte had het hebben van kinderen volgens vzw De Link een impact op de uitval van cursisten. Daarom werd ook hierin een onderscheid gemaakt.

Onderstaande tabel (Figuur 1) geeft een overzicht van de kenmerken van de deelnemers aan de interviews. De namen van de respondenten werden gewijzigd om hun anonimiteit te garanderen.

Nummer	Anonieme naam	Geslacht	Leeftijd	Burgerlijke status	Kinderen (aantal)	Start opleiding	Stop opleiding	Moeten stoppen/zelf gestopt
R1	Dirk	Man	54	Alleenstaand	1	Gent 09/2008	12/2011	Zelf gestopt
R2	Sandra	Vrouw	49	Alleenstaand	3	Brussel 09/2007	09/2008	Zelf gestopt
R3	Tom	Man	43	Gescheiden	0	Brussel 09/2010	02/2011	Zelf gestopt
R4	Vanessa	Vrouw	43	Alleenstaand	0	Brussel 09/2007 Gent 09/2011	06/2011 06/2012	Zelf gestopt Zelf gestopt
R5	Marie	Vrouw	52	Gehuwd	4	Antwerpen 09/2012	05/2014	Moeten stoppen
R6	Katrien	Vrouw	46	Samenwonend	2	Antwerpen 09/2012	05/2013	Zelf gestopt
R7	Sarah	Vrouw	33	Alleenstaand	1	Antwerpen 09/2009 Antwerpen 09/2013	10/2011 01/2015	Moeten stoppen Zelf gestopt
R8	Trudy	Vrouw	31	Alleenstaand	0	Gent 09/2011	01/2015	Zelf gestopt
R9	Tiffany	Vrouw	29	Alleenstaand	2	Brussel 09/2014	06/2015	Zelf gestopt
R10	Bea	Vrouw	38	Alleenstaand	1	Gent 09/2011	01/2013	Moeten stoppen
R11	Ellen	Vrouw	41	Gehuwd	4	Hasselt 09/2012	01/2015	Zelf gestopt
R12	Rita	Vrouw	53	Gescheiden	2	Hasselt 09/2012	06/2014	Zelf gestopt
R13	Tine	Vrouw	45	Gehuwd	4	Hasselt 09/2012	03/2015	Zelf gestopt
R14	Lotte	Vrouw	28	Samenwonend	0	Hasselt 09/2012	06/2014	Zelf gestopt

Tabel 1: Kenmerken respondenten interviews

Van de veertien respondenten waren er twee van het mannelijke geslacht en twaalf van het vrouwelijke. De leeftijden lagen tussen 28 en 54 jaar met een gemiddelde van 42. Van het bevraagde aantal waren er zeven alleenstaand, twee gescheiden, drie gehuwd en twee samenwonend. Tien van hen hadden kinderen en de overige vier hadden geen kinderen. De respondenten hadden les gevolgd in vier verschillende regio's. In totaal waren er vier cursisten in Gent, vier in Brussel, drie in Antwerpen en vier in Hasselt. Twee geïnterviewden waren met de opleiding een tweede keer gestart en waren vervolgens een tweede keer gestopt. Van het totale aantal respondenten moesten er drie stoppen van vzw De Link en stopten er elf uit zichzelf. Tom had het minst lang de opleiding gevolgd, namelijk vijf maanden. Vanessa was vier jaar een cursist van de opleiding tot ervaringsdeskundige. Gemiddeld volgden de respondenten de opleiding twee jaar lang.

2.2 Deelnemers focusgroep

De deelnemers aan de focusgroep waren medewerkers van vzw De Link. Er werden verschillende criteria gehanteerd om een interessante mix en heterogene groep te creëren. Deze mix had alles te maken met hoe de opleiding in elkaar zit. Bij het voortraject van één jaar binnen de opleiding worden de cursisten begeleid door een lesgever/procesbegeleider van het CVO en een ervaringsdeskundige. Tijdens de driejarige beroepsopleiding zelf bestaat het kernteam uit deze lesgever/procesbegeleider, de ervaringsdeskundige, een lokale coördinator (= team- en zorgverantwoordelijke) en maximaal vijf andere lesgevers (die een specifiek vak geven, bijvoorbeeld psychologie). De ervaringsdeskundige is vaak ook bij de vakken van de andere lesgevers aanwezig.

De focusgroep bestond dus uit een mix van een twaalftal procesbegeleiders, ervaringsdeskundigen, lokale coördinatoren (verantwoordelijken) en stafmedewerkers. Er was bewust geen directielid uitgenodigd omdat dit ervoor kan zorgen dat anderen hun mening niet durven zeggen (Baarda, 2013).

Op de volgende pagina geeft figuur 2 een overzicht van de deelnemers aan de focusgroep en hun functie binnen vzw De Link. De oorspronkelijke namen werden gewijzigd en de regio waar zij hun functie uitvoeren, werd niet vermeld. Dit om de anonimiteit te garanderen. In totaal waren er twee stafmedewerkers, vier ervaringsdeskundigen, vier verantwoordelijken en twee procesbegeleiders aanwezig. De groep bestond uit twee mannen en tien vrouwen.

Nummer	Anonieme naam	Functie binnen vzw De Link
RF1	Anne	Stafmedewerker
RF2	Michiel	Ervaringsdeskundige
RF3	Peter	Verantwoordelijke
RF4	Julie	Verantwoordelijke
RF5	Nicole	Ervaringsdeskundige
RF6	Marleen	Ervaringsdeskundige
RF7	Linda	Ervaringsdeskundige
RF8	Els	Procesbegeleidster
RF9	Wendy	Verantwoordelijke
RF10	Annelies	Verantwoordelijke
RF11	Hanne	Procesbegeleidster
RF12	Agnes	Stafmedewerker

Tabel 2: Kenmerken deelnemers focusgroep

3. Dataverzamelingmethoden

Het kwalitatief onderzoek bestond uit veertien interviews en één focusgroep. De focusgroep werd bewust na de interviews afgenomen omdat deze ging over de algemene resultaten van het onderzoek. In dit onderdeel wordt dus eerst de aanpak van de interviews omschreven, om vervolgens de benadering van de focusgroep te bespreken.

3.1 Interviews

In de interviews werd gepeild naar redenen waarom desbetreffende cursisten hun opleiding tot ervaringsdeskundige vroegtijdig hadden stopgezet. Welke noden hadden zijn en heeft de opleiding effect op hen had? Er werd een topiclijst opgesteld zodat deze vragen zo goed mogelijk beantwoord werden tijdens het interview zelf.

De doelgroep werd afgebakend in samenspraak met vzw De Link. De organisatie heeft de respondenten gecontacteerd naargelang de inclusiecriteria. Deze manier kon ervoor zorgen dat respondenten sneller akkoord gingen om mee te werken aan het onderzoek. Het ging immers om een kwetsbare doelgroep (Baarda, 2013). Wanneer de personen instemden, contacteerde de onderzoeker de respondenten om verder af te spreken. Bij een viertal personen is het interview niet bij hen thuis doorgedaan maar op een andere plaats, naargelang de wensen van de geïnterviewde. Bij alle interviews waren tevens geen derde personen aanwezig, enkel de interviewer en de geïnterviewde. Dit verkleinde de kans op antwoorden die sociaal wenselijk zijn (Baarda, 2012). De interviews duurden gemiddeld 45 minuten. Het langste interview was ongeveer één uur lang en het kortste 40 minuten.

3.2 Focusgroep

Tijdens de focusgroep werden de resultaten van de interviews besproken met de medewerkers van vzw De Link. In het groepsgesprek kwamen opmerkingen en mogelijke oplossingen naar boven voor

deze bevindingen. Het was dus belangrijk dat de interviews hiervoor al waren afgenomen en geanalyseerd. De organisatie contacteerde de deelnemers zelf en de focusgroep is doorgedaan in de vergaderruimte van vzw De Link. De focusgroep duurde ongeveer twee uur. Het was tevens belangrijk om extra deelnemers achter de hand te hebben als er zouden afhaken op de dag van de focusgroep zelf (Baarda, 2014).

4. Meetinstrumenten

4.1 Interviews

De meest relevante werkwijze voor het onderzoek waren semigestructureerde interviews. Op voorhand werd een topiclijst vastgelegd met onderwerpen en subtopics. Dit hing nauw samen met informatie uit de literatuurstudie en de onderzoeksvragen. Er werd afgewisseld tussen kennisvragen, ervaringsvragen, vragen naar gevoelens en vragen naar opinies (Baarda, 2013). De topiclijst wordt in bijlage 4 teruggevonden. Het voorbeeld van een uitgetypt interview staat in bijlage 2.

In het begin van het interview werd de informed consent (zie bijlage 1) door de geïnterviewde ondertekend. De respondent gaf hiermee zijn akkoord dat het interview op een anonieme manier werd verwerkt, opgenomen mocht worden en dat het ging over een vrijwillige deelname. Hierna werd naar de persoonsgegevens gepeild van de respondent. Vervolgens kwam de ervaring van de met de opleiding vroegtijdig gestopte cursist aan bod. Hierbij werd de beleving vóór, tijdens en na het volgen van de opleiding bevraagd. Ten derde polste de onderzoeker naar factoren die bijdroegen tot vroegtijdige uitval in de opleiding. Om ten slotte te eindigen met de effecten van de opleiding op de ex-cursist. Als afsluiting werd er geïnformeerd of de respondent de samenvatting van het onderzoek wil ontvangen en lezen. Zo ja, werden zijn contactgegevens gevraagd.

4.2 Focusgroep

Er werd met een semigestructureerde topiclijst (zie bijlage 5) gewerkt bij de focusgroep. De uitgetypte focusgroep wordt in bijlage 3 teruggevonden. De onderzoeker reikte verschillende discussie topics aan omtrent de resultaten van de interviews. De deelnemers werden door de moderator gestuurd om hierover te debatteren en te zien welke oplossingen of verbeteringen werden gevonden. De deelnemers ondertekenden allemaal eerst een informed consent. Vervolgens werd er meer uitleg gegeven over het verloop van de focusgroep en konden de deelnemers zich voorstellen. Dit was belangrijk om achteraf te kunnen horen wie wat heeft gezegd en de personen tijdens de focusgroep te kunnen aanspreken met hun naam (Baarda, 2012).

Hierna besprak de onderzoeker korte bevindingen omtrent de factoren tot uitval en de effecten van de opleiding. Vervolgens bestond de focusgroep uit drie topics die bij de interviews naar voren waren gekomen. Per onderwerp werd er een algemene vraag gesteld om eventuele mogelijke oplossingen te bespreken. Ten eerste werd het beeld van de ex-cursisten van de opleiding besproken. Ten tweede werden mogelijke veranderingen aan de opleiding aangekaart. Ten slotte discussieerden de deelnemers over de nazorg van de organisatie.

5. Analysemethode

De interviews en de focusgroep werden opgenomen met een laptop en/of een recorder. De deelnemers gaven hiermee allemaal hun akkoord door het informed consent te ondertekenen. Hierna werden de interviews en focusgroep letterlijk uitgetypt, waarna vervolgens geanalyseerd. Deze analyse gebeurde met gebruik van het programma MAXQDA, omdat het een kwalitatief onderzoek is. Hiermee kan je de uitgetypte teksten via de computer labelen, waardoor het gemakkelijker is quotes te sorteren per onderwerp. De labellijst staat in bijlage 6. Het is tevens belangrijk om aandachtig te zijn voor de betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoek. Deze werd gegarandeerd door opnames te maken en verschillende betrokkenen over eenzelfde thema te bevragen (De Donder, 2015).

DEEL 3: ONDERZOEKSRESULTATEN

In dit onderdeel worden de resultaten besproken van de interviews omtrent de ervaring van vroegtijdig met de opleiding gestopte cursisten, de factoren tot vroegtijdige uitval en de effecten van de opleiding op hen. De resultaten van de focusgroep met medewerkers van vzw De Link worden hierna behandeld. Het beeld van de opleiding komt het eerst aan bod. Vervolgens worden de mogelijke veranderingen aan de opleiding besproken om ten slotte te eindigen met de nazorg van de organisatie.

1. Onderzoeksresultaten interviews

1.1 Ervaring van vroegtijdig met opleiding gestopte cursisten

1.1.1 Beleving vóór het starten met de opleiding

Redenen tot starten met de opleiding

Enkele gelijkenissen werden gevonden omtrent redenen waarom respondenten starten met de opleiding. Sommigen vertelden dat ze op een keerpunt kwamen in hun leven en daarom iets anders wouden doen. Een paar respondenten gingen de opleiding gewoon volgen en zouden dan wel zien waar dit hen bracht. Een tweetal andere geïnterviewden had een duidelijk doel voor ogen, namelijk een diploma halen en in de sociale sector tewerkgesteld worden. Drie respondenten begonnen met de opleiding vanuit de filosofie dat ze iets wouden doen met hun eigen ervaringen. Ze wouden mensen helpen omdat onder andere goede begeleiding bij hen vaak tekortschoot.

"Je zit met een bundel en eigenlijk is dat een heel pak ervaring. En eigenlijk wou ik daar iets mee doen om andere mensen te kunnen helpen eigenlijk." (Sandra, vrouw, 49 jaar, alleenstaand).

"En ik heb ook al heel veel verwerkt dus dat zou wel handig zijn om iemand mee te, in het verwerkingsproces mee te helpen of zo." (Katrien, vrouw, 46 jaar, samenwonend).

De respondenten hoorden op verschillende manieren over het bestaan van de opleiding ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting. Een paar van hen kwamen in contact met de cursus via de VDAB. Meer dan de helft hoorde van de opleiding via mensen uit hun omgeving, die al dan niet zelf ervaringsdeskundige waren. Ook werknemers uit de sociale sector spoorden de respondenten vaak aan met de vraag "is die opleiding niets voor u?". Een groot aantal respondenten was gestart uit eigen beweging en interesse en nam zelf contact op met vzw De Link. Na een intake beslisten ze of de respondent mocht beginnen aan de opleiding tot ervaringsdeskundige. Een paar zijn de opleiding opnieuw gestart nadat ze de eerste keer waren uitvielen.

"Een vriend van mij, X, was die opleiding ook gaan doen en die heeft die afgemaakt. En die werkt ook ergens in Brussel, waar of hoe weet ik niet. En door hem eigenlijk ook van "ja dat is toch ook iets voor u", he. [...] Ik zeg het, door altijd de maatschappelijk assistenten en zo die zeiden van "dat is iets op u lijf geschreven, mensen gaan helpen". (Tom, man, 43 jaar, gescheiden).

Beeld van de opleiding

Uit de resultaten van de interviews werd opgemaakt dat alle respondenten geen duidelijk en correct beeld hadden van de opleiding tot ervaringsdeskundige. Achteraf gezien onderschatten ze de emotionele impact door het oprakelen van hun verleden. Tijdens het intakegesprek met vzw De Link werd de opleiding aan de respondent beschreven.

"Toen ik op dat gesprek ben moeten komen, zeiden ze wel van. Denk er aan het is een tamelijk zware opleiding é. Je krijgt psychologie, maatschappelijk werk, Nederlands voldoende en echt goed schrijven. [...] Maar dat dat zo zwaar zou worden, neen. Zeggen ze dat? Ja, misschien wel, in die woorden dat je dat op het moment niet begrijpt ik zal het zo zeggen." (Marie, vrouw, 52 jaar, gehuwd).

Een aantal van hen schatte op voorhand in dat persoonlijke ontwikkeling belangrijk is in de opleiding. Dit aspect en het vak psychologie sprak hen aan door het vooruitzicht om hun eigen ervaringen te gaan verwerken en hierdoor andere mensen beter te kunnen helpen. Andere respondenten hadden bewust geen beeld voor ogen en gingen zien wat het gaf. Ze zeiden dat je maar pas een klaar en duidelijk beeld krijgt eens je begint met de opleiding.

Doel van de opleiding te volgen

Verschillende respondenten hadden een duidelijk doel toen ze met de opleiding tot ervaringsdeskundige begonnen. Een viertal van hen volgde de opleiding met als doel een diploma te hebben als ervaringsdeskundige. Vaak vanuit een gemis dat zij ervoeren bij sociale voorzieningen. Dit diploma zou hen verder kunnen helpen aan een job in de sociale sector, zoals in vluchthuizen, opvangcentra en een gevangenis. De helft van de respondenten zag de opleiding als kans om met hun ervaringen andere mensen te helpen. Een paar geïnterviewden volgden de opleiding met als doel om hun verleden een plaats te geven.

"Je moet veel kunnen verdragen ook. En ik kon dat ook. Omdat ik van mijzelf ook vroeger wat wou zeggen en dat ze luisterden naar mij. Maar dat werd niet gedaan. En daarvoor wou ik dat ook wel doen ervaringsdeskundige. Dat ze kunnen luisteren, dat ze zich kunnen verstaan en hun eigen zijn en ik kan hen helpen." (Bea, vrouw, 38 jaar, alleenstaand).

1.1.2. Beleving tijdens het volgen van de opleiding

Gevoel tijdens het volgen van de opleiding

In de interviews beschreven de respondenten vaak de verschillende emoties en gevoelens die ze ervoeren tijdens het volgen van de opleiding. Verscheidenen van hen hadden geen slechte ervaringen en zeiden expliciet dat ze er graag naartoe gingen. Zes geïnterviewden zeiden dat het voor sommige mensen en ook voor henzelf moeilijk was om over zichzelf te praten, bijvoorbeeld om hun levensloop te vertellen voor de klas. Veiligheid in de groep was hierbij belangrijk. Andere respondenten hadden het gevoel dat hun problemen eindelijk gehoord werden. Verschillende van hen vonden dat ze hierin goed werden opgevangen door de ervaringsdeskundige en de psychologe van de opleiding.

Het merendeel werd geconfronteerd met bepaalde aspecten uit hun verleden, waar ze zich vaak nog niet bewust van waren. De verwerking gebeurde tijdens de opleiding en zorgde ervoor dat het psychologisch zwaar was. Drie respondenten vonden het een nadeel dat ze zich bewust werden van

dingen die ze misten in hun verleden. Een voorbeeld hiervan was het gemis in relaties met hun omgeving.

"Zelf als ik in de miserie zat vroeger, ik heb mij nog nooit zo slecht gevoeld dan in die klas op een zeker moment. Zoals ik u zeg, dat ik precies dat je alles terug opgraaft en je keert terug naar al die momenten in die tijd en je wilt dat eigenlijk niet. En dan zei ik tegen mijn leerkracht "hoe kunnen jullie zeggen dat dat goed is voor dat te kunnen plaatsen voor verder te leren. Je maakt de mensen ziek". Want voor hun is dat echt, je leert daaruit en dat is goed en je moet dat kunnen plaatsen. Maar persoonlijk ik vind van niet." (Tiffany, vrouw, 29 jaar, alleenstaand).

Verschillende geïnterviewden waren eerst van mening dat de opleiding eerder leek op therapie volgen. Maar na een tijd begrepen ze dat dit proces nodig is om te worden wie je wilt zijn. Vier andere respondenten waren van mening dat het niet nodig is om zo diep in te gaan op het levensverhaal.

"Als je een diepe wonde hebt gehad met heel veel etter, en die is al genezen, en er is een korst op. Waarom moet je dan weer gaan krabben zodat die terug ettert? Sommige mensen, met dat gaan ze nog dieper in de problemen é." (Rita, vrouw, 53 jaar, gescheiden).

Tijdens de eerste stage voelden sommigen zich niet vertrouwd en veilig op hun stageplaats, door onder andere miscommunicatie met collega's. In het laatste jaar kiest de opleiding de stageplaats en volgens één respondent was dit niet goed. Zij en nog een andere geïnterviewde voelden zich niet begrepen door De Link en geïnterviewde tijdens het volgen van de opleiding.

"En euhm, ik had het gevoel in de opleiding, hoe meer slachtoffer je kon zijn, hoe meer hulp dat je krijgt. En ik ben zeker geen slachtoffer. [...] Voor elk probleem is wel een oplossing. En ik ben iemand die heel gedreven is. In de opleiding hielden ze mij soms een beetje, de teugels. Niet te snel, niet dit, niet dat." (Tine, vrouw, 45 jaar, gehuwd).

Mogelijke veranderingen aan de opleiding

Wanneer gevraagd werd naar mogelijke veranderingen die vzw De Link zou kunnen invoeren, gaven verschillende respondenten als voorstel om de termijn van de opleiding in te korten. Redenen hiervoor zijn de grote hoeveelheid tijd die in de vierjarige opleiding kruipt, de te lange schooldagen, het te grote tijdsengagement, de te grote afstand naar de plaats van de opleiding, de slechte gezondheid die een enkele respondent aangaf en het ontbreken van voldoende financiën volgens vier geïnterviewden. Het duurde soms ook een paar jaar vooraleer personen effectief met de opleiding konden starten. Dit was voor een aantal respondenten tevens een nadeel.

Een respondent stelde minder uren per dag en meerdere dagen per week les voor. Een andere oplossing was de opleiding tot ervaringsdeskundige verschuiven naar avondonderwijs, zodat ze overdag kunnen gaan werken, eventueel parttime. Het inkorten van de termijn van de opleiding kon er volgens een respondent voor zorgen dat je er *"dan rapper vanaf bent en rapper aan het werk. Want eigenlijk, in elk huishouden zit dat in je hoofd. Je moet geld verdienen, je brood verdienen, je kinderen hebben eten en schoenen en kleren nodig."* (Katrien, vrouw, 46 jaar, samenwonend).

Een aantal geïnterviewden gaf hierbij de opmerking dat met het beginnen van de stage er opnieuw hetzelfde probleem is, namelijk het werk stoppen en opnieuw terugvallen op een te klein loon.

"Moesten ze ervoor kunnen zorgen dat het inkomen hetzelfde blijft, ongeacht dan zou dat voor veel mensen hun opleiding gemakkelijker maken en toch afmaken." (Katrien, vrouw, 46 jaar, samenwonend).

Het financiële aspect zorgde voor nog voorstellen tot veranderingen aan de opleiding. Verschillende respondenten suggereerden dat de stage kan betaald worden. Een respondent zei dat het inkomen kan blijven lopen door bijvoorbeeld een soort van subsidie onder de vorm van loopbaanonderbreking.

"Dat je dan even een break kunt nemen van je werk en dat je u stage dan kunt doen, maar dat dat dan wordt terugbetaald zodat je toch wel een inkomen hebt. Ik denk dat dat veel minder mensen gaat afhaken." (Katrien, vrouw, 46 jaar, samenwonend).

Vervolgens waren er nog voorstellen tot verandering. Verschillende respondenten gaven aan dat conflicten beter op een andere manier aangepakt worden. Een paar zeiden dat ze problemen hadden met medecursisten. De 'probleempersoon' werd beter apart genomen en in een andere groep gezet. Bij conflicten zijn twee respondenten ook van mening dat beide partijen gehoord moeten worden en moeten samenzitten. Beiden gaven situaties aan waar dit niet was gebeurd.

"Alleen, als er zo dingen gebeuren, een klas opstoken tegen iemand, beter zien en niet zomaar zeggen van "die gaan we afschepen omdat ze een bedreiging is voor de klas". Gewoon even samenzitten met die persoon. Gewoon even zien van "hoe gaan we dat hier aanpakken, wat gaan we ermee doen". Zien bij de twee partijen wat het beste is." (Sarah, vrouw, 33 jaar, alleenstaand).

Een derde cluster van voorstellen rond verandering ging over de instroom. Een respondent hamerde erop dat mensen die in een psychiatrische instelling zitten, psychotisch gedrag vertonen (tegen de muur kloppen met de handen tot bloedens toe) en zware medicatie nemen, best niet worden toegelaten in de opleiding.

"Als alcohol niet toegelaten is, wat ik kan verstaan ziede dat is het reglement. Dan is dat zo. Maar medicatie is juist hetzelfde é. Je wordt dat, je bent daar niet met u honderd procent nuchter hoofd. Dus ik vind persoonlijk dat, ja niet kunnen." (Tiffany, vrouw, 29 jaar, alleenstaand).

Tine (vrouw, 45, gehuwd) gaf de opmerking dat er op voorhand moet gepolst worden of iemand een basis heeft via schriftelijke proeven, zowel psychologische testen als taaltesten als rekentesten, moeten gehouden worden. De mensen zonder basis krijgen dan extra ondersteuning. Twee andere respondenten stelden voor om verschillende groepen te maken naar *"wie heeft er echt nood aan om zijn levensloop een heel jaar lang te moeten overlopen of wie heeft er geen nood aan en kan dat op een paar maand."* (Tom, man, 43 jaar, gescheiden). Hij en een aantal van zijn klasgenoten hadden toen niet de nood om daar constant over bezig te zijn omdat hun proces al verwerkt was. Een andere geïnterviewde stelde wel als voorwaarde dat er dan gekeken wordt naar welke instanties die mensen kunnen helpen aan huis. Sommigen waren dan weer van mening dat deze verschillen normaal zijn en het niet nodig is om deze mensen op te splitsen.

Een andere geïnterviewde stelde vast dat er meer ondersteuning en zorg moet zijn voor cursisten naast en binnen vzw De Link.

"Nee nee, dat eerste jaar was de zorg er wel. Ik denk dat het in het derde jaar was dat die zorg wegviel. Dat ze je aan je loslaten waren. Maar sommige mensen, denk ik persoonlijk, die wel die zorg nodig hebben. Gedurende zelfs die vier jaar." (Vanessa, vrouw, 43 jaar, alleenstaand).

Ten slotte gaf Lotte een opmerking tot verandering omtrent de te schoolse vorm van de lessen en de opleiding. Heel de dag binnen op een stoel zitten, hoefde voor haar niet. "Energizers" zijn volgens haar een mooie techniek om dit tegen te gaan. *"Energizers zijn korte spelletjes bijna, waarmee je uw lichaam in beweging zet en uw brein afleidt van het zware werk dat die al de hele dag doet."* (vrouw, 28 jaar, samenwonend). Voorbeelden hiervan zijn het gebruik van afgesproken handgebaren om in groep tot een consensus te komen en meer spelletjes. Voor haar mocht er tevens een opleiding zijn in de regio Leuven. En de omgevingsavond waarbij mensen uit de omgeving kennis maken met de opleiding, mocht een omgevingsdag worden.

1.1.3. Beleving na het vroegtijdig stoppen met de opleiding

Nazorg van de organisatie

De nazorg van de organisatie kon volgens verschillende respondenten beter. Sommige geïnterviewden hadden na hun vroegtijdig stoppen niemand van de organisatie meer gehoord. Van de veertien respondenten waren er twee die hier geen nood aan hadden want zij werden door hun netwerk goed opgevangen. Ze vonden het wel goed dat er nu een onderzoek is naar vroegtijdige uitval bij vzw De Link zodat de opleiding kan verbeteren.

"Je bent hier nu gekomen om een interview te doen, in opdracht van De Link. Dat hadden ze vroeger moeten doen é. Maar ik vind het wel goed dat ze het nu ook doen." (Dirk, man, 54 jaar, alleenstaand).

Anderen hadden hier wel nood aan. Zo zeiden twee respondenten dat ze het jammer vonden dat ze volledig werden losgelaten en hierbij geen zorg kregen. Hun structuur was weg na het vroegtijdig stoppen en bij één respondent zorgde dit ervoor dat ze in een diep gat viel. Bea (vrouw, 38 jaar, alleenstaand) gaf aan dat ze wel graag had dat er iemand naar haar belde van vzw De Link.

De helft van de geïnterviewden had wel nog contact met medewerkers van vzw De Link en medecursisten. Er was bij hen een algemeen gevoel dat dit lief is en wel deugd doet. Sommige lesgevers en ervaringsdeskundigen stuurden soms eens een bericht naar de vroegtijdig uitgevallen cursisten. Verschillende respondenten werd meegegeven dat ze contact mogen opnemen met de organisatie als er iets zou zijn. Een gesprek een paar weken of maanden nadat de cursist stopt, is volgens Sandra een goed idee:

"Niet één gesprek, ik denk meerdere gesprekken. Want op het moment dat je stopt, zit je vol met emotie en ben je niet altijd in staat om het probleem te zien he. Dus in eerste instantie ga je weg, hoogstwaarschijnlijk met een deel boosheid en veel emotie. En dan creëer je geen opening, dan is alles gesloten en dan zit je in u eigen wereld. ik denk na

verloop van tijd, hadden ze misschien beter met mij contact opgenomen. Eventueel een individueel gesprek had heel goed geweest.” (vrouw, 49 jaar, alleenstaand).

1.2 Factoren tot vroegtijdige uitval in de opleiding

1.2.1 Ervaring als kind en puber met 'leren' en 'school'

De ervaring van de respondenten als kind en puber met 'leren' en 'school' gaf ons meer inzicht in hun vroegere schoolloopbaan en de eventuele impact hiervan op de opleiding tot ervaringsdeskundige. Van de veertien respondenten waren er tien die hun middelbaar niet hebben afgemaakt en direct gingen werken. Twee respondenten hadden hun middelbaar diploma wel behaald. De overige twee geïnterviewden gaven geen duidelijk antwoord omtrent dit onderwerp.

Een reden waarom er vroeger werd gestopt met school was vooral de onstabiele thuissituatie. Ouders met verslavingsproblematiek, agressieproblemen, plaatsing in een internaat en financiële problemen waren factoren die hiervoor zorgden. Andere respondenten gaven aan dat praktijk hen beter lag dan theorie. Op oudere leeftijd ging het volgens hen gemakkelijker om een diploma te halen omdat er dan het besef is van het belang hiervan, in vergelijking met toen ze jong waren.

Er waren een paar verbanden tussen de vroegere schoolloopbaan van de respondenten en hun ervaring met de opleiding tot ervaringsdeskundige. Zo vertelde Vanessa (vrouw, 43 jaar, alleenstaand) dat ze vroeger altijd zorg had van een lerares op school. In de opleiding miste ze deze zorg. Ellen (vrouw, 41 jaar, gehuwd) vond het vermoeiend om bij de opleiding tot ervaringsdeskundige weer van negen tot vijf achter de schoolbanken te zitten. Leren ging haar vroeger niet goed af en daardoor was ze toen op leercontract gegaan. Lotte (vrouw, 28 jaar, samenwonend) vertelde dat ze vroeger moeilijk autoriteit aanvaardde en was teleurgesteld in de schoolse autoritaire context van de opleiding tot ervaringsdeskundige.

Ten slotte zei Trudy dat ze vroeger zwaar gepest werd en haar thuissituatie of het internaat niet ok was. *"En, ik denk dat ik daar een deel heb geleerd van te vluchten en van mij te focussen op de leerstof. En dat dat voor mij wel ergens een vlucht is geweest. Wat ik eigenlijk nu terug gezien heb."* (vrouw, 31 jaar, alleenstaand). Tijdens het volgen van de opleiding tot ervaringsdeskundige vluchtte ze opnieuw in de leerstof en was ze hier te fanatiek mee bezig. Dit zorgde er deels voor dat ze stopte met de opleiding.

1.2.2 Algemene redenen vroegtijdige uitval volgens ex-cursisten

Tijdens de interviews werd aan de respondenten gevraagd wat algemene redenen kunnen zijn dat cursisten vroegtijdig stoppen met de opleiding. Velen waren van mening dat ze niet veralgemenen en dat iedereen zijn eigen redenen heeft om te stoppen. Specifieke redenen volgens de geïnterviewden waren financiële redenen, huisvesting, kinderen, de thuissituatie, het emotioneel niet aankunnen, niet overeen komen met de ervaringsdeskundige, niet goed in de groep liggen, de hoeveelheid en de zwaarte van de opleiding en de theorie die te moeilijk is.

1.2.3 Eigen redenen vroegtijdige uitval

Er was in bijna alle gevallen sprake van een combinatie van redenen waarom een respondent vroegtijdig stopte met de opleiding. Verschillende geïnterviewden worden hierdoor bij verschillende onderdelen besproken. Alle respondenten zeiden dat andere organisaties, zoals RVA en OCMW, hen

met rust lieten tijdens de opleiding. Dit was dus geen reden waarom een respondent vroegtijdig met de opleiding stopte.

Persoonsgebonden factoren

De helft van de respondenten was vroegtijdig gestopt door persoonlijke redenen buiten de opleiding. Zo was er een respondent zwanger, kreeg ze op hetzelfde moment haar oudste kinderen opnieuw bij haar thuis en stierf haar moeder. Er kwam ineens een berg van verdriet binnen. Een andere respondent werd zich door de opleiding bewust van de verbroken verbintenissen met haar familie. Ze stopte doordat het zwaar woog om energie te steken in school, haar familie en in haar stageplaats. Een volgende geïnterviewde stopte omdat haar gezondheid het niet meer toeliet. De specialist zei dat het met haar klachten van kwaad naar erger ging en ze in een rolstoel kon belanden. Toen heeft ze voor zichzelf de keuze gemaakt om te stoppen.

Het ontbreken van steun van haar sociaal netwerk was voor een tweede respondent één van de grootste redenen dat ze vroegtijdig was gestopt. Ze slaagde er niet in om er één op te bouwen en had het moeilijk qua zelfzorg. In het derde en vierde jaar van de opleiding lag de focus eerder op het werkveld en ze vond het jammer dat de groep daardoor uiteenviel. De respondent was te intensief bezig met de opleiding en ging over haar grenzen. Ze had toen een zelfmoordpoging ondernomen en belandde op intensive care. Dat was het einde van haar opleiding. Volgens haar is het moeilijk om de opleiding te scheiden van het privéleven en is dit een nadeel. De andere respondenten gaven aan dat ze wel ondersteund werden door hun omgeving tijdens het volgen van de opleiding. Soms was deze ondersteuning miniem en zochten ze naar support in de opleiding zelf.

Mensen die stopten om persoonsgebonden redenen praatten heel vaak wel positief over de groeps sfeer en de lesgevers en ervaringsdeskundigen. Ze vonden het dikwijls jammer dat ze door factoren buiten de opleiding moesten stoppen.

Een volgende geïnterviewde was van mening dat ze eerst zichzelf moest redden want anders kan je de opleiding niet volgen. Ze had het gevoel dat ze in de armoede bleef hangen. Sommige theoretische stukken waren voor haar ook moeilijk, bijvoorbeeld omtrent de Belgische wetgeving.

"Maar dat was te erg, die drank, de medicatie, dan mijn zoontje, je trein moeten halen, jezelf ontdekken, wie ben ik. En dat was allemaal te veel. Dat was te zwaar." (Bea, vrouw, 38 jaar, alleenstaand).

Eén van de laatste geïnterviewden gaf aan dat er tijdens de opleiding veel gebeurde in haar hectische thuissituatie. Ze kon niet met een leeg hoofd in de klas zitten. Haar langdurige relatie was gedaan, de stage was te confronterend met haar eigen situatie, haar ex-vriend begon haar te stalken, haar nieuwe vriend kampte met verslavingen en ze moest ondertussen ook voor haar kinderen zorgen.

"Ja daar heb ik eigenlijk mijn opleiding een beetje voor moeten opgeven. Moeten niet, ik heb die keuze zelf gemaakt. Maar ja, ik heb er ook geen spijt van." (Ellen, vrouw, 41 jaar, gehuwd).

Financiële redenen

Financiële tekorten zorgden er bij de helft van de respondenten voor dat ze vroegtijdig stopten met de opleiding. Een respondent raakte niet meer tot de plaats van de opleiding omdat haar geld op

was. Haar vriend verdiende ook niet zoveel en dan met drie kinderen thuis was dit niet haalbaar. Vier jaar is volgens haar moeilijk financieel te overbruggen. Een andere respondent vond de opleiding heel interessant maar toen haar vriend bij haar kwam wonen, lukte het financieel niet meer. Hierdoor stopte ze. Bij een volgende geïnterviewde zorgde het weggaan bij haar partner ervoor dat het financiële aspect een te grote stressfactor werd.

De voorlaatste geïnterviewde zei dat het financiële er ook voor gezorgd heeft dat ze stopte met de opleiding. Want ze moest stage doen, maar deze was niet betalend.

"Dus eigenlijk ga ik iets doen voor mijn stage, gratis. Ik ga er heel veel tijd insteken en ik ga er niets voor terugkrijgen" (Ellen, vrouw, 41 jaar, gehuwd).

De laatste respondent stopte onder andere omdat ze geen stimulanspremie kreeg omdat ze gehuwd was. Ze vond dit uitsluiting en toen hoefde het voor haar niet meer. Door haar collectieve schuldenregeling werd het tevens financieel moeilijker.

Tijdsgelateerde redenen

Een aantal respondenten kon de opleiding niet meer combineren met hun leven. Een geïnterviewde kon zich niet drie dagen per week vrijmaken van haar werk. Tiffany (vrouw, 29 jaar, alleenstaand) stopte omdat ze de opleiding niet meer kon combineren met een andere opleiding die ze volgde. De lesdagen vielen immers op dezelfde dag. Ellen (vrouw, 41 jaar, gehuwd) zei dat 4 dagen stage in de week niet te combineren waren met haar gezin. Ze was soms tot twee uur 's nachts bezig met het schrijven van stageverslagen. Een andere respondent zei dat er te veel huiswerk werd gegeven waardoor ze haar gezin wat verwaarloosde. De laatste geïnterviewde vond het tempo in de opleiding te traag en dit was één van de redenen waarom ze vroegtijdig was gestopt. Het engagement van vier jaar was te groot. Ze had liever één of anderhalf jaar intensief les gekregen.

Groepscohesie

De andere helft van de respondenten ervoer problemen binnen de opleiding en vond dit een reden om te stoppen. Ze konden het niet vinden met lesgevers of ervaringsdeskundigen van de opleiding of ze werden niet aanvaard door de groep medecursisten.

Problemen met medewerkers organisatie

Dirk (man, 54 jaar, alleenstaand) zei dat hij tevreden was over iedere lesgever, behalve één iemand. Hij werd naar zijn gevoel uitgesloten door deze persoon. De respondent ging de opleiding ergens anders verder doen maar door een combinatie van opleidingsjaren werd dit te zwaar en is hij gestopt. Communicatie ontbrak volgens hem in de opleiding. Nog een andere respondent beaamde dit. Tom (man, 43 jaar, gescheiden) stopte door de ervaringsdeskundige. Hij kwam hier niet mee overeen.

Vervolgens stopte Bea (vrouw, 38 jaar, alleenstaand) vroegtijdig doordat ze met één lesgever niet overeenkwam. Ze had het gevoel dat ze over haar keek als 'middenklasse'. Een andere respondent beëindigde de opleiding specifiek door een lesgever die haar gebuisd had voor een vak. Zij begreep niet waarom en kreeg geen antwoord van hem. *"Want als die mij niet had gebuisd, had ik toch doorgevochten voor verder te doen."* (Rita, vrouw, 53 jaar, gescheiden).

Ten slotte gaf Tine (vrouw, 45 jaar, gehuwd) aan dat ze met de ervaringsdeskundige niet alles kon delen. Ze besliste om volledig met de opleiding te stoppen toen het niet klikte met haar stagementor en geen veiligheid voelde om haar voetafdruk daar neer te zetten.

Problemen met medecursisten

Soms zorgden medecursisten ervoor dat personen stopten met de opleiding. Sandra (vrouw, 49 jaar, alleenstaand) begon de opleiding opnieuw in een andere groep. Ze werd daar niet aanvaard en uitgesloten en stopte andermaal. Tom (man, 43 jaar, gescheiden) zat met iemand in de klas waarmee er wrijvingen waren. Er werd hem voorgesteld om het jaar erop in een andere groep te starten zodat hij niet meer bij haar in de groep zat. Hij vond dat zij in de fout was gegaan en is er toen volledig mee gestopt. Sarah (vrouw, 33 jaar, alleenstaand) werd hetzelfde aangeraden toen zij niet overeen kwam met haar klas. Toen ze de opleiding opnieuw volgde, was het contact met haar groep wel veel beter.

Vanessa (vrouw, 43 jaar, alleenstaand) ondervond vooral moeilijkheden naar het eindwerk toe in haar laatste jaar. Dat was voor haar een groepswork met mensen met wie ze geen klik had. Hierdoor stopte ze. Wanneer ze voor de tweede keer de opleiding volgde, stopte ze vroegtijdig door de groepssfeer.

Problemen met de inhoud van de opleiding

Lotte aanvaardde het vak ontwikkelingspsychologie niet. Ze was een paar keer niet naar de les geweest en moest een inhaaltaak doen. Ze kreeg tevens een taak van de lesgeefster maar deze negeerde ze wegens te hoog gegrepen:

"Die euhm, dat confronteerde mij heel sterk hoe dat wij als maatschappij met onze kinderen omgaan. Echt, walgelijk. Ik moest er niets van weten gewoon." (vrouw, 28 jaar, samenwonend).

Door sterfgevallen in haar familie deed ze niets voor de examens en taken en moest ze deze inhalen. Haar idee was om de externe vakken te volgen aan een hogeschool maar dit ging niet want de lessenroosters waren veranderd. Toen wist de respondent het ook niet meer en stopte ze.

Situationele drempels

Lotte (vrouw, 28 jaar, samenwonend) was voornamelijk vroegtijdig gestopt omdat ze telkens twee uur enkel onderweg was met het openbaar vervoer naar de opleiding. Door de lange duur kreeg ze hier op een bepaald moment veel stress voor. Een andere situationele drempel uit de interviews was dat Tine juist moest verhuizen: *"En dan de verhuis, zo een hoofd dan. Het was allemaal te veel."* (vrouw, 45 jaar, gehuwd). Ten slotte lagen Bea (vrouw, 38 jaar, alleenstaand) en Trudy (vrouw, 31 jaar, alleenstaand) allebei in het ziekenhuis door mentale problemen en hierdoor beëindigden ze de opleiding.

2.2.4 Redenen organisatie samenwerking stopgezet

Uit de interviews bleek dat drie respondenten moesten stoppen van vzw De Link met de opleiding. Sarah (vrouw, 33 jaar, alleenstaand) lag niet goed in de groep. Hierdoor was het beter dat zij stopte. Marie (vrouw, 52 jaar, gehuwd) en Bea (vrouw, 38 jaar, alleenstaand) ondervonden emotionele moeilijkheden doordat de opleiding mentaal te zwaar werd. Marie was van mening dat het heel erg

hard ging naar haar gevoel en ze voelde na een tijd dat het genoeg was. De ervaringsdeskundige en de psychologe zagen dit ook. Haar emoties zaten vast. Ze vond het spijtig dat ze moest stoppen maar langs de andere kant was ze wel opgelucht. Bea raakte in een zware depressie en daarom was het best dat ze stopte:

"Maar mij hebben ze eigenlijk gezegd van "het zit in je maar je moet het nog zelf vinden". Je hebt je sleutel maar je hebt je deur nog niet open gedaan." (vrouw, 38 jaar, alleenstaand).

2.2.5 Gevoel tijdens het stoppen met de opleiding

Het merendeel van de respondenten vond het jammer dat ze stopten met de opleiding. Vaak misten ze de klas of vonden ze de opleiding op zich echt interessant. Mensen die een gesprek omtrent stoppen hadden, begrepen achteraf vaak beter waarom ze stopten of moesten stoppen.

Respondenten die moesten afhaken omdat het psychologisch te zwaar werd, zagen dit eindgesprek dikwijls al aankomen. Twee respondenten waren van mening dat de opleiding steun biedt, maar niet alles kan bieden als je er volledig onderdoor bent. Volgens hen waren er ook nog andere mensen in de klas met trauma's. Het is niet de taak van de opleiding om volledige psychologische en therapeutische ondersteuning te geven.

2.2.6 Redenen waarom wel/niet opleiding terug beginnen

Van de veertien geïnterviewden waren er vier personen die de opleiding niet opnieuw wilden beginnen. Redenen hiervoor waren dat de opleiding te breed uitgesmeerd is in tijd, het psychologisch te confronterend is om je bewust te worden van wat je mist, de gezondheid het niet toelaat en de vorm van de opleiding te schools was.

"Want als je het niet weet, weet je het niet é. Je weet niet wat je mist é. Buiten nu weet ik het wel. En het is het gevoel van je blijft maar vechten." (Vanessa, vrouw, 43 jaar, alleenstaand).

Tien respondenten wilden wel opnieuw met de opleiding beginnen. Toch benadrukten sommigen dat hun situatie dit momenteel moeilijker toelaat. Iemand maakte de opmerking dat ze liefst direct wil instappen, in januari en niet in september. Twee andere respondenten stelden als veto dat een bepaalde ervaringsdeskundige, lesgever of bepaalde medecursisten niet meer aanwezig zouden zijn in de opleiding. Twee geïnterviewden wilden wel opnieuw beginnen, maar financieel ging het niet voor hen. Het wegvallen van het inkomen woog te zwaar op het huishouden.

1.3 Effecten van opleiding op vroegtijdig gestopte cursisten

De opleiding tot ervaringsdeskundige zorgde voor een verschil tussen het leven vóór en na de opleiding bij het merendeel van de respondenten. Dit kunnen we terugkoppelen aan dingen die ze leerden uit de opleiding. Twee respondenten leerden beter begrijpen wat armoede is. Vóór de opleiding was armoede volgens hen geen inkomen hebben. Tijdens de opleiding zagen ze in dat het veel meer is dan dat, namelijk armoede dat voorkomt op ieder levensdomein, het gevoel dat erbij komt kijken en je eigenwaarde.

Vervolgens leerden verschillende geïnterviewden in de opleiding om aan zichzelf te werken. Deze zelfreflectie werkte versterkend en zorgde voor meer zelfvertrouwen en zelfstandigheid. Het was volgens verschillende respondenten een winst dat de opleiding zo diep in hun gevoel en gedachten ging.

"En die meerwaarde dat ik gezegd heb is dat ik bij mijzelf tot mijn sterke punten ben gekomen. En dat ik daar in die toekomst iets mee wil doen." (Vanessa, vrouw, 43 jaar, alleenstaand).

Vier respondenten vertelden dat ze meer inzicht kregen in hun verleden. Fouten die ze zelf gemaakt hadden, maar niet zagen. Waarom mensen vroeger bepaalde handelingen stelden of sommige dingen zegden. Deze inzichten ontstonden vaak door het vertellen van het eigen levensverhaal aan elkaar. Meestal kwamen negatieve herinneringen naar boven omtrent hun kinder- en pubertijd en de relatie die ze toen hadden met hun ouders. De inzichten zorgden ervoor dat ze deze gebeurtenissen beter konden plaatsen. Tevens te aanvaarden van waar je komt, volgens één respondent. Vroeger keek ze hiervan weg.

Bovendien hadden verschillende respondenten ook een andere blik ontwikkeld op het heden. Ten eerste kregen ze inzicht in de relaties met hun omgeving. Sommige relaties werden hierdoor afgebroken. Twee respondenten leerden tevens dat ieder zijn eigen gevoel heeft en zijn eigen tijd nodig heeft om dingen die ze meegemaakt hebben, te verwerken. Hiervoor hadden ze het er wat moeilijker mee en konden ze er niet mee om dat iemand emotioneler reageerde op iets dat zij ook hadden meegemaakt. Ze leerden relativeren en in context te plaatsen. Dit was een pluspunt volgens verschillende geïnterviewden.

"Dat ik nu iets heb van "er zal wel een reden voor zijn waarom ze dat doet". Er zal wel iets gebeuren in haar lichaam en haar gevoel waarom die zo uit te hoek komen." (Marie, vrouw, 52 jaar, gehuwd).

Communicatie was tevens een belangrijk leeronderdeel. Katrien (vrouw, 46 jaar, samenwonend) vertelde dat ze vroeger zou zwijgen of kortaf zou reageren wanneer iemand iets negatief tegen haar zei. Nu is ze meer zelfzeker en maakt ze haar op een correcte en positieve manier verstaanbaar. Ze leerde dat je met een andere expressie verschillend kan overkomen terwijl je eigenlijk hetzelfde bedoelt. Ellen (vrouw, 41 jaar, gehuwd) kreeg inzicht in het feit dat ze niet altijd verbaal moet meegaan met mensen die boos worden. Sarah (vrouw, 33 jaar, alleenstaand) gaf aan dat haar sociale vaardigheden sterk zijn veranderd. Ze leerde om bepaalde dingen minder grof te zeggen en te netwerken met andere mensen. Het vak ontwikkelingspsychologie gaf een paar respondenten een beter inzicht omtrent het opvoeden van hun kinderen. Tine (vrouw, 45 jaar, gehuwd) leerde vooral communiceren vanuit de ik-boodschap en laat zich niet meer doen. Lotte (vrouw, 28 jaar, samenwonend) werd veel bewuster van de draagwijdte en impact van haar woorden.

De respondenten verkregen vooral verschillende inzichten op emotioneel vlak. Dit zorgde voor een persoonlijke groei en ontwikkeling. Een paar van hen vertelden dat ze inhoudelijk meer hebben geleerd over de sociale sector. De opleiding zorgde voor open deuren en wegwijzers. Eén respondent beschreef dat ze leerde hoe het groene boekje te gebruiken. Een andere geïnterviewde gaf aan dat hij een perfecte brief leerde opstellen tijdens de opleiding. Drie respondenten hadden niets geleerd.

Volgens hen kwam dit door de korte tijdspanne dat ze de opleiding volgden. Vaak was dit een half jaar tot een volledig jaar.

Kortom: toch veel respondenten vonden dat de opleiding goed ineenzat. Op financieel vlak werden ze goed ondersteund. Alles was mooi geregeld. Velen waren van mening dat er in elke sector en op elke dienst een ervaringsdeskundige aanwezig moet zijn. Die kan luisteren naar mensen in armoede en hen begrijpt.

2. Onderzoeksresultaten focusgroep

2.1 Beeld van de opleiding

Tijdens de interviews waren alle vroegtijdig gestopte cursisten van mening dat het beeld dat ze op voorhand over de opleiding hadden, niet overeenkwam met wat de opleiding effectief inhield. Ze dachten nooit dat het emotioneel zo zwaar ging zijn. Het merendeel van de respondenten uit de focusgroep was akkoord met deze stelling. Verschillende medewerkers zeiden dat ze onmogelijk op voorhand kunnen begrijpen wat de opleiding juist inhoudt. Het is de bedoeling dat ze dit gaandeweg tijdens de cursus ontdekken. Hierdoor zijn er moeilijk oplossingen te vinden om ervoor te zorgen dat beide beelden overeenkomen.

"Als ik één van de 200 ben die ooit gestart is, dan weet ik van mijzelf dat dat beeld niet klopt. Maar allé, ik denk ook niet dat je dat kunt uitleggen. [...] Gewoon stiltstaan, achteruit kijken had ik nooit niet gedaan, dus. Als jij dat zegt, kan ik er toch niets mee." (Agnes, stafmedewerker).

"Maar wat het effectief is, gaan ze gaandeweg moeten ondervinden want dat kan je niet uitleggen. [...] Dat moeten mensen een stukje kunnen ervaren vind ik." (Linda, ervaringsdeskundige).

Hanne (procesbegeleidster) merkte tijdens de intakes dat mensen die toegeleid werden door een ervaringsdeskundige, wel zeggen dat ze eerst serieus moeten werken aan zichzelf in de opleiding. Vier respondenten waren van mening dat het tevens niet gemakkelijk is om duidelijk uit te leggen wat de opleiding juist inhoudt en wat een ervaringsdeskundige doet.

"Omdat het profiel van wat een ervaringsdeskundige job in houdt, nog vaag is in de samenleving en bij diensten. Dat speelt ook wel mee." (Wendy, verantwoordelijke).

Om het beeld te verduidelijken kan De Link werken rond het infomoment en de intake. Het verschil met vroeger is dat de verschillende teams het eerste persoonlijke contact met de mogelijke cursist nu zelf verzorgen. Hierdoor worden er specifiekere uitleg en voorbeelden gegeven. Vervolgens gaf Nicole (ervaringsdeskundige) als oplossing om meer te focussen op ervaringsleren door 'instappers' bij vierdejaars uit te nodigen. Ze kunnen dan zelf zien en voelen wat de opleiding is via een vertrekpunt van eigen ervaringen. Verschillende respondenten zeiden daarom hierop dat cursisten die nog maar net afgestudeerd zijn of in hun laatste jaar zitten, aan het woord moeten komen tijdens het infomoment.

2.2 Mogelijke veranderingen aan de opleiding

Anne (stafmedewerker) vertelde dat er voor sommige cursisten therapie nodig is, een traject naast de opleiding. Zij die een goede ondersteunende therapeut of psychiater hebben, houden de opleiding vaak langer vol. Het probleem is dat er niet zo veel therapeuten zijn die echt inzicht hebben in de diepte van de armoedeproblematiek. Volgens Agnes is het grote verschil met Nederland dat mensen daar in de geestelijke gezondheidszorg al stappen hebben gezet om te kijken naar zichzelf:

"Maar het aanbod van breed kunnen kijken en met die mens op weg te gaan, is zo minimaal in Vlaanderen." (stafmedewerker).

De cursisten worden ook ondersteund vanuit vzw De Link zelf. Wendy (verantwoordelijke) zei dat de ervaringsdeskundige vooral aan informele zorg doet. Cursisten gaan ook het meest naar haar. Bij mensen die niet meer verder kunnen in de opleiding is het belangrijk om samen op weg te gaan. Volgens Els was het heel moeilijk op voorhand in te schatten hoeveel de cursist in de opleiding nog kan groeien of dat dit niet meer mogelijk is:

"In overleg en dialoog iedere keer verder kijken. Niet van "je moet het stop zetten", maar "hoe zie jij dat"? Het is een moeilijke zoektocht." (procesbegeleidster).

Hanne (procesbegeleidster) zei dat er altijd wordt vertrokken vanuit welke kansen en welke ondersteuning vzw De Link nog kan bieden. Nicole (ervaringsdeskundige) vond dat de opleiding voor sommige cursisten niet lang genoeg was. Mensen hebben ook tijd nodig om ergens te komen in de opleiding.

Het merendeel van de respondenten beaamde dit en zei dat het niet haalbaar is om de termijn van de opleiding in te korten of te laten doorgaan in avondonderwijs. De voornaamste reden volgens Anne was dat de processen waar de cursisten door moeten tijdens de opleiding hun tijd nodig hebben:

"Dat een half jaar meer of minder, dat hebben we ook al regelmatig besproken. Daar gaat het niet over. [...] Maar niet het opproepen om een maximum van twee jaar bijvoorbeeld, dat echt niet." (stafmedewerker).

2.3 Nazorg van de organisatie

Verschillende respondenten gaven tijdens de focusgroep aan dat nazorg hun zwakke plek is. Ze zeiden dat er wel inspanningen werden geleverd maar dat het beleid hierrond niet is uitgebouwd. Er is een gesprek met mensen die beslissen om te stoppen waarbij wordt gekeken naar wat ze verder gaan doen. Erna nemen de ervaringsdeskundigen vaak de rol op om contact te blijven houden of te luisteren naar gestopte cursisten die zelf initiatief nemen. De grens met therapie moet hierbij bewaakt worden.

De problemen om het nazorgbeleid verder uit te bouwen waren volgens de respondenten dat de organisatie weinig tijd heeft en dat er geld moet zijn om dit beleid te bekostigen. Agnes (stafmedewerker) zei dat er erg wordt bespaard op alles. Anne (stafmedewerker) vond dat er als nazorg wel een centrale functie moet bestaan om te ontvangen en te luisteren naar gestopte cursisten die terug contact opnemen. Hier moet een systematischer beleid rond zijn in plaats van

enkel te zeggen dat ex-cursisten altijd opnieuw contact mogen opnemen. Nu is het vooral op eigen initiatief van medewerkers van vzw De Link dat er opnieuw contact wordt opgenomen met gestopte cursisten en dit verschilt per team en regio.

"Maar ik denk natuurlijk nazorg moet er een beleid rond zijn. Maar als ik zie nazorg, de momenten van contact, als ze verjaren blijven ze nog altijd kaartjes krijgen, op de proclamatie uitnodigen. Ja daar is wel contact. Maar zo, ik ben niet iemand die zegt van "wie is nu allemaal gestopt en wie ga ik nu eens bellen"." (Nicole, ervaringsdeskundige).

Annelies (verantwoordelijke) zei dat de lesgever en ervaringsdeskundige bij hen afspreken met de gestopte cursist of het voor hem zou lukken om zelf in de klas mee te delen dat hij stopt. Linda (ervaringsdeskundige) vertelde in de focusgroep dat zij iedereen een verjaardagskaart sturen en gestopte mensen appreciëren dit.

Maatregelen die vzw De Link kan nemen om hun nazorg te verbeteren waren volgens de respondenten dat er geïnventariseerd wordt hoe elk team aan nazorg doet. *"ik weet niet of dat juist overal hetzelfde moet zijn. Maar het kan wat meer inspiratie geven aan elkaar van "ah die doet dat zo, dat is misschien een tof idee."* (Agnes, stafmedewerker). Gestopten uitnodigen op de proclamatie of een kaartje sturen kan tevens betekenisvol zijn voor de ex-cursisten. Linda gaf als voorstel om een gestopte cursist twee maanden later nog eens op te bellen. *"En naargelang van wat daar ter sprake komt, van spreek je af om dat nog eens te doen of om dat af te ronden."* (ervaringsdeskundige). Op dat moment zijn de emoties rond het stoppen bij de cursist al wat afgekoeld.

DEEL 4: DISCUSSIE EN CONCLUSIE

Dit kwalitatief onderzoek gaat over de uitval van cursisten in de opleiding ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link. De onderzoeksresultaten werden bekomen door veertien interviews en één focusgroep te houden. In dit gedeelte worden allereerst de onderzoeksvragen beantwoord. Vervolgens worden praktische- en beleidsaanbevelingen geformuleerd. Hierna worden de beperkingen van het eigen onderzoek en de aanbevelingen tot verder onderzoek besproken. Tot slotte eindigt dit deel met een conclusie.

1. Discussie

1.1 Hoe ervoeren de vroegtijdig gestopte cursisten de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link?

Volgens de analyse starten vroegtijdig gestopte cursisten met de opleiding omdat ze een duidelijk doel hebben, namelijk een diploma halen en in de sociale sector gaan werken. Van Damme (1998) stelt dat de belangrijkste motieven voor participatie algemene ontwikkeling en het behalen van een diploma zijn. Dit diploma zorgt ervoor dat ze blijven deelnemen aan de opleiding (Wouters, 2002). Van Regenmortel (2010) zegt dat ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting vaak hun eigen ervaringen willen gebruiken om anderen te helpen. Ze willen dikwijls ook hun verleden een plaats geven. Deze bevindingen zien we ook terug komen in de onderzoeksresultaten.

De cursisten horen over het bestaan van de opleiding via de VDAB, hun eigen omgeving, andere ervaringsdeskundigen en werknemers uit de sociale sector. Volgens de literatuur is emotionele ondersteuning door hun omgeving nodig bij mensen in een generatie-arme context om de stap te zetten naar de opleiding tot ervaringsdeskundige. Het is vaak niet voldoende om te horen dat deze opleiding bestaat (Van Regenmortel, 2010).

De ervaringen van de vroegtijdig gestopte cursisten met de opleiding tot ervaringsdeskundige zijn zowel positief als negatief. Enerzijds gaan ze graag naar de opleiding en hebben ze het gevoel dat hun problemen eindelijk gehoord worden. De literatuur stelt dat herkenning en begrip voor de eigen situatie voortkomt uit lotgenotencontact. Veiligheid en ruimte worden gecreëerd doordat de cursist merkt dat hij niet te maken heeft met alleenstaande ervaringen (Van Regenmortel, 2010). Anderzijds stellen de onderzoeksresultaten dat cursisten het soms moeilijk vinden om over zichzelf te praten en hun levensverhaal te vertellen door confrontatie met aspecten uit hun verleden.

1.2 Welke factoren dragen ertoe bij dat cursisten vroegtijdig stoppen met de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link?

De bevraagde ex-cursisten beëindigen de opleiding tot ervaringsdeskundige door een mix van redenen. Allereerst zijn er de persoonsgebonden factoren. De analyse stelt dat verschillende cursisten het emotioneel moeilijk hebben tijdens het volgen van de opleiding. Algemeen gezien zitten ze vaak in een hectische thuissituatie waarbij er veel op hetzelfde moment gebeurt. Ze ontbreken hierbij steun van hun sociale netwerk en hebben moeilijkheden met zelfzorg (Wouters, 2002). Ook in de literatuur zien we dat een gebrek aan ondersteuning ervoor zorgt dat er meer weerstand is bij cursisten tijdens het volgen van de opleiding (Park & Choi, 2009). Dit is dus een belangrijke reden om niet meer deel te nemen (Peeters, 2000).

Uit de literatuur blijkt tevens dat kansarmen moeilijk verbintenis vinden met zichzelf en met anderen (Van Regenmortel, 2002). Het weegt zwaar om energie te steken in de opleiding en hierdoor stopt de cursist (Peeters, 2000). Bij één vroegtijdig gestopte cursist liet de gezondheid het niet meer toe om verder te doen. Verder dragen een laag zelfbeeld, faalangst en studiemoeilijkheden bij tot uitval van generatiearmen (Spiesschaert, 2005). Deze factoren zorgen voor minder participatie bij mensen met een lagere scholing (McGivney, 1999). Ook persoonlijke en familiale problemen gecombineerd met een kleine draagkracht contribuëren hiertoe (Mues, 2008). Verkeerde verwachtingen hebben van de opleiding kan tevens leiden tot afhaken en demotivatie (Boden, 2010).

Vervolgens spelen financiële redenen een belangrijke rol bij uitval door cursisten in de opleiding tot ervaringsdeskundige (Mues, 2008). Het oplopen van de kostprijs bij een langdurig aanbod van scholing zorgt bij laaggeschoolden voor problemen (Van Damme, 1998). Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat het weggaan van de partner of het inwonen van een nieuwe partner vaak de oorzaak is van de veranderde financiële situatie. In de literatuur zien we dat bij vrouwelijke cursisten de tewerkstellingssituatie van de partner een rol speelt (Wouters, 2002). Financiële belemmeringen zijn dus een overtuigende reden tot uitval (Wouters, 2002).

Ten derde blijkt uit de analyse dat de opleiding vaak niet te combineren is met het gezin. Gezinsverplichtingen en verkeerde timing zijn redenen waarom een cursist niet meer deelneemt aan de opleiding (Peeters, 2000). Door een gebrek aan tijd is het moeilijk om school en zorgen voor het gezin te combineren (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2003). Ook Van Damme (1998) en Wouters (2002) stellen dat tijdsgebrek en gezinstaken de belangrijkste barrières zijn voor individuele participatie.

De groepscohesie is de vierde reden waarom er uitval is in de opleiding ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat cursisten problemen hebben met medewerkers van de organisatie of met medecursisten en hierdoor stoppen. Ze worden uitgesloten in de groep en voelen geen veiligheid en vertrouwen. De literatuur stelt dat er minder kans is op uitval wanneer er goede, sociale contacten zijn tussen de medecursisten (Spillebeen, 2011). Ook Mues (2009) en Boden (2010) zijn van mening dat sociale cohesie en groeps sfeer een invloed hebben op uitval. Steun van de groep is belangrijk om vroegtijdig stoppende cursisten te voorkomen (Wouters, 2002).

Ten slotte zijn er de situationele drempels. De literatuur zegt dat de afstand naar het centrum en weinig mobiliteit een drempel is voor cursisten (Mues, 2008). De route naar de opleiding is te lang en hierdoor haken ze af. Deze belemmeringen zijn doorslaggevend om niet aan de opleiding deel te nemen (Wouters, 2002). Een andere drempel is dat sommigen in het ziekenhuis belanden door mentale problemen. De organisatie beslist vaak zelf om iemand te doen stoppen wanneer de cursist emotionele moeilijkheden heeft en het voor hem te zwaar is.

1.3 Wat waren de effecten van de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link op de cursisten die deze opleiding vroegtijdig verlieten?

De opleiding zorgt bij veel cursisten voor een verschil tussen hun leven voor en na het volgen van de opleiding. Volgens Thys (2004) is er na de opleiding een vooruitgang qua emotioneel welzijn merkbaar. Uit de analyse blijkt dat vroegtijdig gestopte cursisten een beter begrip kregen van

armoede, namelijk dat dit niet enkel te definiëren is door het inkomen maar door meerdere aspecten. Ze leren aan zichzelf te werken door zelfreflectie en krijgen hierdoor meer zelfvertrouwen en zelfstandigheid. Cursisten hebben meer inzicht in hun verleden en in hun eigen gedrag. Ze plaatsen gebeurtenissen hierdoor beter. Om die redenen maken ze volgens Thys (2004) minder fouten dan vroeger. Driessens en Van Regenmortel (2006) erkennen dat de cursist een positiever zelfbeeld krijgt en zich sterker voelt door het volgen van de opleiding tot ervaringsdeskundige.

Vervolgens leren de cursisten relativeren en dingen plaatsen. Hierdoor hebben ze opnieuw controle over hun eigen leven (Van Regenmortel, 2010). Uit de analyse blijkt dat hun communicatie verbetert door bijvoorbeeld vanuit de ik-boodschap te praten, zichzelf beter duidelijk te maken, minder grof te reageren en zich bewust te zijn van de draagwijdte en de impact van woorden. Ten slotte leerden ze meer over de sociale sector zelf, bijvoorbeeld hoe ze een brief moeten opstellen en bij welke instanties ze terecht kunnen.

1.4 Wat zijn de noden van diegenen die vroegtijdig gestopt zijn met de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link?

Vroegtijdig gestopte cursisten deden tijdens de interviews verschillende suggesties tot veranderingen aan de opleiding. Ten eerste willen ze de termijn van de opleiding inkorten. Vier jaar neemt te veel tijd in beslag en het ontbreken van voldoende financiën tijdens deze periode is een nadeel. Uit de literatuur blijkt dat cursisten geen inschrijvingsgeld of verplaatsingskosten moeten betalen. Het Vlaams Ministerie van Onderwijs betaalt dit terug. Tijdens de opleiding vallen de cursisten wel terug op een vervangingsinkomen (Spillebeen, 2011). De financiële drempels worden dus gedeeltelijk weggenomen maar niet helemaal. Uit de analyse blijkt dat vroegtijdig gestopte cursisten nood hebben aan een opleiding die minder uren per dag duurt en meerdere dagen per week. Ook avondonderwijs is een oplossing want dan kunnen ze overdag werken. Het financiële aspect wordt dan gegarandeerd volgens hen doordat de stage betaald wordt of via een subsidie onder de vorm van loopbaanonderbreking.

In vzw De Link zijn de instapcriteria heel laagdrempelig. Ze hebben geen instapcriteria omtrent het leerniveau van mogelijke kandidaten (Spillebeen, 2011). Laagdrempeligheid is één van de succesfactoren om het leren bij laaggeschoolde personen te stimuleren (Riso Gent vzw, 2005). De vroegtijdig gestopte cursisten uit de opleiding tot ervaringsdeskundige hebben nood aan een andere instroom. Er kan op voorhand gepolst worden of iemand een basis heeft aan de hand van schriftelijke proeven. Mensen zonder basis zouden dan extra ondersteuning krijgen. Er kan een verdeling komen van verschillende groepen qua wie al veel verwerkt heeft van zijn levensloop en wie niet. Volgens Boden (2010) moet er een betere screening zijn van behoeften, verwachtingen en achtergrond van kandidaten.

Vervolgens kan de schoolse vorm van lesgeven veranderen in een meer interactieve, non-educatieve vorm. Vroegere negatieve schoolervaringen hebben een invloed op het gevoel van de cursist. Zij zullen sneller stoppen met de opleiding en zeggen dat het genoeg is (Wouters, 2002).

Ten slotte hebben de cursisten verschillende noden wat betreft de nazorg van de organisatie. In vzw De Link is een zorgcoördinator aanwezig voor de cursisten. Maar deze focust eerder op ondersteuning en procesbegeleiding tijdens de opleiding (Spillebeen, 2011). Wanneer cursisten de opleiding

beëindigen, wordt hen meegegeven dat ze altijd contact mogen opnemen met de organisatie. Sommigen hebben achteraf nood aan een telefoontje van de organisatie zelf. Een gesprek een paar weken of maanden nadat de cursist stopt is een goed idee volgens de ex-cursisten.

1.5 Welke maatregelen kan vzw De Link nemen om uitval van cursisten in de nabije toekomst te voorkomen?

Tijdens de focusgroep bespraken medewerkers van vzw De Link het beeld van de opleiding, mogelijke veranderingen aan de opleiding en het nazorgbeleid. Uit de analyse blijkt dat alle vroegtijdig gestopte cursisten geen duidelijk en correct beeld hadden van de opleiding voor ze hiermee begonnen. De emotionele impact werd onderschat. Toch is het belangrijk om eigen ervaringen te verwerken om zo naar ervaringsdeskundigheid te gaan (Vandenbempt & Demeyer, 2003). De medewerkers van vzw De Link gaan hiermee akkoord. Het is volgens hen niet gemakkelijk uit te leggen wat de opleiding en het beroep van ervaringsdeskundige inhoudt.

Maatregelen die vzw De Link kan nemen om dit beeld correcter te maken is dat cursisten toegeleid worden door een ervaringsdeskundige. Dan weten ze beter dat ze serieus moeten werken aan zichzelf. Uit de literatuur blijkt dat het werken met (een netwerk van) toeleiders vooral kansengroepen helpt om een geschikt aanbod van opleiding te vinden en de verschillende drempels die zij hierbij ervaren te overkomen. Toeleiders kunnen ook mensen uit de welzijnssector zijn of mensen uit de omgeving (Baert, 2002). Een andere maatregel is dat instappers uitgenodigd worden bij vierdejaars. Zo horen ze meer de verschillende ervaringen met de opleiding. Dit kan ook gerealiseerd worden wanneer er afgestudeerde of laatstejaarscursisten aan het woord komen tijdens het infomoment.

Vervolgens kunnen er mogelijke veranderingen aan de opleiding zelf gebeuren. De medewerkers van vzw De Link ijveren voor een apart traject waarbij cursisten op therapeutisch vlak ondersteund worden. Het aanbod in de geestelijke gezondheidszorg moet verruimen en meer specialiseren in de armoedeproblematiek. Het termijn van de opleiding inkorten of verschuiven naar avondonderwijs is volgens medewerkers van vzw De Link niet haalbaar want processen hebben hun tijd nodig.

Ten slotte kan vzw De Link verschillende maatregelen nemen betreffende hun nazorgbeleid. Er worden wel inspanningen geleverd maar het beleid hierrond is niet uitgebouwd (Van Der Sypt, 2010). Ze hebben een gesprek met mensen die stoppen en kijken verder wat deze cursisten kunnen doen. Uit eigen initiatief nemen ervaringsdeskundigen en lesgevers erna soms terug contact op met hen maar dit verschilt per team en per regio.

De organisatie kan inventariseren hoe elk team aan nazorg doet. Dit kan inspiratie geven aan de andere teams. Sommigen sturen bijvoorbeeld verjaardagskaarten naar iedereen of nodigen hen uit voor de proclamatie. Er zou tevens een systematischer beleid moeten zijn om vroegtijdig gestopte cursisten die terug contact opnemen te ontvangen en te beluisteren. De organisatie zelf kan de gestopte cursist twee maanden later nog eens opbellen om te vragen hoe het gaat. Erna ziet men wat deze persoon verder wenst in verband met contact houden. Er moet wel rekening gehouden worden met het feit dat vzw De Link weinig tijd heeft en financieel gezien geen tot weinig geld om een nazorgbeleid uit te bouwen.

2. Praktische en beleidsaanbevelingen

De aanpak van een lage participatieproblematiek en uitval heeft een inzet nodig vanuit meerdere beleidsdomeinen zoals bijvoorbeeld welzijn, tewerkstelling en onderwijs. Het beleid mag zich niet vastpinnen op het opheffen van één belemmerende factor (Wouters, 2002). In de literatuur zien we immers dat verschillende factoren bijdragen tot vroegtijdige uitval bij cursisten. Het is vaak een mix van persoonsgebonden redenen, financiële belemmeringen, tijdsgerelateerde redenen, de groepscohesie en situationele drempels (Mues, 2009; Boden, 2010; Spillebeen, 2011; Wouters, 2002).

In het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019 worden verschillende doelstellingen en acties besproken om armoede op een duurzame manier te verminderen. Hier vinden we maatregelen terug die de overheid neemt omtrent de opleiding of het beroep ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting. Deze kunnen we koppelen aan bevindingen uit dit onderzoek. Allereerst merken ze dat er weinig participatie is en dat partners moeilijk gestimuleerd worden om te werken met ervaringsdeskundigen. Als maatregel zal de Vlaamse regering meer inzetten op het investeren in de verspreiding van ervaringskennis, bijvoorbeeld door het oprichten van een platform met ervaringsdeskundige alleenstaande moeders om armoede te bestrijden bij deze doelgroep. De rol van ervaringsdeskundigheid wordt in de Vlaamse Overheid dus verder erkend (Vlaamse Regering, 2015).

Als de Vlaamse regering deze doelstellingen wil realiseren, zou dit kunnen betekenen dat vzw De Link meer financiële middelen krijgt om hun werking rond ervaringsdeskundigheid verder te zetten. Zo zal men een beter instroom- en vooral nazorgbeleid kunnen uitbouwen om uitval tegen te houden. Uit de analyse bleek dat dit een drempel was voor de organisatie.

De onderzoeksresultaten toonden tevens aan dat de maatschappij en diensten niet goed weten wat een ervaringsdeskundige doet en wat deze opleiding inhoudt. Er is dan ook nood aan het informeren van ambtenaren over de rol van de ervaringsdeskundige in een federale overheidsdienst. Hierbij kan overlegd worden met de federale overheidsdienst wat de taak en rolverdeling is van de ervaringsdeskundige. Deze kan dan telkens geëvalueerd worden. Ervaringsdeskundigen zullen tevens beter begeleid worden in hun tewerkstelling (POD MI, 2015).

3. Beperkingen eigen onderzoek

De opleiding ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting bestaat nog niet in andere landen of toch maar in beperkt mate. Vlaanderen is één van de koplopers betreft deze opleiding (The Missing Link Europe, 2009). Hierdoor was het moeilijk om bij de literatuurstudie internationale bronnen te vinden over deze specifieke opleiding. Er moest ruimer gezocht worden naar algemene uitval in het volwassenenonderwijs.

Een andere beperking van het onderzoek is dat er maar veertien respondenten werden bevroegd en er maar één focusgroep werd gehouden door de beperking in tijd. Er werden maar twee mannen geïnterviewd in vergelijking met twaalf vrouwen. Vroegtijdig gestopte cursisten uit Kortrijk werden niet bevroegd. Er was tevens een grote variatie qua duur van de opleiding. De onderzoeksresultaten kunnen misschien veranderen als het onderzoek opnieuw wordt gedaan met andere vroegtijdig

gestopte cursisten. De externe betrouwbaarheid van dit kwalitatief onderzoek is hierdoor relatief en minder representatief. Diepgang in de dataverzameling vraagt tijd en meer dan één gesprek om tot de kern van de onderzoeksvraag te komen (Mortelmans, 2007).

Een onverwachte uitkomst van het onderzoek was dat geen enkele respondent van de interviews druk ervoer van het OCMW of de RVA om te stoppen met de opleiding. Externe factoren waren dus minder aanwezig. Ookal was vzw De Link van mening dat beide instanties wel druk uitoefenden op de cursisten (Van Der Sypt, persoonlijke mededeling, 2015).

4. Aanbevelingen verder onderzoek

De literatuur spreekt over maatregelen in verband met het instroombeleid. Bij CVO's moet dit verbeteren. Een screening a.d.h.v. testen is belangrijk om te peilen of het profiel van de cursist past bij de opleiding (Spillebeen, 2011). Mues (2008) is van mening dat dit noodzakelijk is om leerstoornissen- en moeilijkheden te ontdekken. Boden (2011) komt tot de conclusie dat er in de intake moet gepeild worden naar behoeften en verwachting van de mogelijke cursist. De opleidings- en leerbehoeften en vragen van hen worden in kaart gebracht om inzicht te krijgen in de doelgroep (Wouters, 2002). In de focusgroep werd dit onderwerp niet besproken. Het is dus belangrijk dat de medewerkers van vzw De Link verder debatteren hoe zij hun instroombeleid kunnen aanpassen.

In het onderzoek werden tevens verschillende onderwerpen behandeld, namelijk de ervaring van vroegtijdig gestopte cursisten, factoren tot uitval, effecten van de opleiding op hen en maatregelen die vzw De Link kan nemen om uitval te verkleinen. Het zou interessant zijn moesten al deze onderwerpen specifiek en uitgebreid onderzocht worden. Een groter onderzoek met meer respondenten zorgt voor een bredere generaliseerbaarheid (Mortelmans, 2007).

5. Conclusie

Dit onderzoek heeft als doel om uitval bij cursisten in de opleiding ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link te analyseren. Aan de hand van vier verschillende onderzoeksvragen werd dit gerealiseerd, namelijk omtrent de ervaringen van vroegtijdig gestopte cursisten met de opleiding, de factoren tot uitval, de effecten van de opleiding op hen, welke noden vroegtijdig gestopte cursisten hebben en welke maatregelen vzw De Link kan nemen om uitval in hun opleiding te voorkomen.

Uit het onderzoek blijkt dat vroegtijdig gestopte cursisten met de opleiding begonnen omdat ze een diploma wilden halen om in de sociale sector te gaan werken. Ze willen hun verleden een plaats geven en hun eigen ervaringen gebruiken om anderen te helpen. De ex-cursisten hoorden over het bestaan van de opleiding via de VDAB, hun eigen omgeving, andere ervaringsdeskundigen en werknemers uit de sociale sector. Hun ervaringen met de opleiding waren positief en negatief. Ze gingen graag naar de opleiding en hadden het gevoel dat hun problemen eindelijk gehoord werden. Anderzijds vonden ze het moeilijk om te praten over aspecten uit hun verleden.

Verschiedende factoren droegen bij tot uitval van vroegtijdig gestopte cursisten. Uit het onderzoek blijkt dat het vaak gaat om een mix van persoonsgebonden redenen, financiële belemmeringen, tijdsgerelateerde redenen, groepscohesie en situationele drempels.

De vroegtijdig gestopte cursisten leerden tevens verscheidene dingen uit de opleiding. Ze kregen een beter begrip van armoede, leerden aan zichzelf werken door zelfreflectie en kregen meer inzicht in hun verleden en in hun eigen gedrag. Hun communicatievaardigheden verbeterden ook door de opleiding. Ze leerden tevens meer over de sociale sector zelf, bijvoorbeeld bij welke instanties ze terecht kunnen.

Vervolgens gaven de vroegtijdig gestopte cursisten tijdens de interviews aan wat hun noden waren in verband met de opleiding tot ervaringsdeskundige. Door tijdsgerelateerde en financiële redenen willen ze de termijn van de opleiding inkorten. Avondonderwijs is volgens hen ook een optie. Ze hebben tevens nood aan een andere instroom waarbij gepolst wordt of iemand een basis heeft aan de hand van schriftelijke proeven. De ex-cursisten hadden eveneens nood aan een andere nazorg van de organisatie. Sommigen hadden graag een telefoontje gekregen van de organisatie zelf nadat ze stopten of een gesprek een paar maanden later.

Ten slotte ging het in dit onderzoek ook over maatregelen die vzw De Link kan nemen om uitval te voorkomen. De organisatie kan nieuwe cursisten een beter beeld geven van de opleiding door afgestudeerden of laatstejaarscursisten aan het woord te laten komen tijdens het infomoment. De termijn inkorten van de opleiding of veranderen is niet haalbaar want processen hebben hun tijd nodig. Vzw De Link kan hun nazorgbeleid veranderen door te inventariseren hoe elk team aan nazorg doet en zo andere teams inspireren. De organisatie zelf kan de gestopte cursist systematisch twee maanden later nog eens opbellen om te vragen hoe het is en of de persoon nog contact wenst. Om het nazorgbeleid verder uit te werken, heeft vzw De Link meer financiële middelen nodig.

REFERENTIELIJST

Baarda, B. (2014). *Dit is onderzoek!*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.

Baarda, B., Bakker, E., Julsing, M., Fischer, T., Peters, V. & van der Velden, T. (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.

Baarda, D.B., Van der Hulst, M., & De Goede, M. (2012). *Basisboek interviewen*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.

Baert, H., Baert, T., De Meester, K., Douterlungne, M., Kusters, W., Scheeren, J., Van Damme, D., Van Wiele, I., & Wouters, M. (2002). *Leertrajecten en leertrajectbegeleiding voor kansengroepen*. Geraadpleegd op 2 augustus 2016 via http://www.steunpuntwerk.be/system/files/overwerk_2002_3_05.pdf

Boden, E. (2010). *Factoren die de drop-out in het Tweedekansonderwijs in Vlaanderen beïnvloeden: een kwantitatief onderzoek*. Geraadpleegd op 22 mei 2015 via <https://www.uantwerpen.be/images/uantwerpen/container1176/files/Wetenschapswinkel/Publicaties%202009-2010/Masterproef%20Eveline%20Boden%200910.pdf>

Bracke, E. (2010). *Sociale inclusie op Europese wijze*. Geraadpleegd op 19 mei 2015 via <http://www.weliswaar.be/modulefiles/magazines/96-europa/pdfs/dossier-sociale-inclusie-op-europese-wijze.pdf>

Casman, M., Vranken, J., Dierckx, D., Deflandre, D., & Campaert, G. (2010). *Experts by Experience in Poverty and in Social Exclusion. Innovation Players in the Belgian Federal Public Services*. Geraadpleegd op 9 mei 2015 via http://www.mis.be/sites/default/files/doc/goede_praktijkenboek_engels_def.pdf

De Donder, L. (2015). *Kwalitatief onderzoek*. Agogisch Onderzoekspracticum. Brussel: Vrije Universiteit Brussel.

DIVA. (2003). *Levenslang en levensbreed leren in Vlaanderen. Gegevens, ontwikkelingen en beleidsmaatregelen*. Geraadpleegd op 26 november 2015 via <https://www.kuleuven.be/emeritiforum/em/Forumgesprekken/2003-2004/190204/19022004-divarapport.pdf>

Driessens, K., & Van Regenmortel, T. (2006). *Bind-kracht in armoede: leefwereld en hulpverlening*. Leuven: LannooCampus.

McGivney, V. (1999). *Adult Participation in learning : can we change the pattern?* Geraadpleegd op 2 augustus 2016 via <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/000000430.htm>

M. Van der Sypt (persoonlijke mededeling, 21 april, 2015)

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. (2003). *Onderwijsspiegel schooljaar 2002-2003*. Geraadpleegd op 11 mei 2015 via <http://www.ond.vlaanderen.be/inspectie/organisatie/Documenten/spiegel/2002-2003.pdf>

- Mortelmans, D. (2007). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven: Acco.
- Mues, L. (2008). *Exploratief onderzoek naar de uitval van cursisten in de basiseducatie* [masterproef]. VUB, Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen.
- Park, J. H., & Choi, H. J. (2009). *Factors Influencing Adult Learners' Decision to Drop Out or Persist in Online Learning*. Geraadpleegd op 11 mei 2015 via http://www.ifets.info/journals/12_4/18.pdf
- Peeters, A., Reymen, D., Van der Beken, W., Minne, V. & Vander Aa, R. (2000). *Ontwikkeling van een monitoringinstrument voor de opleidingsinspanningen in Vlaanderen*. Idea Consult: Brussel.
- POD MI. (2015). *Evaluatie van de inzet van ervaringsdeskundigen in de federale overheidsdiensten*. Geraadpleegd op 4 augustus 2016 via http://www.mi-is.be/sites/default/files/documents/evaluatie_ervaringsdeskundigen.pdf
- Riso Gent vzw. (2005). *Levenslang leren voor iedereen?! Verslag van een terreinverkenning*. Geraadpleegd op 26 november 2015 via <http://www.samenlevingsopbouwgent.be/over/afgeronde%20projecten/EINDVERSLAG%20LEREN.pdf>
- Spiesschaert, F. (2005, 28 juni). *Opleiding en Tewerkstelling van Ervaringsdeskundigen in Armoede en Sociale Uitsluiting: Een Praktijkhandboek*. Geraadpleegd op 13 mei 2015 via <http://home.base.be/vt6362833/professioneel/ed/pdf/handboek-ed.pdf>
- Spillebeen, L. (2011). *Tekorten en noden bij maatschappelijk kwetsbare cursisten in het studiegebied personenzorg en afstemming met mogelijke ondersteuningsvormen*. Antwerpen: CVO Antwerpen VOL-ANT.
- The Missing Link. (2011). *Vervolgacties van De Link voor The Missing Link in aanloop naar een Europees kenniscentrum (1 november 2011 - 5 juni 2012)*. Geraadpleegd op 19 mei 2015 via <http://www.themissinglinkeurope.eu/wp-content/uploads/Vervolgacties-De-Link-na-The-Missing-Link.pdf>
- The Missing Link Europe. (2009). *European Charter 2009-2011*. Geraadpleegd op 19 mei 2015 via <http://www.themissinglinkeurope.eu/wp-content/uploads/missing-link-charter-2009.pdf>
- Thys, R., De Raedemaecker, W., & Vranken, J. (2004). *Bruggen over Woelig Water. Is het mogelijk om uit de generatie-armoede te geraken?* Leuven: Acco.
- Van Damme, D. & Legiest, E. (1998). *Educatieve strategieën van primaire actoren in de volwasseneneducatie*. Vakgroep Onderwijskunde, RUG: Gent.
- Vandenbempt, K., & Demeyer, B. (2003). *Beroepsprofiel Ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting*. Geraadpleegd op 19 mei 2015 via <http://www.de-link.net/wp-content/uploads/2011/02/Beroepsprofiel-ervaringsdeskundigen-in-armoede-en-sociale-uitsluiting-HIVA.pdf>
- Van Regenmortel, T. (2002). *Empowerment en maatzorg: een krachtgerichte psychologische kijk op armoede*. Leuven: Acco.

Van Regenmortel, T. (2010). *Empowerment en participatie van kwetsbare burgers. Ervaringskennis als kracht*. Amsterdam: SWP.

Vansevenant K., Driessens K., & Van Regenmortel, T. (2008). *Bind-kracht in armoede. Krachtgerichte hulpverlening in dialoog*. Leuven: Lannoocampus.

Vlaamse regering. (2015). *Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019*. Geraadpleegd op 4 augustus 2016 via http://www4.vlaanderen.be/wvg/armoede/vlaamsactieplan/Documents/20150702_ontwerptekst%20VAPA%20-%20DEFINITIEF%20-%20BIS.pdf

Vzw De Link. (2013). *Ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting: informatiebundel*. Geraadpleegd op 11 mei 2015 via http://www.de-link.net/wp-content/uploads/2013/03/2013_01_Informatiebundel.pdf

Vzw De Link. (2014). *Organisatorisch schema beroepsopleiding ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting*. Intern document. Brussel: Vzw De Link.

Vzw De Link. (2015). *Beknopte historiek opleidingsvormen Ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting*. Intern document. Brussel: Vzw De Link.

Vzw De Link. (2016). *Uitval cursisten opleiding Ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting*. Intern document. Brussel: Vzw De Link.

Wouters, M., Baert, H., Van Damme, D., Douterlungne, M., Baert, T., De Meester, K., Kusters, W., Scheeren, J. & Van Wiele, I. (2002). *Bevorderen van deelname en deelnamekansen aan een leven lang leren*. Geraadpleegd op 1 augustus 2016 via http://www.werk.be/sites/default/files/VIONA_00_RPT_BevorderingVanLevenLangLeren_rapport.pdf

Wetenschapswinkel. (z.j.). *Wat biedt de Wetenschapswinkel?* Geraadpleegd op 25 juli 2016 via <http://www.wetenschapswinkel.be/Studenten/Studenten.html>

BIJLAGEN

Bijlage 1: Informed consent

Geïnformeerde toestemming

Ik ondergetekende,, verklaar hierbij dat ik, als participant aan een onderzoek van de Vrije Universiteit Brussel:

- (1) ben geïnformeerd over het onderzoek. Op elk ogenblik heb ik de mogelijkheid om bijkomende informatie te krijgen.
- (2) totaal vrijwillig deelneem aan het onderzoek, door een interview te laten afnemen door, student aan de vakgroep Educatiewetenschappen van de Vrije Universiteit Brussel.
- (3) de toestemming geef de onderzoekers om mijn resultaten op anonieme wijze te bewaren, te verwerken en te rapporteren voor verschillende onderzoeksdoeleinden.
- (4) de toestemming geef om het interview op te nemen.
- (5) weet dat ik elk moment kan stoppen met het interview.
- (6) ervan op de hoogte ben dat ik een samenvatting van de onderzoeksbevindingen kan krijgen.

Gelezen en goedgekeurd te(plaats) op (datum)

Handtekening van participant:

Interviewer: Hallo mijn naam is H el ene en ik ben een student agogische wetenschappen aan de VUB te Brussel. En voor mijn thesis doe ik eigenlijk een onderzoek naar een vraag dat De Link aan de Wetenschapswinkel bij ons aan school heeft gesteld. En dat is, wat is de ervaring van mensen met de opleiding ervaringsdeskundige in de armoede, hoe dat het komt dat ze gestopt zijn en wat het effect van de opleiding op hen is geweest.

Marie (geanonimiseerde naam): Ja.

Interviewer: Nu dit interview gaat een halfuur tot een uur duren. Euhm, en ik neem dit nu wel op maar dat is paar dat ik erna dan quotes uit kan halen. Dus het is niet dat iemand anders dit gaat horen. Dus dit interview gaat als volgt te werk gaan. Eerst ga ik u algemene gegevens vragen, dan wat u ervaring is met de opleiding, dan redenen waarom u bent gestopt en ten slotte wat het effect van de opleiding op u is geweest. Maar dat zal een beetje in elkaar overlopen.

Hebt u nog vragen voor we eraan beginnen?

Marie: Nee.

Interviewer: Ok, dan zullen we eraan beginnen  .

Dus wat is u naam en voornaam en u leeftijd?

Marie: Mijn naam is Marie X (achternaam) en mijn leeftijd is 52 jaar.

Interviewer: Ja en geslacht u bent vrouw dat zie ik.

Marie: Ja haha.

Interviewer: En u land van herkomst en u burgerlijke status?

Marie: Ik ben gehuwd en België  .

Interviewer: En bent u al lang getrouwd?

Marie: X (aantal) jaar al ondertussen.

Interviewer: En hebt u kinderen en/of kleinkinderen?

Marie: Ja ik heb X (aantal) kinderen en ik heb X (aantal) kleinkinderen van mijzelf en eigenlijk X (aantal) van het huwelijk waar mijn dochter nu inzit dus eigenlijk X (aantal) kleinkinderen. Maar ja X (aantal) "echte", en X (aantal), hoe ze dat zeggen, voor mij zijn dat wel echte. Maar ik moet dat altijd zo zeggen van mijn dochter want ik zeg altijd gewoon "ik heb X (aantal) kleinkinderen". Maar naargelang de leeftijd zou dat niet kunnen kloppen  .

Interviewer: En u woonplaats is hier?

Marie: Hier ja.

Interviewer: En u werksituatie?

Marie: Ik ben momenteel na de opleiding ervaringsdeskundige poetsvrouw hier in X (gemeente). Dat is kleuter en basisonderwijs. Het is leuk. Het is hard werken maar het is leuk.

Interviewer: Ok. En waar en wanneer bent u de opleiding gestart en gestopt?

Marie: Tgoh wanneer, wanneer ben ik nu weer gestart, ik weet het niet meer hoor. Ik ben gestopt... In X (maand) kreeg ik te horen, dit jaar, dat het best was dat ik stopte. En wanneer ben ik gestart. Ik denk 2014, 2013.

Interviewer: Dus u hebt twee jaar dan gevolgd?

Marie: Ja twee jaar.

Interviewer: Euhm, en waar hebt u de opleiding gevolgd?

Marie: Hier in Antwerpen. Ja die zijstraat, in die school daar.

Interviewer: Dus u hebt gewoon twee jaar hier in Antwerpen gevolgd? Niet ervoor of erna?

Marie: Nee.

Interviewer: Ok. Dus nu ga ik wat dieper ingaan op u ervaring met de opleiding. In het begin, weet u nog wat de reden was dat u bent gestart met de opleiding?

Marie: Ja, eerst en vooral heb ik een kennismakingsgesprek gedaan. En ik dacht och ja, ervaringsdeskundige is eigenlijk wel voor mensen die iets hebben meegemaakt in hun leven é. En de ervaring willen delen met andere mensen, maar dan eigenlijk op een psychologische manier. Dus je leert psychologie, maar die uit eigen ervaringen ermee doorgeven. Hoe is die geweest mijn opleiding? In het begin als je elkaar leert kennen. We zijn met 20 gestart of zelfs meer. Je ziet mensen afvallen é want de psychologe was X (naam) en de ervaringsdeskundige was X (naam). Die zeggen dan in het begin ja dat dat echt, wat is een ervaringsdeskundige? Een ervaringsdeskundige is eigenlijk, ja, je kan beter ruzie hebben met mij dan met jezelf ik zal het zo zeggen. Je gaat eigenlijk diep zelf terug in jezelf. En er zijn er heel veel die zeggen "maar jij geraakt bij mij niet binnen ze".

Interviewer: Mensen bij wie je in de opleiding zat?

Marie: Ja, "je kan toch bij mij niet binnen, jullie krijgen mij niet klein".

Interviewer: Ja.

Marie: Het gaat eigenlijk niet over klein krijgen. Ik vind op zich die ervaring, dat heeft pijn gedaan, verschrikkelijk veel pijn. Ik zal een stukje van mijn jeugd vertellen dan weet je misschien... Ik ben groot gebracht met een revolver tegen mijn voorhoofd. Alle dagen slaag tot mijn X (aantal) jaar. Een paar keer misbruikt geweest, euhm, hoe moet ik dat nog voor de rest. En hoe gaat een ervaringsdeskundige daarmee, je moet leren omgaan, als je een mens tegenkomt met hetzelfde probleem, van niet u gevoel, dat je niet mee in het gevoel zit. Bijvoorbeeld er heeft iemand hetzelfde meegemaakt en die is aan het vertellen. Dat je niet u eigen gevoel er in gaat leggen en daar over vertellen. Dat je niet over u toeren geraakt. Dat je echt bij uzelf kan blijven en die mens kan helpen

uit de eigen ervaring die je hebt. En omdenduur lukte dat bij mij wel, maar ik ben moeten stoppen omdat ze omdenduur zo dicht zijn gekomen. Ik heb zelf ervaren dat een ervaringsdeskundige eigenlijk is van, ik ben eigenlijk van kleins af aan, ja. Ons vader zei altijd "jullie zijn niets waard, jullie zijn niets, niet groter dan mijn enkel". En dat is hetgeen waar ik heel hard op ben gebotst van. Ik zat in die opleiding en ik wist het allemaal wel maar ik durfde het niet naar voor brengen.

Interviewer: Ja.

Marie: Dat was zo van oei subiet doe ik iets verkeerd of gaan ze mij anders bekijken. En dat ging heel erg hard naar mijn gevoel. En ik voelde dat omdenduur ook wel dat dat genoeg was. Ik voelde dat dat niet meer ging. Dat dat niet meer verder ging. Ik had zoiets van, als ik er toen was mee gestopt, ik vond dat spijtig maar ergens langs de andere kant was ik opgelucht. Ik ben naar een traumatologe gegaan, maar ik doe dat nu nog wel. Niet doordat ik met ervaringsdeskundige ben moeten stoppen, maar dat is puur voor mijzelf. Ze brengen zoveel gevoelens naar boven. En ja die deur is wel open gezet dus je kan niet meer stoppen. Je kan niet zeggen van ik ga dat even terug op de achtergrond houden. En dus ik doe dat eigenlijk voor mijzelf.

Interviewer: Dus als ik het goed begrijp was die confrontatie dan te direct?

Marie: Nee die was niet direct want ik moet zeggen eigenlijk van X (naam) en X (naam), zijn er altijd voor u op te vangen. Het is eender van in welk gevoel dat je schiet, welk probleem er is. Je komt dingen heel direct tegen dat je zegt van amai dat gaat niet meer. Maar dan ga je gewoon buiten. Je mag buiten de klas gaan en die volgden u. Die kwamen dan achter u en dan zetten die het even op pauze en zeiden ze "kom we gaan praten". En soms lukte dat ook niet. En dan lieten die u gewoon, die brachten u terug tot rust. Ze vroegen "wat gebeurt er en hoe komt het". Vertellen wat er gebeurt in je lichaam. En dan kwamen er een enorme hoop tranen naar boven. En ja met momenten kom je dan thuis. Eigenlijk breng je dat mee naar huis. Je wilt dat niet, maar je brengt dat mee. Maar ik heb dan wel een gezin waar ik erover kan praten. Want mijn man stonden er klaar voor, mijn kinderen. Die weten ook van mijn jeugd. Ik heb dat nooit verzwegen. En als ik dan bij manier van spreken over de grond kroop van schreeuwen, dan waren ze er voor mij. Het is niet dat ze mij hier of op school aan u lot overlaten. Dat is helemaal niet.

Interviewer: Ja. Dus je had dan wel genoeg steun van u omgeving en op school?

Marie: Ja.

Interviewer: Maar wat is dan juist de reden dat u bent gestopt denkt u?

Marie: Ik ben iemand, ik voel mijzelf heel rap heel klein, heel wat minder dan andere mensen, onzeker. Ik ben eigenlijk iemand die niet gemakkelijk durft te praten. Vooral niet in grote groepen. En, ja, ik botste daar op. Ik wou dat wel zeggen, maar dan zat dat hier zo. Ik wist het allemaal wel, maar ik kon het niet vertellen. En dat was precies of dat werd hier (keel) dichtgedaan. En dan kwamen die emoties. Want dat zijn eigenlijk de emoties die vastzitten. En je wilt die wel vertellen maar... We hebben ook geleerd in de ontwikkelingspsychologie tussen 0 en 3 jaar zijn de belangrijkste jaren in u leven. En als je die niet deftig meekrijgt van thuis uit, dan is dat eigenlijk heel moeilijk om in je verdere leven verder te gaan. Dus ik heb dat niet meegekregen allicht zoals je al gehoord hebt. Maar, daardoor ben ik gestopt. Dat ging niet meer. Ik kon niet, dat bleef vastzitten. Ik ben naar een

traumatoloog gegaan en die doet met mij X (soort) therapie. En dat is een therapie die uit Amerika komt. Dat is eigenlijk niet meer dan het emotionele en het cognitieve brein van de mensen samen te laten werken. Ik ben geboren en mijn emotioneel brein is ontwikkeld als de beste, maar mijn cognitieve brein niet. Dat kan niet samenwerken en dat ben ik nu aan het leren. En ik heb er al heel veel van geleerd, heel veel mee doorgemaakt. Ze werken via hypnose en dan denk ik van "amai moet ik hier gehyponotiseerd worden". Maar dan denk ik direct aan op TV. Maar dat is niet waar ze.

Interviewer: Ja.

Marie: En dat heeft ze gedaan. Ze heeft X (soort) therapie gedaan zoals bijvoorbeeld oogbewegingen. En dat helpt wel hoor, echt é. Ik dacht in mijzelf "wat een flauwekul is dit". Maar het helpt wel. Achteraf heb je echt het gevoel van je voelt jezelf beter.

Interviewer: Euhm, als ik het dan zo hoor, of was dat eigenlijk dat u nog meer nood had aan dat te verwerken en individuele begeleiding? Dat de opleiding dat niet echt kon bieden wat de traumatoloog...?

Marie: Nee de opleiding kan bieden tot op een bepaald moment. Ze zijn, ze kunnen steun bieden maar ze kunnen niet alles bieden. Dat gaat niet. Ze kunnen niet bieden als je er volledig onderdoor gaat. Ja dat gaat wel, maar die hebben er de tijd niet voor é. Er zitten ook nog andere mensen met trauma's in die klas. Ik ben niet de enigste é. Dat is net hetzelfde als het levensverhaal naar voor brengen. Je moet het levensverhaal naar voor brengen, maar ze zeggen wel klaar en duidelijk de ervaringsdeskundigen, zowel de psychologen, zeggen klaar en duidelijk "je vertelt wat je zelf wilt". Dus ze gaan je niet dwingen om iets te vertellen wat je niet wilt vertellen. Maar ja ik ben dan zo iemand, als ik dan toch vertel dan vertel ik ineens alles é.

Interviewer: Ja.

Marie: Maar achteraf vangen die dat ook wel heel goed op. Die dingen en ja.

Interviewer: Dus u had wel het gevoel dat u voldoende ondersteuning had tijdens de opleiding zelf?

Marie: Ja. Echt wel, ja. En niet alleen van de ervaringsdeskundige of de psychologe, maar ook van de studenten é. Je bent allemaal, dat wordt zo, een band dat je krijgt é, met die andere studenten. Want je kent omdenduur elkaars levensverhalen, de diepste dingen die er in je ziel maar kunnen gebeuren. En je krijgt zodanig een band en die is zo mooi. Ja en je steunt elkaar. Ja ik kan het niet vertellen. Ik krijg er nog "kiekenvlees" van. Ik kan dat gewoon niet vertellen. Ik zeg het, ik had graag ervaringsdeskundige geworden. Maar ja, ik ben moeten stoppen omdat ik zelf voelde dat dat niet meer ging. Ik heb wel "de dingen" gekregen om terug te beginnen. Dus ik mag wel opnieuw een cursus starten. Ik heb nog niets gehoord. Maar dan heb ik zoiets van "ga ik dat doen?", want voor het ogenblik heb ik financieel nood aan "dingen", ja voor ons huishouden é. Voor ons gezin is het nu eigenlijk nodig om eigenlijk te blijven werken. Dus moesten ze nu zeggen "we doen ervaringsdeskundige in een avondschool". Dan doe ik het direct terug. Maar nu heb ik zoiets van, dat weegt zo een beetje op é, gezin en ervaringsdeskundige. Alhoewel ik dat heel graag had geworden é. Want ik zeg altijd "er moeten ervaringsdeskundigen op de wereld zijn". Zijn die er niet,

de wereld is een ramp é. Die mensen die kunnen dat ook é. Dat wordt er gewoon heel zwaar in getraind.

Interviewer: Maar, bijvoorbeeld nu, als u de kans zou kunnen krijgen om te beginnen, zegt u nu dat het wel moeilijk zou zijn financieel? Dus dat dat hetgeen zou zijn dat u tegenhoudt?

Marie: Ja, dat is hetgeen dat mij tegenhoudt.

Interviewer: En wat ik ook heb gehoord, dus de groepssfeer bij jullie was wel echt heel goed dan? Of zie ik dat verkeerd?

Marie: Nee, die was bangelijk. Komaan we hebben ook ruzie gehad met elkaar é. Maar, ja, ik kan het niet beschrijven. Ik heb dat nog nooit meegemaakt in mijn leven. Die zitten zo diep in u hart die dingen. Er zijn er waar er ruzie mee was maar dat werd dan ook uitgepraat. Als je er niet uitgeraakt, zelf onderling, dan waren er de ervaringsdeskundige en de psychologe er. Die roepen u dan apart en die vroegen van "en wat gebeurt er bij u en bij u? Waarom komen jullie tot zo een ruzie". En dan zochten ze een oplossing.

Interviewer: En het moment dat u besliste om te stoppen, of de organisatie had gezegd dat u moest stoppen?

Marie: Ja, de ervaringsdeskundige en de psychologe hadden gezegd van "we zien dat het wat zwaar wordt é".

Interviewer: En was dat toen met een gesprek of hoe ging dat?

Marie: Dat was met een gesprek é. Zie, ik ga zeggen, van kinds af aan moest ik groot worden op mijn gevoel. En ik voelde dat ook wel toen ik op dat gesprek moest komen. Ja, die zeiden van "ja, kom naar hier", en ik zei van "ja ik weet het al é". Ik moet stoppen. En ze zeiden van "ja we zien dat je niet verder kan en we willen je ook niet pushen". Want ze pushen dan ook niet é. Je mag ook zelf stoppen é. Maar nee ik ben moeten stoppen. En nee voor mij ja, dat was een heel goed gesprek. En eigenlijk heb ik daar nog contact mee.

Interviewer: Dus je hebt hen erna nog gehoord dan?

Marie: Ja ja. En het is niet dat ze zeggen van "het is gedaan. Jij gaat die school hier buiten". Nee want die bellen nog regelmatig. Die vragen van "en hoe is het en lukt het daar allemaal wat?". Ik heb er ondertussen ook al twee keer mee afgesproken om er iets mee te gaan drinken. Met eigenlijk, de klasgenoten, hoe noem je dat eigenlijk?

Interviewer: De mede-cursisten?

Marie: Ja, de mede-cursisten. Allemaal die woorden. Ja, die hoor ik nog.

Interviewer: Uhu, dat is positief. Ja hoe had u eigenlijk gehoord van de opleiding? Bent u uit eigen beweging gestart of had een organisatie vb de RVA gezegd iets gezegd van?

Marie: Nee nee, de RVA die steunt dat in het begin niet é. Want dan gaat de VDAB, en dan moet je toestemming, want zo een opleiding die komt vanuit de regering denk ik? Van het ministerie van

weet ik veel. Nee ik had het gehoord. Van waar dat weet ik niet meer. Maar ik had het gehoord of gelezen. Dus ik zeg van "ik wil daar wel eens dingen". Dus ik heb ernaar gebeld en dan ben ik moeten komen bij een man en een vrouw. Ik noem dat de twee bazen van de ervaringsdeskundige. En die zijn ook bij ons in de opleiding geweest. Die zijn gewoon heel open en eerlijk en. Nee en we zijn er dan moeten bijkomen voor een gesprek en dan zeggen zij van "ja of neen, je gaat het aankunnen of niet".

Interviewer: Ja. En op voorhand, had u dan al een beeld van de opleiding?

Marie: Neen, neen.

Interviewer: Dus u had niet echt een idee wat het allemaal inhield?

Marie: Nee, toen ik op dat gesprek ben moeten komen, zeiden ze wel van. Dan er aan het is een tamelijk zware opleiding é. Je krijgt psychologie, maatschappelijk werk, Nederlands voldoende en echt goed schrijven. Ondertussen zijn er nog serieuze vakken. Je krijgt heel veel. Maar dat dat zo zwaar zou worden, neen. Zeggen ze dat? Ja, misschien wel, in die woorden dat je dat op het moment niet begrijpt ik zal het zo zeggen. Maar voor de rest.

Interviewer: En met welk doel bent u met die opleiding begonnen? Met welke reden?

Marie: Ik had eigenlijk zoiets van. Ik kom uit een gezin, ik had vijf broers. Ik ben grootgebracht op de meest erge manier. Ik moet er wel bijzeggen, ik zeg niet dat dat van mij erger is dan van een andere mens. Ik ga mijzelf blijven. En, hoe het komt dat ik als enigste van X (aantal) kinderen er anders ben uitgekomen, is omdat ik heel hard heb moeten werken met mijn gevoel. En in mijn gevoel, zal ik zeggen, ja mijn gezin begonnen, mijn kinderen groot gebracht, mijn X (aantal) broers net hetzelfde doen als mijn vader. Ik had eigenlijk mijn vader nodig, want mijn moeder die was er niet voor ons. Die kon er niet zijn want die kreeg evenveel slaag als mij. En daarom had ik altijd zoiets in mij van, ik wil de mensen helpen, ik wil de mensen tot een inzicht brengen dat er een kracht in u zit, die ja, je zult ze moeten leren kennen of tegenkomen denk ik. Dat er een kracht zit. Eerder hoe diep dat je zit, je geraakt overal door.

Interviewer: Ja.

Marie: En met die bedoeling ben ik begonnen met ervaringsdeskundige. Ik wist alleen niet dat ja. Want je denkt altijd wel, ik moet zeggen uit mijn jeugd ben ik er tamelijk goed doorgekomen é. Zoals ook de ervaringsdeskundigen zeggen "je mag blij zijn met wie je eigenlijk bent". Maar, ik geloof er niet in dat een mens dat niet aankan. Dat gaat zonder pillen, zonder drank, zonder in de psychiatrie te geraken. Want in de psychiatrie, als ik zie, mijn broers die waren regelmatig in de psychiatrie, zijn heel zwaar alcoholverslaafd allemaal. Euhm, ze geven pillen é. Ok, vitamine b, daar heb ik niets tegen é want dat is goed. Maar die antidepressiva é, dat helpt allemaal niet. Dat is iets dat ik weet. Ik heb het moeten nemen één keer en ik ben er heel zwaar van moeten afkicken. Ik doe dat nooit meer. Maar ik heb dat moeten nemen, gewoon simpelweg omdat mijn zoon heel veel angsten had. En omdat ze dachten dat ik degene was die de angsten naar hem toeschoof. Maar dat was niet waar. Maar ik zeg, er zit een kracht binnenin ons, die elke mens op het juiste pas brengt. Je moet het alleen vinden en durven in u te gaan. En voor dat te durven is ervaringsdeskundige de beste opleiding. Want die gaan zo diep. En hetgeen dat je dan ook heel vaak ervaart, bijvoorbeeld er is

iemand zijn levensverhaal aan het doen en die komen te dicht bij iets wat ik heb meegemaakt. Maar niet juist hetzelfde. Maar je mag nooit niet, bijvoorbeeld jij kan een gevoel over iets hebben en ik, maar dat zal anders zijn dan dat van mij. Maar die komen te dicht en dan schiet je in "u kind" é. Niet meer terug die volwassen persoon maar je bent terug klein. En dat leren ze bij ervaringsdeskundige heel goed. Die leren dat scheiden van "kijk dat zit bij u, dat ligt bij haar, dat komt naar u toe". Dat is normaal, want er komt heel veel verdriet naar boven. Maar scheidt dat van elkaar. En dat is hetgeen wat je eigenlijk als ervaringsdeskundige niet moogt meenemen. Zo dingen als je, bijvoorbeeld als ik met kinderen, want ik had dan met kinderen kunnen gaan werken, dat ik heel graag had gedaan é. Maar ik kon toen op die moment nog niet zeggen van, ik was misschien zelf in dat gevoel geschoten van als dat kindje vertelde dat dat misbruikt was geweest. Ik had misschien zelf terug dat wrang gevoel gekregen. En dat is hetgeen dat ze heel duidelijk leren bij ervaringsdeskundige. Om te zeggen van, ok dat dat gebeurt, laat dat bij u. Dat is van hen. Die grens moet duidelijk zijn en die grens kon ik niet trekken. Toch nog niet goed. Dat kwam altijd binnen als "dingen". Maar ik zeg altijd "er zit een kracht in ons, die ons verder kan helpen".

Interviewer: Maar euhm, was dat dan een gevoel dat u gedurende de opleiding had? Van wat u daarnet zei, dat het nog moeilijk was, dat het nog altijd te dicht kwam?

Marie: Ja.

Interviewer: En was dat al van in het begin dat je de opleiding volgde? Of was dat stilletjes aan?

Marie: Nee, in het begin als je opleiding volgt, krijg je niet enkel groeps gesprekken. Je krijgt Nederlands, psychologie. En die psychologie die krijg je, maar die wordt dan meer duidelijk omgezet in je eigen ervaringen. En dan bots je op van alles dat je zegt van "dat komt te dicht". En als dat niet gaat, storm je de klas buiten. Maar dan komen ze toch sowieso achter u. Maar ja het gevoel van een mens is heel belangrijk. En ik dacht altijd van "ik heb mijzelf moeten groot brengen op mijn gevoel". En ik dacht altijd van "ik ga dat wel kunnen". Ik wist alleen niet, als ik dan niet in een gevoel schoot als een andere mens een verhaal deed, dat ik zoiets had van "verstikkingsgevoel".

Interviewer: Ja. Dus als u daar nu op terug kijkt, zou u dan kunnen zeggen van "dat zou de opleiding kunnen veranderen en dat zou het voor mij wel meer draagbaarder hebben gemaakt om de opleiding te volgen"?

Marie: De traumatologe zegt "Ze hadden nooit het levensverhaal zomaar mogen brengen". Maar de ervaringsdeskundigen hebben wel klaar en duidelijk gezegd "je brengt wat je zelf wilt". Kunnen ze iets veranderen? Ik heb zoiets van, bwa ik vind. Er zullen natuurlijk mensen zeggen van "ah ja ze hadden meer er op voorbereid moeten zijn om moeilijke mensen te krijgen", zoals wij. Ik ben op dat gebied iemand die heel veel heeft meegemaakt. Anderen ook é, maar op een andere manier. Moeten ze dat veranderen? In mijn ogen niet. Ze vangen dat goed op. Nee, ik vind van niet. Sommigen zullen misschien zeggen van wel maar ik vind van niet. Die waren er voor mij. Het is eerder wanneer. Nee want zelfs 's nachts mocht ik bellen. Zelfs 's nachts mocht ik bellen en dan stonden die klaar. Dus, neen, ik vind dat niet. Want ze hebben dat heel goed gedaan, die ervaringsdeskundigen. Ik vind dat spijtig dat ik ben moeten stoppen. Ik ben er aan aan het werken nu. Ik weet dat ik die kans krijg, maar financieel gaat het nu niet. Ik heb heel veel geleerd over mijzelf. Hetgeen dat ik eigenlijk

nog niet wist, heb ik allemaal daar geleerd. En ik heb, een vriendschap gevoeld en gezien en een liefde en een warmte, van mensen die eigenlijk allemaal maar hetzelfde zijn als wij. Ik dacht altijd van "die is wat meer en die is wat meer". Dat ik nog nooit ervaren heb.

Interviewer: U zegt daarjuist iets van leerervaringen. Kan u wat specifiekere zeggen wat u juist hebt geleerd uit de opleiding? Zie je bijvoorbeeld een verschil tussen u leven voor je met de opleiding bent begonnen en erna?

Marie: Ja, ik zie daar wel duidelijk een verschil in. Nu moet ik even denken hoe ik dat ga zeggen. Ik heb leren inzien, als je die ervaring start, en je zit op het einde van het eerste jaar, dan ben je blij dat je naar het tweede gaat. En als je naar het tweede gaat dan gaan ze echt diep in op u gevoel. En ik heb op elke basis zeer veel geleerd. Ik heb inzichten verkregen. Fouten die ik zelf maakte, maar niet zag. En bijvoorbeeld boos was op mijn moeder en mijn vader. Mijn vader is ondertussen overleden. En ik ben er kwaad op geweest hoor, dat mag je geloven. En ik heb dat ook gezegd. Als er een gevoel komt en je kan dat niet te baas, zeg het maar. Maar ja ik kon dat met momenten niet. En ik heb eigenlijk nu leren inzien dat die eigenlijk daar zelf ook niet aan kunnen doen. Want dat komt daar hun ouders, of mijn moeder had een heel goede jeugd maar die is gewoon op de verkeerde man gevallen é. Maar als ik dan nu naar mijn vader kijk, en dat is niet enkel ervaringsdeskundigen die dat zeggen, ik ben ervoor ook bij een psychologe geweest en ook nu die traumatologe. Ik heb, zoals je dat zegt, een brainwashing gehad. Een terreur eigenlijk die eerste X (aantal jaar. En iedereen zegt "u vader heeft dat met een reden gedaan. U vader heeft op een verkeerde manier maar wel met een reden gedaan". Hoe kwaad ik ook ben geweest op mijn vader, eigenlijk zie ik hem graag. Ook al is hij er niet meer. Ik heb ingezien waarom hij dat heeft gedaan. Die heeft dat zomaar niet gedaan omdat hij er zin in had om dat te doen. Want dat komt dan weer van bij hem voor dingen. Maar als kind ben je machteloos é. Je kan niets doen é. Ja je doet inzichten op. Inzichten tegenover, ik zal zeggen ik heb nu een werk. Wij werken met zes poetsvrouwen en dat is dikwijls oorlog é. En dan denk ik in mijzelf "wel dat heb ik nu ingezien se". Van amai die reageert zo, dat komt van ergens. Ergens diep bij haar, want anders zou die zo niet reageren, dus die heeft iets meegemaakt. Toen zou ik direct in de aanval zijn gegaan, want ik nu niet meer doe. Dat ik nu iets heb van "er zal wel een reden voor zijn waarom ze dat doet". Er zal wel iets gebeuren in haar lichaam en haar gevoel waarom die zo uit te hoek komen. En, ja, hoe moet ik dat beschrijven. Ja ik denk dat ik het niet anders kan beschrijven dan zo.

Interviewer: Ja.

Marie: Ik zie dat heel goed op mijn werk. En soms heb ik dat nog wel. Dat ze dan te dicht komen of dat ik het zo voel van trillingen en dingen. En dan heb ik geleerd van te leren ademen, van dat toch, ga even 5 minuten weg, laat dat zinken. Maar je kan echt dat verschil zien. Je ziet aan mensen dat ze veel hebben meegemaakt. Je ziet dat, je leert dat zien. Een mens reageert niet zomaar ineens op een stom onderwerp. Nee dat komt van ergens binnenin u. En daar leer je mee omgaan. En dat is het mooiste dat je kan zien é. Maar dat kan je in het begin niet, voor je ervaringsdeskundige wordt. Dat kan je niet ze. Dat leer je daar gewoon.

Interviewer: Dus een belangrijkste leerervaring is voor u dat u het inzicht hebt gekregen dat mensen, als ze bijvoorbeeld een bepaalde handeling doen, dat dat van ergens komt?

Marie: Ja, dat komt altijd van ergens. Dat komt altijd van iets dat ze mee hebben gemaakt. Ja ervaringen die ze hebben opgedaan in hun dingen en daar gewoon niet mee kunnen omgaan. Zoals ik er niet mee kon omgaan. En ja dan komt dat naar boven en je reageert natuurlijk agressief of kwaad of... Want je hebt natuurlijk zoveel verschillende emoties. Of beginnen te wenen en lopen weg, of geven een klop. Dat kan ook é. En dat heb ik wel heel hard geleerd ja. En daar ben ik ook heel dankbaar voor nu. Dat ik zoiets heb van "ja" é. En je kan ze niet verplichten van erover te praten als er iets is é. Ik heb het nu onlangs nog meegemaakt é, op mijn werk, dat ze zeggen van "jij bent overgevoelig". Ik ben een overgevoelig persoon. Maar ook eerlijk. Ik kan niet verdragen, ik zal nooit liegen. Ik ben een eerlijk persoon, ik kan niet tegen onrecht. En op mijn werk was er zoiets, op een gegeven moment kwam de directie binnen zitten en ze zeiden "ja, jij bent echt overgevoelig". En toen kwam dat gesprek naar boven van "ik niet". En dan zei ik van "of je wilt het niet laten zien". En dan zeiden ze van "ja dat kan ook". Ja, zo, je begint dat te dingen, en ook inzicht é. Inzicht en het communiceren met andere mensen en het voelen wat er bij die andere mensen omgaat. En, dat zijn heel belangrijke punten, inzicht, het gevoel, communiceren met andere mensen, ze leren begrijpen. Niet direct van "wat ben jij voor iets". En ik vind dat een enorm mooie job als je daarin slaagt.

Interviewer: Dat is goed. Er is zo een vraag de voor en nadelen van de opleiding, maar ik heb het gevoel dat jij wel heel veel voordelen in die opleiding ziet?

Marie: Ik zie heel veel voordelen in de opleiding. Niet alleen voor mij, maar voor de maatschappij. Ik vind, dat is nu stom, ik ben poetsvrouw in een school en ik zie ruzies tussen leerkrachten. Ik weet niet waarover dat gaat. Maar ik zie daar, zelfs ten opzichte van kinderen, dikwijls zie je bij hen heel veel verdriet. En hoe de zorgcoördinator daarmee omgaat, en ik heb dan die opleiding ervaringsdeskundige gekregen, dan denk ik van "manneke jij schiet veel te kort hoor". Echt want, dan komt die er binnen van "en die kleine en ze moesten hem". Ten eerste heb je beroepsgeheim. Ten tweede heb je zoiets van dat is een kind. Dat komt van ergens en doet dat zomaar niet. Ok er zijn er bij die hyperactief zijn. Ik heb al enkele kinderen gezien en ook al bij de leerkrachten en onder ons bij de poetsvrouwen. Op heel veel momenten wordt dat verkeerd aangepakt. En een ervaringsdeskundige wordt daarin opgeleid. En ik vind in elke school, op elke werkvloer, misschien in de regering é, want die brengen er ook niet veel van terecht é. Ja overal in de wereld moeten er ervaringsdeskundigen zijn. Die moeten er gewoon zijn. Die mensen worden er in opgeleid. Die leren die kinderen met hun eigen gevoel omgaan. Die proberen manieren, oplossingen, te zoeken. En dat die kleine of een mens niet over zijn toeren gaat. Ik vind, de wereld heeft dat nodig, echt. Ik zeg altijd, want soms stuur ik nog met mede-cursisten. Allé dat zijn ze nu niet meer maar voor mij liggen die diep in mijn hart. En dan zeggen die "ik denk dat ik dat niet ga kunnen", en dan zeg ik van "je kan dat wel". De maatschappij heeft jullie nodig é, zeg ik altijd.

Interviewer: Dat is mooi dat u zo positief bent.

Marie: Ja, maar dat is waar é. Ik zegt het é, als je bijvoorbeeld zelf naar je eigen leven kijkt en je hebt dingen meegemaakt die je niet kan verwerken. Dan zeg ik altijd "je kan beter ruzie hebben met je vriendin dan met jezelf". Want je moet echt elk detail van jezelf bekijken, naar boven halen, vasthouden, toelaten en verwerken. Je verwerkt ook niet alles é. Maar je moet het ook niet meer op een plaats duwen van "ik wil het niet meer weten". Je kan dat voelen, dat vasthouden, anders bekijken. Dat leer je bij een psychologe ook, maar toch niet op die manier. Zoals hier krijg ik de

vraag van een mede-cursist "hoe moet ik ervaringsdeskundige beschrijven?". En ik zeg "beschrijf dat in de woorden van, het is het pijnlijkste dat je kan meemaken, maar het meest mooie wat er achteraf uitkomt". Ok, je komt momenten tegen dat je denkt "ik stop ermee, ik kan het niet meer aan". Zelfmoordneigingen krijgt en "het hoeft allemaal niet meer". Maar daarvoor word je ook opgevangen é. Je kan bellen dag en nacht. Ik denk dat die ervaringsdeskundigen afzien é, echt é. Die zien af en die psycholoog ook é. Ik denk dat die dikwijls denken in zichzelf van "laat mij met rust é". Die doen dat niet, maar die zullen dat wel denken. Het is het ergste dat je kan meemaken, maar het meest mooie dat je achteraf krijgt".

Interviewer: Mooi, ja. Ik was nog eens het kijken, maar eigenlijk heb je al veel gezegd. Dus, u beleving tijdens de opleiding, en dan de reden waarom u bent gestopt dat was eigenlijk ook redelijk duidelijk. Euhm, en dan de dingen die u eruit hebt geleerd, dat hebt u ook mooi gezegd. En dan is er zo nog één vraag, wat u ervaring als kind en als puber was met leren en school?

Marie: Ik euhm, als kind, dat heb ik ook ingezien als ervaringsdeskundige, ik leerde goed, had altijd 80 procent. Ik heb alleen maar het eerste middelbaar gedaan en dan ben ik gaan werken, vanaf mijn 14 jaar. Waarom? Door de omstandigheden thuis é. Als je daar alle dagen ambras krijgt en slaag. Dat was niet gewoon slaag, maar met een riem met ijzeren toppen, de achterkant van een revolver. Dan ben je gewoon blij dat je niet meer die school binnen moet tussen zoveel mensen die er op dat ogenblik toch niets aan doen. Want je bent een teruggetrokken persoon. Je bent gesloten. Leerkrachten zagen dat ook wel maar ze deden daar niets aan. In onze tijd vind ik het nu goed dat dat wel gebeurd. Dus, hoe heb ik dat ervaren. Ik ben altijd wel graag naar school gegaan. Ik was altijd een gesloten persoon. De leerkrachten denk ik wel dat dat zagen, maar er werd niets aan gevraagd. Er werd toen niet gevraagd van "wat gaat er bij u om?". In het middelbaar ben ik gestopt. Spijtig want ik had altijd in de 80 procent. Maar ook al zijn de leerkrachten toen thuis komen vragen. Maar mijn vader was "zo, zo en niet anders". Ben ik moeten stoppen van thuis? Neen. Ik ben gestopt van als ik een buis had, dan kreeg ik zoveel slaag of dat werd er in geslagen. En dan heb je maar als kind, als ik nu mijn zoon zie die is X (aantal) jaar. Maar als ik zie mijn kinderen op hun X (aantal) jaar, ben ik vrij jong gaan werken é. Heel jong é. Dan ben je eigenlijk nog niet rijp om in die wereld te stappen. Maar ja in die tijd mocht dat en dat was voor mij de oplossing é.

Interviewer: En als je dan terugkoppelt naar de opleiding van ervaringsdeskundige, had je indruk dat je daar wel de zorg hebt gekregen?

Marie: Ja. Die zijn ongelooflijk ja. Je krijgt steun. Je krijgt, ook van VDAB steunen ze je. Die subsidies van VDAB wordt niet moeilijk over gedaan als er een ervaringsdeskundige zelf belt naar VDAB ofzo. Maar de opleiding is zwaar é, maar je krijgt heel veel steun.

Interviewer: En u mede-cursisten, hadden die denk je hetzelfde gevoel als u?

Marie: Nee, dat denk ik niet. Nee niet iedereen. Wel degene die er nu allemaal zitten, ben ik 100 procent zeker van. Niet iedereen, omdat ik altijd, ik heb ook zo een beetje gezien. Ik moet alles bij mijzelf houden. Dat had ik in het begin ook gezien, als ze te dicht kwamen, en dan gaan ze lopen. En, ik zeg het, ik heb daar dan ook een goede vriendin in verloren door één keer wel boos te worden. En ik heb die achteraf nog trachten te bellen maar dat is nooit meer gelukt geweest. Die zit ook niet

meer in de opleiding. Dus, en daar heb ik heel hard in beseft dat ik fout was en ik heb mijn excuses aangeboden. Tot zelfs achteraf ben ik er nog tot bij de ervaringsdeskundigen mee mogen komen. Maar die zeggen ook "Kijk, je kan ze niet dwingen. Niet iedereen zijn gevoel is hetzelfde". Nee ik heb mensen echt boos weten stoppen. Maar gewoon omdat ze niet zien denk ik. Ik, ik blijf bij mij é. Dat ze het niet zien. Dat ze niet het mooi achteraf van de opleiding zien. Het is afzien, kruipen, rechtstaan, doorgaan en ik zeg altijd, ik vergelijk het misschien een beetje met ja, het licht in u leven zien zeker. Maar niet alle mede-cursisten zullen dat niet zo ervaren hebben als ik neen.

Interviewer: Ja, gelijk ik al gezegd heb. Je hebt al veel verteld en zo. Is er zelf nog iets dat je wil toevoegen? Dat je denkt van iets van je ervaring, redenen tot stoppen? Dat je denkt van "dat heb ik nog niet gezegd en dat is heel belangrijk"?

Marie: Neen. Ik kan alleen maar zeggen. Ik hoop dat er heel veel ervaringsdeskundigen afstuderen. En de maatschappij heeft die mensen nodig, echt é. Ja, ik hoop dat. En ik hoopte er altijd zelf bij te zijn, maar financieel op het ogenblik gaat dat niet. En het is daarmee ook, ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting é. En je kan ook armoede hebben in je gevoel eigenlijk é, in u dingen. Bijvoorbeeld arm zijn is niet enkel zonder centen zitten. Je kan ook armoede hebben in jezelf é. Het alleen voelen, met veel mensen samen zijn en je toch alleen voelen. Dat is ook een soort van armoede in je eigen gevoel é.

Interviewer: Ok. Dan wens ik u voor 2016 dat het toch zal lukken met de opleiding.

Marie: Ja, ik zou het heel graag doen. Moesten ze het uitbrengen in het onderwijs en ze gaan het in een avondschool doen. Direct, dan begin ik er direct mee. Maar financieel gaat het niet. Maar ik wens u ook in 2016 heel veel geluk. Een goede gezondheid, slagen. Het is u laatste jaar zeker?

Interviewer: Ja het is mijn laatste jaar. Maar ik heb hiervoor sociaal werk al gedaan. En doe ik nog een extra ding.

Marie: Ik zeg altijd als je zo sociaal werk doet of maatschappelijk werkster zijt ofzo, en je kan het ooit in u gevoel teweeg brengen van met mensen om te gaan, vanuit een kennis van psychologie en sociale vaardigheden en zo. En je kan het, ik zal zeggen, mensen die naar het OCMW gaan hebben geen geld. Die geraken, die zijn verslaafd aan de alcohol en zo, dat heeft een reden. En als je nu bijvoorbeeld een persoon bent, die dat iets wat die persoon vertelt, zelf heeft meegemaakt, en je kan dat in u eigen ervaring brengen é. Dan denk ik dat je elke mens op de wereld kan helpen. Maar je moet er wel u eigen ervaringen. Want het is zo, als je naar school gaat, ik heb het ook zelf gedaan in avondschool, zorgkundige en psycholoog. Dan heb ik altijd zoiets van je eigen ervaringen en je hebt iets meegemaakt en je kan daar mee leren omgaan en je kan dat brengen in de maatschappij, met vergaderingen en u baas ofzo, en die kan dat begrijpen. Dan denk ik dat je een mooie wereld creeërt. En anders is dat, ja. Ik zie dat nu zelf bij X (naam) ook é. Die heeft een ongeluk gehad. Die is van een trein, dronken, geduwd, vreemdelingen. Die is op de treinsporen terecht gekomen, in coma geraakt, die hebben ze moeten reanimeren ter plaatste. Hij was X (aantal) dagen werkloos. Je moet er 120 hebben om ziekenkas te trekken. En ze zeggen "neen", in orde met niets.

Interviewer: Ja.

Marie: Dus, dan heb ik zoiets van moest er nu een mens aanwezig zijn die een beetje besef heeft van hetgeen er gebeurt in die mensen hun gevoel, dan zit je op de juiste plaats.

Interviewer: Ja, dat is waar. Ik heb zelf ook stage gedaan in het OCMW met sociaal werk. Dus ik weet wel wat je ermee bedoelt. Het is moeilijk.

Marie: Ja, soms is dat hard é. En je moet echt volgens de regels van hetgeen dat je opgelegd krijgt van je baas. Je krijgt dat opgelegd. De leerstof é. Want ik heb zoiets ik ben naar een psychologe geweest en ik heb zoiets van, een psychologe die, als je jaren psychologe doet, dat je vanuit je ervaring anders begint te doen. Maar als je dat juist zoals je dat geleerd hebt op school, "regeltje, regeltje, regeltje". Ik zeg niet dat dat slecht is, want je moet die kennis kennen é. Maar je kan daar vanuit je binnenste en eigen gevoel, dan ben je goed vertrokken denk ik.

Interviewer: Maar ik heb dat ook gemerkt hoor. Maar dat is gewoon veel werkdruk en allemaal die regels.

Marie: Ja en dat is het juist é.

Interviewer: En je merkt dat in het begin ben je helemaal anders want dan, als er mensen bij je komen merk je direct van, hoe kan ik die nog helpen? Maar bij andere mensen die daar al lang werken, is het eerder puur het financiële.

Marie: Ja en dat gaat niet meer om de mensen hun gevoel. En daarmee zeg ik altijd "op elke werkvloer". Ik heb ook al heel veel gehoord psychologen en maatschappelijk werkers van "och ervaringsdeskundigen, dat moeten wij niet hebben". Is een ervaringsdeskundige beter dan hen? Neen, vind ik niet. Elke mens is hetzelfde, ben je nu bruin, geel, zwart of groen. We zijn allemaal mensen met een gevoel. Maar ik vind wel maatschappelijk werksters, moesten die meer vanuit het eigen gevoel, een beetje meer medeleven hebben met andere mensen. Dan is dat wel beter. En dat is hetgeen dat ze niet toelaten. Misschien kunnen ze in de lessen psychologie en stuk ervaringsdeskundigheid meebrengen? Want ze zeggen dat ook wel, als je psychologie leert, je leert omgaan met hetgeen dat er gebeurt is. Maar niet op die manier hoor. Misschien kunnen ze dat beter in maatschappelijk werk, sociale vaardigheden, toch een beetje leren. Want je kan er altijd mee geconfronteerd worden ook. Je weet nooit niet é. Wat je nog gaat meemaken in je leven. Dan leer je daar ook mee omgaan. Maar ja wie ben ik é?

Interviewer: Maar ok, meer ervaringsdeskundigen in de wereld.

Marie: Ja, op elke werkvloer één, of twee.

Interviewer: Dat zou een mooi doel zijn.

Ok, dan rest er mij enkel nog om te zeggen, mijn thesis gaat af zijn in juni normaal gezien. En ik vroeg mij af of u interesse hebt om dat te lezen? Omdat jij dat interview gedaan hebt. Of je wilt weten wat het eindresultaat gaat zijn. Of heb je zoiets van, neen dat moet niet.

Marie: Ik hoop voor u dat je slaagt, dat mag je wel laten weten. En ja, dat mag.

Interviewer: Want mensen doen dan een interview maar ze weten niet wat er mee gebeurd.

Marie: Ja, je mag het laten weten. Het gaat er mij meer over hoe het met u gaat zijn. Want het is niet enkel mijn ervaring er zullen er wel nog meer zijn. En als je nog iets vergeten bent, bel gerust é. Je hebt mijn nummer é.

Interviewer: Als jij nog iets wilt toevoegen, mag je mij ook altijd contacteren é.

Merci, ok.

Interviewer: (inleiding deels niet opgenomen). Ok euhm, in de focusgroep gaan we vandaag zo wat het beeld bespreken die de cursisten van de opleiding hebben, euhm mogelijke veranderingen die zij zelf hebben gezegd over de opleiding en euhm de nazorg die is gekomen vanuit de opleiding. En elk onderdeel gaan we ongeveer 25 minuten bespreken en op het einde gaan jullie ook nog tijd hebben om jullie meningen te zeggen. Euhm, ja dus het gaat in totaal maximum twee uur duren. En van afspraken zou ik wel graag hebben dat als jullie een antwoord geven, dat jullie euhm, jullie naam zeggen omdat dat gemakkelijk is voor mij bij het uittypen dat ik niet altijd moet denken van oei van wie was die stem nu weer? Euhm, en dat het ook niet te veel door elkaar loopt. Dus dat jullie elkaar wel tijd geven om te antwoorden. Euhm, dus dan stel ik voor dat we misschien eerst een voorstellingsronde doen. Dus dat iedereen zijn naam zegt en wat zijn functie is in de opleiding, goed?

Ja, begin maar.

Respondent 1: Ik ben Anne (geanonimiseerde naam) en ik ben in De Link (stafmedewerker).

Respondent 2: Ik ben Michiel (geanonimiseerde naam) en ik ben ervaringsdeskundige in de groep X (stad).

Respondent 3: Ik ben Peter (geanonimiseerde naam) en ik doe (stafmedewerker) bij De Link.

Respondent 4: Ik ben Julie (geanonimiseerde naam) en coördinator van X (stad).

Respondent 5: Nicole (geanonimiseerde naam), ervaringsdeskundige in de groep van X (stad).

Respondent 6: Marleen (geanonimiseerde naam), ervaringsdeskundige in X (stad).

Respondent 7: Linda (geanonimiseerde naam), ik ben ervaringsdeskundige in de groep in X (stad).

Respondent 8: Els (geanonimiseerde naam), procesbegeleidster in X (stad).

Respondent 9: Wendy (geanonimiseerde naam), ik ben coördinator van de opleiding in X (stad).

Respondent 10: Annelies (geanonimiseerde naam), coördinator van X (stad).

Respondent 11: Hanne (geanonimiseerde naam), procesbegeleider in de groep van X (stad).

Respondent 12: Agnes (geanonimiseerde naam), nog altijd (stafmedewerker).

Interviewer: Ok dat is goed. Euhm, ja omdat ik zo niet echt vandaag de factoren tot uitval specifiek ga bespreken en de effecten, leek het mij wel interessant om toch kort iets te zeggen wat mijn bevindingen daarvan waren. Omdat ik weet dat jullie daar heel benieuwd naar zijn.

Respondent 7: Mag ik uw iets vragen? Van waar de keuze 14 cursisten? Hoeveel mensen hebben jullie aangeschreven of?

Interviewer: Ja, ik heb een lijst gekregen vanuit De Link zelf van mensen die al opgebeld zijn geweest om te vragen of ze willen meedoen. En dan heb ik naar die mensen gebeld en dan heb ik 14 mensen bereid gevonden vanuit elke provincie buiten West-Vlaanderen. Daar heb ik niemand van die groep. Dus van de andere provincies heb ik wel, pakt een vijftal mensen per provincie kunnen bevragen.

Goed? Zijn er nog vragen?

Respondent 1: En het aantal mensen dat u wou interviewen, dat was op voorhand bepaald é voor een representatieve steekproef?

Interviewer: Ja, ja. Normaal gezien was het 15 maar ik heb dat besproken met mijn promotor en die zei dat 14 ook ok was. Dus dat is wel representatief dan.

Zijn er nog vragen voor dat ik begin?

Respondent 10: Misschien het verloop van het onderzoek want voor mij is het belangrijk om te weten. Hoe moet ik dat formuleren. Als het stoppers zijn die op een manier afgerond hebben in overleg, krijg je andere resultaten denk ik dan als het stoppers zijn die met een breuk gestopt zijn. Maar dat komt nog of?

Interviewer: Ja, daar hebben we in het begin inderdaad over gesproken omdat er natuurlijk een verschil is tussen mensen die zelf zijn gestopt en die zijn moeten stoppen. En daar is in het begin rekening mee gehouden. Maar die interviews, sommige zijn moeten stoppen, sommigen zijn zelf gestopt. Dus we hebben gekozen voor een mix daarvan.

Ok, goed?

Respondent 5: Het is voor mij nog niet duidelijk. Dus je gaat eerst je bevindingen geven omdat we daar benieuwd naar zijn. Maar dan ga je alle info brengen die je? Of wat? Ik weet niet wat?

Interviewer: Euhm, nee het is eigenlijk gewoon dat ik met jullie ga praten over wat de opleiding zelf als oplossing of als verandering zou kunnen aanbieden. Rond bijvoorbeeld die nazorg of rond veranderingen dat de groep vroegtijdig gestopte cursisten zelf hebben aangegeven. Dus dat we daar een beetje gaan rond praten. Euhm, goed?

Dus kort even die factoren tot uitval. Euhm, ja in mijn thesis gaat het natuurlijk veel uitgebreider staan maar om nu even kort te zeggen. Ik vond vooral dat je kon indelen tussen persoonlijke redenen waarom ze zijn gestopt en tussen redenen die te maken hebben met de groep en met de groepssfeer en zo. Hoe ze zich voelen in de groep. Dus persoonlijke redenen dat kon bijvoorbeeld zijn. Wat ik een paar keer heb gehoord is dat ze het emotioneel te zwaar vonden. Dus dat ze daardoor waren gestopt. Dan ook financiële problemen. Dat kwam ook een paar keer voor. Euhm, soms ook dat de opleiding te ver verwijderd was van de woonplaats. Dus dat ze te lang onderweg moesten zijn. Tgoh ja, problemen met kinderen, problemen met de thuissituatie, problemen met gezondheid. Euhm, allé ik zeg dat nu even kort maar in mijn thesis gaat dat wel uitgebreider gezegd zijn. En dan het tweede, dus dat er wel een aantal waren die problemen hadden met mensen die bij hen in de groep zaten, dus medecursisten. Maar sommigen die ook

problemen hadden met een lesgever of met een ervaringsdeskundige. En dat ze daardoor in conflict daarmee zaten. En dat ze daardoor, voor hen wel een belangrijke reden was om te stoppen. Euhm, dus ja, vooral dat ze niet aanvaard werden in de groep en dat ze geen verbintenissen hadden met mensen en zo. En dat dat wel een belangrijke reden was. Dus ja, dat is kort van die factoren. En dan de effecten van de opleiding, dat heb ik ook altijd bevroegd. En veel zeggen eigenlijk dat ze communicatief veel hebben geleerd. Dus hoe ze moeten omgaan met conflicten, in conflictsituaties dat ze bijvoorbeeld moeten in hunzelf meer moeten tellen en dan maar pas een antwoord geven. Euhm, hoe ze daarmee moeten omgaan. Wat ook veel terugkwam was dat ze hebben geleerd waarom mensen bepaalde handelingen hebben gesteld in hun verleden of hunzelf ook beter hebben leren begrijpen. Dus dat ze dat inzicht ook wel hebben gekregen. Dat ze ook vooral een beter begrip hebben gekregen over armoede. Dus dat sommigen zeggen, armoede is niet alleen financieel maar ook andere aspecten van hun verleden. Dat ze beter hebben leren herkennen dat dat ook te maken had met armoede, hun eigen situatie. Euhm, en dat ze henzelf wel beter leren kennen, bijvoorbeeld hun sterke punten. Dat heb ik ook een paar keer gehoord.

Euhm, ja dat was zowat kort de factoren en de effecten. Ja, zeg maar.

Respondent 1: Bij die factoren, je zegt van "meer persoonlijk of meer dingen in de groep". Had je dan het gevoel van "het is toch altijd één van die twee die echt overwoog"? Of was het in de meeste gevallen een kluwen van redenen?

Interviewer: Euhm, ik vond dat je daar wel een verschil van kon zien. Dat sommige mensen hadden echt persoonlijke redenen. In de groep voelden ze zich goed, daar was geen probleem. Maar dat ze echt bijvoorbeeld financiële problemen hadden. Echt een thuissituatie waarbij er veel veranderingen waren. Dus je kon dat echt wel apart zien. Het is niet, ja dat waren wel aparte dingen vond ik.

Respondent 1: Dat er dan ook mensen zijn die zeggen "persoonlijk ging het wel, maar het lukte echt niet met die groep"?

Interviewer: Ja, dat omgekeerd. Euhm, daar moet ik even over denken of je omgekeerd ook een verband kan zijn. Of dat mensen die zich niet goed voelen in de groep, of dat ze ook thuis problemen hadden. Euhm, daar heb ik nu niet echt een zicht op. Maar het ene wel, als ze thuis problemen hadden, zeiden ze vaak wel van "in de groep voelde ik mij wel goed", dus. Dat wel.

Zijn er nog bedenkingen over of opmerkingen? Of vragen?

Respondent 10: Bij die redenen van uitval zit niet "ik moest stoppen"?

Interviewer: Euhm, maar meestal de mensen die moesten stoppen, zagen dat zelf ook wel aankomen.

Respondent 10: Omwille van die redenen?

Interviewer: Ja. Euhm, ja. Maar meestal zagen ze dat zelf ook wel een beetje aankomen. Het is niet dat ze daar nooit aan gedacht hadden dat ze moesten stoppen en dat jullie iets

zeiden van "stoppen" of zo. Ik heb wel veel gehoord dat ze het jammer vonden dat ze moesten stoppen met de opleiding. Dus dat er heel veel wel, echt begonnen zijn met de opleiding van "ik wil dat doen". En het dan heel jammer vonden dat ze dan moesten stoppen of zelf zijn gestopt. Ja, dat wel.

Respondent 7: Hoe zit het met de achtergrond zo van, hoe dat mensen het beleven? Maar als ik kijk van of het moeilijk is in de groep bijvoorbeeld, kan het de oorzaak zijn dat mensen bijvoorbeeld nooit geleerd hebben van, het wantrouwen dat heel sterk aanwezig is. Ik vraag mij af in hoeverre is dat opgenomen in uw thesis?

Interviewer: Je bedoelt van hunzelf de achtergrond?

Respondent 7: Dat ze zeggen van ik vond het niet gemakkelijk, ik vond geen aansluiting en ik word niet geaccepteerd van medecursisten. Euhm, maar vaak hebben ze ook niet door dat het komt omdat ze eigenlijk ook van kindsaf geen bindingen hebben of verkeerde bindingen.

Interviewer: Ik heb dus altijd de vraag gesteld van "wat was uw ervaring als kind en als puber met leren en met school". Om daar zo een beetje, dat ze een beetje over hun verleden kunnen vertellen en euhm wat hun ervaring daar was met de schoolcontext en zo. Dus dat heb ik wel bevraagd en daar heeft iedereen wel antwoord op gegeven. Dus vanuit daar kan je wel. Dan heb ik ook tegen hen gezegd van "ja, kan je dat dan een beetje linken aan de opleiding die je nu hebt gevolgd?". Dus, en bij sommigen zag je wel inderdaad dat ze soms dingen hebben meegemaakt die je wel kan linken aan. Bijvoorbeeld ze hebben vroeger nooit veel zorg gehad en dan misten ze dat nu in de opleiding, die ondersteuning. Dus dat je daar soms wel tendensen tussen kunt zien. Maar ja, dat was maar één vraag dat ik specifiek heb gesteld om dat zowat te kunnen vergelijken.

Respondent 5: Ik vind het wel belangrijk dat daar informatie rond is. Want als de vraag is "wat zouden we daar mee kunnen doen?", is het wel belangrijk dat je. Ja want je kan anders gaan zorgen, waardoor dat ze zich beter in de groep voelen. Maar je moet toch ook informatie hebben want het kan vanalles zijn.

Interviewer: Ja tuurlijk, euhm. Dus, van waarom dat ze zich slecht voelde in de groep bedoel je? Ja dat was meestal dat ze bijvoorbeeld problemen hadden met één klasgenoot of met een lesgeefster. En, tgoeh ja, wat was dat bijvoorbeeld. Een klasgenoot die euhm, die dingen over hun verleden in de groep zeiden, of heel fel aanwezig was en euhm. Daar werd volgens hen dan niet genoeg op ingegrepen. Euhm, ja in mijn thesis gaat dat heel uitgebreid staan natuurlijk é. Allé, nu moet ik zo even denken. Of bijvoorbeeld met een lesgeefster, ja, dat dat niet klikte. Dat ze daar geen goed gevoel bij hadden. Dat dat daardoor, bij sommigen was dat wel een belangrijke factor om daardoor te stoppen.

Ok, euhm, ja vraag maar.

Respondent 1: Gaat het in u thesis dan per persoon uitgewerkt staan of euhm?

Interviewer: Neen, dus mijn topiclijst van de interviews was dus eerst ervaringen, voor en tijdens het gevoel tijdens de opleiding. Dan het tweede puntje is factoren tot uitval en het

derde puntje is effecten van de opleiding op henzelf. Dus ik zie het ook via die manier gebeuren. Dus het is niet per persoon per verhaal. Ja, het is zowat per thema.

Ok, euhm.

Respondent 3: Ik heb een vraagje. Die 14 mensen, zit daar ook variatie in tussen hoe lang dat ze de opleiding gevolgd hebben voor dat ze stopten?

Interviewer: Ja, misschien moet ik dat ook even zeggen. Dus respondenten hebben we rekening gehouden met, ik denk diegene die het langst geleden gestopt was, 5 jaar 6 jaar geleden. Dan mensen die vorig jaar zijn gestopt. Mensen die een jaar de opleiding hebben gevolgd of 4 jaar de opleiding hebben gevolgd. Een kleine variatie vrouwen en mannen maar ik heb veel meer vrouwen bevraagd. Mensen met kinderen, zonder kinderen. Leeftijd is ook rekening mee gehouden.

Respondent 3: Ook rekening gehouden met de duur?

Interviewer: Ja, ja dat is wel belangrijk. Maar daar zag je ook wel een verschil in want euhm. Mensen die natuurlijk maar een half jaar of een jaar de opleiding hebben gevolgd, daar merk je wel als je vraagt "wat zijn de effecten van de opleiding op jezelf geweest?", dat dat eigenlijk. Ze konden daar geen goed antwoord op geven dat die opleiding echt een effect op hen heeft gehad omdat dat zo kort was eigenlijk dus. Dus daardoor was dat wel belangrijk om dat verschil te zien.

Euhm, ok. Ja, het eerste onderwerp een beetje is eigenlijk het beeld van de opleiding. Het beeld dat cursisten eigenlijk van de opleiding hebben. Euhm, omdat dat wel bevraagd is geweest tijdens de interviews. Dat dat ook wel iets belangrijk was euhm.

Hoe denken jullie eigenlijk dat de opleiding overkomt op mogelijke cursisten? Dus mensen die de opleiding zouden willen beginnen? Op voorhand. Denken jullie dat dat beeld strookt met wat de opleiding effectief inhoudt?

Respondent 12: Neen.

Respondent 5: Als ik één van de 200 ben die ooit gestart is, dan weet ik van mijzelf dat dat beeld niet klopt. Maar allé, ik denk ook niet dat je dat kunt uitleggen. Ja vooral een kans en, wat was dat. Nee, ik denk dat je dat maar pas onderweg euhm. Maar dat krijg je ook door te zeggen "ja je moet wel met uw verleden aan de slag of met uw binnenkant werken of je moet met je geschiedenis iets doen". Dan denk ik van "ja ja", maar wat dat is. Stilstaan dat kende ik niet. Gewoon stilstaan, achteruit kijken had ik nooit niet gedaan, dus. Als jij dat zegt, kan ik er toch niets mee.

Respondent 12: Dat is wel iets algemeen. Dat is iets over al de jaren é. Dat mensen, als je vertelt wat dat allemaal zouden kunnen betekenen. Dat mensen daar. Ze snappen gaandeweg omdat, de beleving dat je meemaakt en hoe dat het gaat, kan je eigenlijk niet vertellen. En ze zeggen maar "ja ja".

Respondent 7: Uiteindelijk komt daardoor een probleem zoveel mogelijk informatie te geven. Voor dat mensen starten hebben ze dikwijls al contact gehad met een andere ervaringsdeskundige voor

dat ze starten die ze in het werkveld tegengekomen zijn. Maar wat het effectief is, gaan ze gaandeweg moeten ondervinden want dat kan je niet uitleggen.

Interviewer: Is iedereen daar mee akkoord dan dat je het eigenlijk niet goed kunt uitleggen en dat mensen gaandeweg zien wat de opleiding inhoudt?

Respondent 10: Ja, dat is wat kort door de bocht.

Respondent 7: Ik denk dat het niet is van "niet goed overbrengen". Je kan het gewoon niet goed overbrengen. Hoe goed dat je het ook probeert. Want het is een aanvoelen en dat is bij iedereen verschillend. We leggen wel de grote lijnen uit en wat mogelijks zou kunnen gebeuren, maar wat het effectief is, dat kan je niet. Hetzelfde is van werken met een ervaringsdeskundige. Je kan dat in grote lijnen benoemen en met voorbeelden geven. Maar wat dat effectief is, moeten mensen een stukje kunnen ervaren vind ik.

Respondent 5: Wat je zo vooral bij cursisten hoort is van "ik wil iets doen met mijn verleden, ik wil iets constructief, positief. Ik wil andere mensen helpen." Dus ja, en je hoort onderweg in de opleiding ook motieven van "ja de VDAB doet lastig en nu ben ik vier jaar gerust". Maar de vraag is wat is die opleiding é?

Respondent 10: Wat ik wel heb gemerkt, in onze laatste infosessie, is dat je heel veel informatie op hen overbrengt, en ze daar wel allemaal in geïnteresseerd zijn en proberen volgen. Maar als de ervaringsdeskundige collega dan vertelt van, toen ik hier zat, ging er dat door mij heen of dat. Dat ze dan zoiets hebben van "daar herkennen we ons wel in. Dat klopt en we zullen het wel gaandeweg ontdekken". Het is niet zo wit-zwart dat je niet kunt vertellen en dat je alles kunt vertellen. Het zit daar zo wat tussen.

Interviewer: Ja. Eigenlijk wat jullie zeggen, daarom dat ik die vraag heb gesteld. Dat heb ik ook heel hard gemerkt in mijn thesis. Dus ik heb altijd gevraagd "wat is het beeld voor dat je de opleiding volgde" en dan tijdens de opleiding? En eigenlijk, echt heel veel, zeiden van, dat dat beeld eigenlijk niet hetzelfde was. Dus dat het beeld voor de opleiding anders was dan tijdens de opleiding. En vooral ook dat ze nooit dachten dat het emotioneel zo zwaar ging zijn.

Respondent 7: Ja, dat klopt wel. Velen gaan ervan uitgaan van ok ik heb al heel veel met mijn verleden en met mijn dingen gedaan. Ik heb al veel verwerkt. Maar gaandeweg ontdekken ze dat de manier dat wij eigenlijk bedoelen, dat ze eigenlijk hun leerproces nog moeten gaan. Want je kan hebben van "ok, ik heb dat al verwerkt". Maar gaandeweg ontdekken ze dat het beeld van verwerkt hebben eigenlijk niet klopt. Maar dat is zo gewoon.

Interviewer: Ja, en zo dat jij zei respondent 5. Dat ze zo iets hadden van "we zien wel, ik begrijp het". Maar uiteindelijk hadden ze zoiets van we zien wel en dat het toch emotioneel zwaarder was dan ze zeiden. Maar daar vraag ik mij af. Hebben jullie zoiets van, er zouden oplossingen kunnen zijn om dat te veranderen? Dat dat beeld wel meer klopt tussen voor dat ze met de opleiding kunnen beginnen en tijdens de opleiding? Of euhm, ja.

Respondent 6: Je kan dat moeilijk euhm, pakken in feite. Dat ze zeggen op voorhand "we gaan met uw verleden werken". Wat is dat nu in feite? Je hebt dat nooit ontdekt dat ze zo diep bij u gaan. Verleden, ja ik heb dat meegemaakt en dat en dat en dat. Je kan er een heel boek over schrijven. Maar dat is gewoon oppervlakkig. Maar als ze met dat stuk gaan werken. Nee, dat kan je ook moeilijk uitleggen denk ik.

Respondent 12: Omdat ik denk dat, het gaat hier over proces en, dat is voor alle mensen. Als je begint met een proces. Als ik in De Link kwam werken, wist ik ook niet wat ik nu weet. Dus het gaat over hetzelfde. Al die dingen errond, maar gaandeweg maak je dingen mee en je moet het voelen om er iets mee te kunnen doen. In die zin is het voor alle mensen en alle processen zo. Dus ik denk niet dat je het beter kan uitleggen.

Respondent 5: Bij mij gaat het ook over de verwachtingen. Want weten over de opleiding of verwachtingen, dat is ook nog iets anders. En dan kwam ik ook op verwachtingen. Ik weet nog heel veel cursisten die dachten "ok nu ga ik leren, geef mij. Wanneer hebben we eens les?". Want ja, je gaat naar school. Dat wel, ja dan is dat dikwijls wel een teleurstelling é. Nee, we gaan doen wat de rest. Storingen gaan voor. "Moet dat?", zo dat é. Zo alles wordt vastgepakt en ja é. En hoe kan je dat beter uitleggen? Ik weet dat wij zo doorheen de jaren in het echte leven zo en zo wegen gaan. Dat we zeggen van dat gaan we niet meer doen. Want mensen komen dan en we vragen dan "wat is er dan bijgebleven". "Ja maar jij hebt toen gezegd dat", dus dat we dan draaien rond "dit wat minder of dat, gaan we het zo eens aanpakken?". Maar je kan proberen é.

Respondent 7: Ik denk dat er ook moet rekening gehouden worden van, we kunnen heel veel doen. Maar op het moment dat mensen in de opleiding, hebben ze hun gezins- of thuissituatie dan ook nog. Wat niet altijd even is, en dat kunnen we nooit inschatten. We kunnen wel een stukje toetsen van wat is de draagkracht van mensen. Maar voor hetzelfde geld kom ik binnen een paar maanden iets tegen dat eigenlijk niet kan opgevangen worden door mijn draagkracht. Dus dat is iets dat je eigenlijk niet kan. Dat zijn inderdaad wel dingen, in combinatie met de opleiding aan de slag gaan met jezelf, inderdaad heel zwaar is. En het is niet voor iedereen als je er nog midden in zit.

Respondent 1: Ja, als ik denk aan de beginjaren van de opleiding, dan stapte mensen soms compleet blind in die opleiding. Omdat we dan niet eens altijd objectieve informatie gaven. Daarmee bedoel ik, je gaat ook lessen hebben en vakken, zoveel uur in de week. Sommigen ontdekten soms zelfs te laat hoe lang de opleiding duurde. Maar toch, en dat vond ik wel fascinerend, stapte ze erin omdat er iets was in de informatie op voorhand dat hen triggerde. En ik denk dat dat nog altijd juist hetzelfde is. Dat het dan gaat over, een getuigenis van een ervaringsdeskundige die ze gehoord hebben, de uitleg over we gaan, ook al begrijpen ze het niet, kunnen ze onmogelijk begrijpen wat dat is. Maar het idee van, we gaan iets doen met uw geschiedenis en dat gaat bruikbaar gemaakt worden om andere mensen te helpen, dat triggert de mensen wel. Er is een verlangen om daar iets mee te doen, om daarnaar te kijken, om dat een positieve wending te geven. Dat gevoel zit denk ik wel bij veel mensen voor dat ze starten, zonder dat ze weten wat dat allemaal gaat betekenen.

Respondent 12: Wat mij ook opviel, ik ben in den tijd met het spel gestart é. En dan heb ik zo een ronde gedaan van de vereniging waar armen het woord nemen. En gaan uitleggen wat eigenlijk de bedoeling was. En dan kreeg je eigenlijk een verdeling tussen mensen die zeggen "dat is prachtig

maar niets voor mij. Ik smijt mijn beerput niet open". Maar op zo, andere die wel heel geïnteresseerd waren en zeiden "eigenlijk heeft mijn miserie dan zin gehad". En ik denk dat dat één van de triggers is met miserie in de zin van toch te kunnen helpen. Dat zijn dingen die toch al leefden voor dat ze met de opleiding begonnen waren.

Respondent 7: Eigenlijk is het een stuk van zorg geven, zorg voor medemensen.

Respondent 5: Ja iets kunnen betekenen.

Respondent 10: Maar dat vind ik juist het moeilijke wat ik heel dikwijls bij cursisten zie. Ze stappen in om anderen te helpen vanuit é, zin van mijn miserie. Maar als we in het eerste en tweede jaar zeggen, neen het gaat niet om de ander, het gaat even om jouw. Dat ze dat soms verschrikkelijk vinden. "Ja ik zit hier niet voor mijzelf, ik zit hier om de ander te helpen". Wat soms ook tot afhaken leidt.

Respondent 7: Nee maar dat klopt ook wel. Omdat we er eigenlijk vanuit gaan, je moet eerst uzelf helpen of aan de slag gaan, voor dat je dat kunt terugkoppelen bij anderen. En dat is, ja iets dat niet altijd gemakkelijk is.

Respondent 11: Ik wil daar iets over zeggen. Wij zijn nu intakes aan het doen voor de mensen die vorig jaar in de nieuwe groep gaan beginnen. En wat wij merken is dat een aantal mensen die toe geleid worden via een ervaringsdeskundige, dat die, als we aan hun vragen "welk beeld heb je van de opleiding?". Dat die wel zeggen "ja we gaan eerst serieus moeten werken aan onszelf". Omdat ze dat al mee hebben gekregen van de ervaringsdeskundige die hen toe leidt. En voor de rest, hoor ik ook heel hard dat stuk van "al die miserie, al die negativiteit, kan ik nu in één keer omdraaien naar iets positief. Daar wil ik voor gaan. Dat hoor ik ook heel veel.

Interviewer: Ja, want dit onderwerp gaat veel over die intake misschien ook een beetje é. Of dat die intake op een goede manier gebeurt, of daar genoeg informatie rond wordt gegeven? Wat is jullie mening daarover?

Respondent 10: Heb je drie uur? (lacht)

Respondent 7: Je hebt intakes en informatiemomenten. Intakes zijn meer persoonlijk. Een stukje gesprek met heel veel informatie. Informatiemomenten is algemene uitleg en mensen die het zien zitten, kunnen voor een intakegesprek.

Interviewer: Ja, meestal bij de interviews spraken ze vooral over de intakes eigenlijk.

Respondent 5: Ja maar het valt mij wel op, dat hetgeen dat bij blijft bij de mensen, is het interview. Want een interview dat is met een ervaringsdeskundige en met Luc. Dat blijft hen wel nog bij.

Respondent 12: Maar dat één is een informatiemoment voor een groep en het ander is een individueel gesprek van een tijd.

Interviewer: Dus dat informatiemoment en de intake, dat is volgens jullie goed momenteel? Of kunnen daar nog veranderingen aan komen?

Respondent 10: (lacht) Het is omdat er al dikwijls rond gewerkt is.

Respondent 9: Ik denk dat het belangrijk is bij een eerste contact, allé bijvoorbeeld via telefoons of contacten van mensen die informatie vragen of via de vdab van "we willen ons inschrijven voor de opleiding". Maar ja wij starten maar met een nieuwe groep september 2018. Maar dat neem ik al eens tijd maken om te horen van ja, hoe ben je bij ons terecht gekomen? Waarom denk je om bij ons de opleiding te volgen? Het duurt nog een periode. Om dat eigenlijk al een beetje te toetsen van "welk beeld hebben de mensen", "hoe zien ze het". En dan inderdaad ook aan hen duidelijk te maken van "er volgt sowieso een infomoment één of twee waar je vrij bent om naar toe te komen". Dan kan je nog laten bezinken of. Niet van "ok we hebben nu je naam je bent ingeschreven". Maar zeer duidelijk van "je komt wel op de lijst, het is met een wachtlijst. We gaan je zeker uitnodigen". Maar bij een eerste toetsing vind ik het persoonlijk contact. En dat was vroeger niet omdat we gewoon de namen doorkregen van hieruit. We wisten minder goed hoe dat gesprek verlopen was. En als je dat nu zelf doet, dat je een beeld krijgt van "wie is geïnteresseerd, wat vragen mensen?". Dat er ook tijd in moet gestoken worden na het groepsmoment. Omdat je individueel nog altijd dingen meer kan.

Respondent 7: Wat dat er anders is? Misschien zelf het feit dat we het in de teams zelf doen, maakt dat je kan voorbeelden geven. De gewoontes van het team. Dus je kan ook wel leggen. Waardoor het een ander beeld geeft dan bijvoorbeeld wat De Link dicteert. Dat was een ruim beeld en af en toe. Maar nu kan je specifiek kijken van ok, hoe doen we het in X (plaats) bij wijze van spreken. En dat geeft al een ander beeld dan dat mensen vroeger hadden.

Respondent 5: Het is concreter. Want ik denk vroeger, toch al 11 jaar geleden. En wat ik nog hoor wat belangrijk is van "ik ben erbij, ik ben erbij". Je bent erbij of niet, heel belangrijk.

Respondent 7: Ja maar toch, het gaat anders en we leren er wel uit.

Respondent 5: Maar ik denk misschien nu, ervaringsleren. Misschien moeten we bij de vierdejaars de instappers nog eens uitnodigen. Om daar aanwezig te zijn om zo eens wat te zien. Als ik hem erover hoor vertellen dan denk ik van ja dat is waar. Je moet er in zitten en je moet het wat kunnen voelen en zien wat dat is. Ik dacht altijd van, eindelijk, eindelijk ga ik bij mensen komen zoals ik. Niet was minder waar.

Respondent 7: Maar misschien é is het moment dat we het infomoment doen, dat we gewoon met een aantal cursisten uitnodigen. Dat zou ik wel organiseren omdat het toch een ander vertrekpunt is dan wat wij vertellen. Wij kunnen wel veel vertellen maar er zit een verschil op. Ik kijk naar mijn ervaring als cursist met u. Het was zodanig anders.

Respondent 9: Dat dat iets is dat ook bij andere opleidingen gebeurd, ook bij het volwassenonderwijs. Dat mensen vaak in een opleiding starten en nadien zeggen, van ook al worden er veel infomomenten gegeven. Dat dat toch opleidingen zijn die iets doet met mensen. Misschien soms op een andere manier maar het feit dat les volgen, of het nu een proces is of vakken krijgen. Maar wat dat allemaal teweeg brengt. Ook voor een achterban, voor een gezin, je mag dat met handen en voeten uitleggen. Mensen zeggen altijd tijdens de opleiding "ja we hebben het echt niet kunnen inschatten". Maar de tip die respondent 7 gaf, is ook wel door andere opleidingen voorgesteld. Laat infomomenten verzorgen of laat tenminste mensen aan het woord die hier nog maar net afgestudeerd zijn of in hun laatste jaar zitten. Want ze gaan een veel betere getuigenis kunnen brengen. Ik denk dat dat een zeer waardevol ding is.

Respondent 5: Wat ik nog vind is, wat is de opleiding en tot waar leid je op? Want ik voel dat dat heel moeilijk is en dan is dat terug een drempel die ze tegenkomen. Ah, moet ik dat gaan doen of waar doen. Nu dacht ik dat? Wat zou je dan doen als ervaringsdeskundige? Dat, voor sommigen is dat een teleurstelling é. Dat ze dat dan niet door hebben of niet beseffen ten volle. Ja, seg, moet ik dat doen?

Respondent 4: Het eigen proces, dat je niet kan invullen wat dat met je gaat doen. En dan ook zo tot wat we opleiden é. Dat dat ook heel flou is dat beeld. Dikwijls die ervaringen, ze kunnen dat nog niet zien, ze hebben dat nog niet meegemaakt. Ze weten wel van een hulpverlener wat die doet maar van een ervaringsdeskundige. Dus daar zit ook nog veel onduidelijkheid in.

Respondent 9: Omdat het profiel van wat een ervaringsdeskundige job in houdt, nog vaag is in de samenleving en bij diensten. Dat speelt ook wel mee.

Respondent 10: Ik was aan het denken van de opleiding beter te kunnen uitleggen. Maar elke opleiding doen we een familiedag of verwelkomingsdag waarbij cursisten zelf zeggen "wij kunnen niet uitleggen aan onze familie wat we hier doen". En dan zitten ze al een jaar of een hele tijd in de opleiding en dan willen ze toch hun familie of de hulpverlener, belangrijke mens, meebrengen om te tonen wat wij hier doen. Dus het is niet zo gemakkelijk in taal te gieten vind ik.

Interviewer: Ja. Dus wat ik eigenlijk al gehoord heb, eigenlijk ook dat, dat het moeilijk is om uit te leggen van wat houdt die opleiding juist in? Wat is een ervaringsdeskundige? Dus dat jullie dat ook wel beamen. En dat een oplossing misschien zou kunnen zijn om bij een infomoment de cursisten de uitleg te laten geven. Om dan die kloof toch een beetje te kunnen verkleinen.

Respondent 7: Of het beeld realistischer te maken.

Respondent 10: En ook, vier cursisten uit te nodigen. Die zullen alle vier een ander verhaal hebben. Dat vind ik ook boeiend. Dat er niet één waarheid is, maar die ervaart dat zo, minder zwaar of loodzwaar. Dat ze zeggen van "ik herken mij in die persoon" of "ik herken mij in niemand". Dat, ja.

Respondent 5: Ja en natuurlijk, je kan altijd maar beter proberen je best voor hen te doen. Maar ik denk ook, ik kan mij voorstellen als ik zo mensen hoor en die zeggen "ja en ik kwam hier binnen en ik dacht ik ga dat hier eens rap doen", é. Een madameke zo, erdoor. En dan iemand ook iemand die een heel lange tijd nodig had en ja ik ga het kort zeggen. En dan denk ik van bij al die info, dat valt toch op iets anders? Allé, zo van, ah ja ik ga hulpverlener worden, ik ga die mensen helpen. Dus ja je kan vanalles doen maar waar valt dat op?

Respondent 7: Ik ga die opleiding volgen zodanig dat ik de hulpverlening wel eens zal uitleggen hoe het moet.

Interviewer: Uhu, ok. Ja, ik denk, zijn er nog opmerkingen over het beeld van de opleiding? Want anders zou ik misschien willen overgaan naar de veranderingen?

Respondent 5: Misschien moeten we niet te hard ons best doen want er zijn er veel die zeggen "had ik het geweten had ik er niet aan begonnen". (lacht)

Respondent 11: En zijn dat vooral afgestudeerden?

Respondent 5: Nee dat zijn vooral cursisten die in de shit gestaan hebben.

Interviewer: Ja ik vroeg ook altijd van euhm, zou je de opleiding opnieuw doen moest je daarvoor de kans krijgen?

Respondent 10: En hoeveel van de 14?

Interviewer: Ja euhm ik kan er nu niet een getal opzetten, maar er waren er wel een aantal die het wel zouden willen doen. Maar die dan meestal wel juist zoiets hadden van "oei ik ben al aan het werken". Dat de omstandigheden om die opleiding opnieuw te doen.

Respondent 9: Daar wil ik toch wel op aansluiten in die zin van. Ik ben nu toch al een paar mensen gehad die opnieuw willen instappen, zich opnieuw ingeschreven hebben of die zeggen "we hebben er eigenlijk toch wel spijt van dat we gestopt zijn". Dus we hebben wel, zeker in X (plaats), een aantal mensen die zich opnieuw willen inschrijven. Dit jaar opnieuw instromen.

Respondent 7: Vandaar dat er waarschijnlijk geen kandidaten meegedaan hebben aan het interview van X (regio). (lacht)

Interviewer: Jij wou nog iets zeggen?

Respondent 5: Ja er was iemand die was gestopt en terug begonnen, maar die is dan weer gestopt wegens gezondheidsredenen. Dus ja die zou heel graag. Maar het moet gaan é.

Interviewer: Wat ik soms ook vroeg, sommigen zeggen dan "dat was emotioneel heel zwaar om dat te doen". Maar dan vroeg ik van "kijk je er dan positief op terug dat je die emotionele periode hebt gehad of negatief?" en euhm, sommigen vonden dat wel positief dat ze toch die inzichten in zichzelf hadden gekregen. Maar er was wel één iemand die zei van "neen ik had dat toch liever niet gedaan, zo dat emotionele".

Respondent 7: Het klopt wel, sommige momenten in mijn leven, nu nog, kijk ik van, had ik die opleiding niet gehad, had ik er anders uitgekomen. Dat je eigenlijk uw evenwicht moest zoeken en dat is niet altijd evident. Want eigenlijk zou ik soms wel eens willen vloeken en op tafel kloppen omdat het mij allemaal teveel wordt. Maar door een aantal handvaten te krijgen, pas op, als ik het inderdaad toepas komt het wel goed. Maar zo in mijn binnenkant, zit dat vaak nog gewrongen. Nu nog, ik werk al X (aantal) jaar zeker, zoiets. Eigenlijk wou ik soms die informatie niet gehad hebben. Want als ik inderdaad in een periode zit van, even allemaal teveel.

Respondent 12: Dat is gelijk als je leert lezen. Als je één keer kan lezen, kan je nooit niet meer zeggen dat je niet kan lezen en lees je dingen. Of soms wou je dat je niet kon lezen, zodanig dat je dat niet moet lezen.

Respondent 5: Het zou gemakkelijker zijn in sommige momenten. Dan denk je gewoon niets.

Respondent 8: Gaat het dan over verantwoordelijkheid?

Respondent 5: Ja je weet wat je weet, ja. Je kan niet meer terug. Je kan niet doen alsof het er niet is.

Respondent 12: Maar dat is eigen aan het contextueel denken é. Dat je meervoudig partijdig kijkt en dan kan je niet, en dat is inderdaad soms ambetant.

Interviewer: Euhm, ik denk dat het nu wel interessant is om rond die mogelijke veranderingen aan de opleiding iets te zeggen. Dus eerst wat globaal, wat denken jullie dat er veranderingen kunnen zijn voor cursisten tijdens de opleiding?

Respondent 8: Het feit dat velen nog in armoede zitten. Allé ja alles wat daar toch mee te maken heeft denk ik. Euhm, kopzorgen, allerlei financiële of administratieve rompslomp.

Respondent 7: Eigen netwerk, kinderen dikwijls.

Respondent 9: Belemmeringen vind ik onze groep toch redelijk vaak, gezondheid. Niet meer kansen. Ik zie toch dat mensen veel ziek zijn. Serieuze gezondheidsproblemen en ik denk dat dat een grote belemmering is.

Respondent 8: En ik denk ook de combinatie van euhm, gezondheid. Het feit dat er veel gezondheidsklachten zijn, kan je ook linken aan een zware rugzak. Waarbij je dan in een opleiding komt waarbij je in die rugzak gaat wroeten. En als je dan een gezondheid hebt die al niet zo goed is, in combinatie met die emotionele zwaarte. Dan, ja.

Respondent 5: En het financiële van er ook niets mee te kunnen doen.

Respondent 7: En geconfronteerd worden met wachtlijsten van psychologische hulp en dergelijke.

Respondent 11: Ik denk ook, niet altijd kunnen inschatten wat de invloed is op hun omgeving. En dat is ook heel zwaar. Allé ontdekken dat het voor hun partner niet zo evident is. Dat ze misschien gaan werken en een eigen leven ontwikkelen, zelfstandig. Dat is maar een voorbeeld é.

Respondent 12: Ik vind dat belangrijke voorbeelden. Het feit dat jijzelf evolueert en dat je partner niet mee evolueert. Die krijgt die inzichten niet en die krijgt die dynamieken niet. En je krijgt eigenlijk een serieuze brok problemen. Ik weet nog goed dat ze vanuit het netwerk van verenigingen gevraagd hebben "zijn jullie een echtscheidingsbureau?". Ja, omdat dus de veranderingen. Omdat ze het verschil ontdekken of een ander iets. Mensen die zeggen van "ik begin hulpverlener te worden voor mijn man of voor mijn partner". Door het feit dat ik zoveel zie en dat is niet goed.

Respondent 7: En dat is een confrontatie waar je in de opleiding uiteindelijk, met handvaten aan de slag é. Je kan er wel je voordelen uit halen en je wilt dat eigenlijk op alle domeinen in je leven toepassen. Maar krijg je ook vaak afstoting. Je bent niet meer van hen want je trekt teveel op met hulpverleners. Dus dat is wel een extra zwaarte die er bij komt die je eigenlijk moet incasseren tijdens de opleiding.

Interviewer: Dat heb ik al een paar keer gehoord, inderdaad van die scheidingen. Dus dat mensen hun partner hebben verlaten of dat hun familie daar niet.

Respondent 8: Ja, je krijgt hoe dan ook verwarring é voor het feit dat ze in proces gaan. Verder hoor ik bij cursisten "ik ben mijzelf kwijt, wie ben ik?". En dat is ook natuurlijk, dat geeft wel een impact.

Respondent 5: Daarom is het belangrijk dat partners of andere mensen komen om eens te zien wat wij allemaal doen é. Van, hoe krijg je die thuis. Die weten niet wat er gebeurt é.

Respondent 12: Ik vind dat globaler, dit omdat het zo een intensief proces is jaren aan een stuk. Maar ik vind het vergelijkbaar als je zelf een zware therapie volgt die je ook door elkaar schudt. En waarvan de partner ook zegt "hoe krijg ik die thuis". Maar het is intensiever en veel langduriger en meer permanent. Wat meestal al niet zo niveau is op therapie.

Respondent 5: Dat is wel de context tegenkomen. Dat ze zeggen "oei ik dacht dat dit een kans was en nu komt dat".

Respondent 3: Maar is dat een reden om te stoppen?

Respondent 5: Soms. Maar ik denk ook wel dat sommige cursisten ook gewrongen zitten van "ik kies voor mijn partner en voor mijn gezin". En ja, van "ik trek mij terug".

Interviewer: Dus zijn dus eigenlijk belemmeringen die cursisten zelf kunnen ervaren. Maar zijn er ook belemmeringen. Wat ik bijvoorbeeld heb gemerkt is dat sommige mensen vinden dat de opleiding soms te lang duurt of te kort. Of dat ze liever avondonderwijs willen omdat ze dan overdag zouden kunnen werken. Wat weer samenhangt met dat financiële en zo. Dus zo een soort belemmeringen. De opleiding zelf, dat daar belemmeringen in zitten. De structuur of de inhoud of.

Respondent 10: Soms vind ik het, sommige vakken vereisen toch een redelijk theoretisch kader. Ook al wordt dat heel ervaringsgericht en heel erg gelinkt. Maar dat er toch een vorm van, kapstok moet zijn waar we dingen aan kunnen hangen. Terwijl bij de start we heel vaak zeggen dat, iedereen is welkom. En in het eerste jaar lukt dat wel nog, maar in het tweede of derde jaar bij psychologie. Dan gaat het over contextuele, over, en dan merk je dat sommige mensen tekort komen. Dat vind ik wel een belemmering die je niet altijd op voorhand kunt inschatten. Want sommige mensen zeggen oeh, die kan moeilijk abstraheren bijvoorbeeld. Hup die maakt een klik en die is weg na anderhalf jaar. Ik kan dat nog altijd niet inschatten.

Interviewer: Ja, dus qua inhoud dan soms?

Respondent 10: Ja.

Respondent 5: Dat kan je op voorhand ook niet inschatten en als je er voor inzet, kunnen ze dat dan wel. Of niet.

Respondent 1: Ja, ik ging juist zeggen dat we toch ook al ondervonden hebben dat sommige mensen zodanig vastzitten in hun patronen. En dan bedoel ik zowel communicatiepatronen als denkpatronen. Dat wij daar echt niet door geraken. Dat dat gewoon niet lukt. Euhm, ondanks alles wat er daarrond geprobeerd wordt. Ja, dat we onvoldoende gewapend zijn in de opleiding. Ook omdat voor sommige eigenlijk ook therapie nodig is. En dat we dan weer op die grens zitten van ja, zo ver kan je niet gaan.

Interviewer: Maar zou er dan voor die mensen meer individuele ondersteuning moeten zijn? Of dat is de rol van de opleiding niet?

Respondent 6: Er is eerder een vangnet bijvoorbeeld, waar dat mensen gemakkelijker aansluiting zouden kunnen vinden bij therapie.

Respondent 4: Dat je zegt van "oei er zit zoveel nog in de weg, eigenlijk zou daar nog een trajectje naast de opleiding. En dat je dan merkt dat mensen daarin vastlopen en dat er ook geen ruimte is financieel bij hen. En dat je daardoor ter plekke blijft trappelen.

Respondent 1: Zelf denk ik van, het is misschien juist bij die mensen bij wie het meest vast zit. Dat die ook het minst geneigd zouden zijn, zelf al zou het kunnen, om therapie te volgen. Omdat het gewoon één grote blinde vlek is en dat je gewoon je machteloosheid moet constateren van, ja we geraken wij hier niet door en we moeten die mens hier loslaten in de opleiding. Terwijl, voor anderen, die wel het gevoel hebben van "ik heb meer nodig". Het zijn toch echt regelmatig mensen die dat zeggen. Daarvoor vind ik dat het aanbod niet zo, te duur is, dat er echt niet zo veel therapeuten zijn die echt inzicht hebben in de diepte van het probleem. Dat het eigenlijk witte raven zijn die er wel mee om kunnen. Dat is een heel groot probleem ja.

Respondent 12: En dat is bijvoorbeeld wat ik in Nederland zag. De mensen hebben daar een training gegeven é. Dat de meeste daar, met dezelfde verledens dan de mensen hier in diepe armoede. Dat die mensen daar in de geestelijke gezondheidszorg al stappen gezet hadden om te kijken naar zichzelf. Het grote verschil met de doorsneemensen van hier, en het zijn mensen met hetzelfde verleden want daar heb ik die intakes gedaan. Met juist hetzelfde verleden é. Dat was één van de opvallende verschillen tussen het aanbod, niet alleen financieel. Maar het aanbod van breed kunnen kijken en met die mens op weg te gaan, is zo minimaal in Vlaanderen.

Interviewer: Je bedoelt in de geestelijke gezondheidssector?

Respondent 12: Ja, ik zeg het.

Respondent 5: Therapeuten die achteruit gaan van "oei wat komt er nu op mijn bord liggen". Die niet weten van ja, die dat ook zeggen. Mensen die al een weg gegaan hebben en het gevoel hebben dat therapeuten rond de pot draaien. Dan gaat het toch daarover é.

Respondent 11: Ik vind dat je ook merkt in de opleiding dat die cursisten die wel het geluk hebben van een goede therapeut te vinden of een goeie psychiater die ondersteunen werkt, die houden het vol. Want die hebben die back-up.

Interviewer: Meestal mensen die emotioneel het heel zwaar hadden tijdens de opleiding, sommigen zijn erna dan therapie gaan volgen of psychologen. Dus die ondersteuning zijn ze dan wel gaan zoeken.

Respondent 6: Meestal die mensen hebben geen netwerk om op te vangen. Als het gaat over levensverhalen of iets anders en ze gaan naar huis en ze hebben geen netwerk om op te vangen.

Respondent 12: Nochtans wordt daar naar gepeild in de intake.

Respondent 6: Ja dat ze wel zeggen dat ze iemand hebben, maar in feite hebben ze niemand. We vragen "heb je iemand thuis of zo" en dan is er niemand.

Respondent 5: Dat heb ik nu toch heel fel hoor. Naar huis gaan en ook van medecursisten toe. En ook dan, mensen hebben dat niet maar zijn het ook niet gewend é. Ze zijn gewend van op ons eigen. We zullen het wel oplossen en erover praten helpt niet.

Interviewer: Maar heeft de opleiding dan de rol om deze mensen te ondersteunen? Of is dat niet de rol van de opleiding om mensen nog meer te ondersteunen die echt heel veel problemen hebben?

Respondent 10: We hebben daar toch een tijdje rond gedacht é, vanuit De Link iemand waar je beroep op zou kunnen doen. Hé ik denk dan aan die WOW-trajecten é. Het systeem van een stuk vorming, een stuk opleiding. En daarnaast een stuk werken aan welzijn, heel breed. Ja, dat vind ik heel mooi. Ik denk dat veel mensen dat ook nodig hebben, en veel collega's.

Respondent 9: Omdat je spreekt van zorg, als ik kijk naar de ervaringsdeskundige haar informele zorg. De uren dat jij mensen opbelt 's avonds en in het weekend. Dat vind ik echt wel zorg. En ik voel dat mensen, dat cursisten, ja naar de ervaringsdeskundige gaan. Omdat zij het dichtst bij die ervaring aansluit en ik denk dat dat soms even belangrijk is dan een therapeut. Allé, soms is een therapeutisch circuit nodig maar ik vind dat dat soms wel een vorm is van zorg. Dat wij vanuit de opleiding een beetje de ervaringsdeskundige moeten beschermen denk ik omdat ze daar te ver zou gaan van zorg geven. Dat is echt wel niet te onderschatten zorg die geboden wordt. Maar dat is niet gekend en je registreert dat ook niet.

Respondent 7: Oh jawel.

Respondent 9: Ja maar ik voel wel dat mensen, laat dat wegvallen. Dan denk ik dat we veel meer stoppers zullen hebben é.

Respondent 7: Nee maar ik denk dat inderdaad wel. Maar het is in periodes. Nee maar soms heb ik meer ondersteuning in de groep dan lesmomenten in de groep. Soms zitten mensen met blokkages maar het is altijd een zoektocht, kunnen ze, willen ze? Maar de goede wil is er om eruit te geraken maar ze hebben een beperking. En dat komt soms ook pas later uit en dan is het "hoe gaan we daar mee aan de slag?".

Respondent 10: Wat bedoel je met beperking?

Respondent 7: Als je bijvoorbeeld kijkt naar een cursist die al voor de tweede keer instapt. Die heeft voor de periode dat ze eigenlijk uitgevallen is, een diagnose gekregen van autisme. En ik zeg het die is heel gemotiveerd en die zal het onderste uit de kan halen voor inderdaad wel aan de verwachtingen te voldoen. Kunnen wij dat maken dat mensen blijven? En ze haalt heel veel uit de lessen. Maar eigenlijk als je kijkt, de eindfinish gaat zij nooit halen om als ervaringsdeskundige aan de slag te gaan. En dat is, ja ze is gemotiveerd en soms meer dan andere cursisten é. En dat komt soms ook later uit. Ja en blokkage is dat inderdaad door haar beperking of daar iets anders?

Respondent 3: Even een vraagje of dat vaak voorkomt?

Respondent 7: Nee een andere cursist is bijvoorbeeld letterlijk een instellingskind. En zijn overleving was om letterlijk te kopiëren. En hoe verder dat we gaan in de opleiding. Sorry die ontbreekt een

aantal dingen. Die kan zich eigenlijk wel perfect eruit babbelen omdat die constant gehoord heeft hoe die moet functioneren van hulpverleners.

Interviewer: Ja, zeg maar.

Respondent 10: Ik vind dat een heel boeiende discussie maar ik vind dat ook een heel moeilijke. Omdat euhm, het is goed als je een correcte diagnose krijgt eigenlijk op een probleem omdat je dan weet "ah dat komt daarvan". Maar ik vind niet dat we moeten zeggen die of die diagnose mag er niet in. Maar dan vind ik dat het te maken heeft dat mensen met eender welke diagnose aan hun plafond zit. Terwijl anders, dit is de diagnose, nu zoek ik een manier om ermee om te gaan. Dat kan wel functioneren. Dat vind ik nog iets anders.

Respondent 9: Ja maar daar zoek je van, die cursist zoekt van, ok hoe kan ik met die diagnose omgaan. Wat ga ik ermee kunnen doen. Maar ik ben niet zeker, het zal niet gemakkelijk worden voor mij en misschien niet mogelijk om als ervaringsdeskundige te kunnen werken. Maar ik heb er heel veel uit geleerd. En waar ze misschien gaan moeten zoeken binnen vrijwilligerswerk, naar een zeer zinvolle functie, een vereniging. En door het feit dat ze die diagnose heeft, is het ook een stuk geruststelling, ahja het heeft daarmee te maken. Het is niet van niet willen. Want ze heeft al zeer veel ervaring gehad van overal tegenaan te lopen en niet te snappen van er is iets. Ook voor ons zijn een aantal zaken duidelijker geworden.

Interviewer: Maar wat ik mij dan afvraag "sommige mensen zitten aan hun plafond", en euhm, bijvoorbeeld "het is moeilijk dat die ooit ervaringsdeskundige zal worden" en zo. Is dat dan een oplossing om die meer zorg te geven en meer ondersteuning? Of zou de oplossing dan eerder zijn om daar mee in gesprek te gaan en te zeggen van "kijk het zal niet lukken om ervaringsdeskundige te worden"? Dat is nu heel zwart-wit gezegd é maar welke richting zou je uitgaan?

Respondent 5: Je hebt samen een weg te gaan é. Of je die diagnose weet of niet, je komt het tegen en je hebt het er continu over. En je ziet wat dat en je laat het van de ander wat komen. Want die voelen heel goed. Dat zij zelf aangeven.

Respondent 8: Hetgeen wat moeilijk vast te pinnen is in deze opleiding, euhm is dat je dat mensen in proces gaan en mensen hebben een overlevingspatroon. Het is heel moeilijk in te schatten op voorhand, in het begin van de opleiding, hoeveel kan deze cursist nog groeien? Wat er gebeurd is dat sommige cursisten maken plots een hele sprong. Andere cursisten vordert niet of blijven staan. Het is heel moeilijk om in te schatten en als men inderdaad merkt van ok we komen op die en die blokkades of we zitten aan het plafond momenteel. Als ze dan zeggen stopt het, eigenlijk evengoed was dat dan toch die persoon die die sprong ging maken. Maar ik denk dat dat wel belangrijk is en dat is wel iets van wat ook in communicatie gezegd wordt van kijk, dit en dit zien we en hoe zie je dat zelf? We hebben die en die bezorgdheden. Hoe zie jij dat? In overleg en dialoog iedere keer verder kijken. Niet van "je moet het stop zetten", maar "hoe zie jij dat"? Het is een moeilijke zoektocht.

Respondent 11: Wat ik denk dat toch ook wel meespeelt is, dat dikwijls. Je probeert altijd te vertrekken vanuit welke kansen willen we nog bieden, welke ondersteuning om toch weer stappen

verder te geraken. Maar dikwijls als ze dan stage gaan lopen, dan krijg je ook feedback van andere mensen. En dan wordt soms bevestigd waar je zelf soms naar staat te kijken, van "oei we zitten precies aan ons plafond we geraken er niet door". Soms komt er dan vanuit de stage dezelfde feedback en dan wordt het ook scherper, duidelijker. En dan gaan mensen dikwijls zelf ook zeggen van "het lukt toch niet".

Respondent 1: Als ik het daarstraks had over patronen en blinde vlekken waar ik niet door geraak. Wat ik ook wel denk, we hebben ondertussen toch ook al 2, 3 keer gehad op verschillende plaatsen. Cursisten die zo, ja, volledig in een soort religieus wereldbeeld zitten. Zo heel sterk ofwel in iets sekte-achtig zitten. En waar we gewoon niet door geraken want dat is zodanig sterk kader. Alles wat je probeert, wordt daar in gepast door hen. En je geraakt daar niet door. En ja, dat vind ik ook zo een voorbeeld. En bij die mensen komt dat niet eens tot zelfinzicht. De voorbeelden die hier nu gegeven worden zijn mensen die door heel veel dialoog omdenduur zelf een stuk ondervinden van "het gaat niet" en die het accepteren. Maar we hebben ook al mensen gehad, ja. Maar die ga jij niet gezien hebben want die willen ook geen gesprek meer. (lacht)

Respondent 5: Maar dat zijn die mensen met die aannames é. Voor mij hoort dat daar wat bij. Daar mag je tegen bezig blijven zitten en herhalen. Daar kan je niet door. Omdat ze het zelf niet kunnen. Ze blijven overleven. Vandaar als het zo vast zit, dan moet je lossen.

Interviewer: Dus dan hadden jullie gezegd dat ze moesten stoppen?

Respondent 1: Ja.

Respondent 7: Soms geven we inderdaad wel een advies uit een bezorgdheid. En mensen gaan er mee aan de slag of niet. Maar we hebben een cursist gehad die eigenlijk die groepen gedaan heeft en pas in de derde groep heeft die zelf kunnen zien en binnen pakken wat we eigenlijk probeerden aan te geven. Dat was toen voor hem ok en dan is die gestopt. Maar die bleef zich opnieuw kandidaat stellen. Ja, mensen blijven kansen geven. En die had inderdaad drie groepen nodig om zelf tot dat inzicht te komen. En mensen hebben eigenlijk zelf ook wel tijd nodig voor een aantal dingen. Als je die cursist bevroeg de eerste keer dat hij moest stoppen, kan hij inderdaad kwaad zijn. Maar als je dezelfde cursist bij de derde groep, dan gaat die er al heel anders naar kijken. Dus het is ook.

Respondent 5: Ik vind ook de opleiding voor sommige cursisten niet lang genoeg. En sommigen hebben tijd nodig om ergens te komen en we zien de deur open gaan en terug dicht. Eigenlijk é, die zegt dat ook zelf. Eigenlijk ben ik nu pas waar ik toen had moeten zitten. En we nog een cursist en ik vond dat ook een lastige omdat je ziet dat die van zo ver komt in een bepaald aspect. Dat die al zoveel stappen gezet heeft. En voor alle hulpverlening, is dat nog niet genoeg. Die kan je beperkt gaan inzetten voor iets. Ja dat vind ik ook moeilijk.

Interviewer: Ja, maar ik heb ook al gemerkt dat er een verschil is tussen mensen die eigenlijk al een deel hebben verwerkt, voor dat ze met de opleiding beginnen en daardoor zeggen van "kijk nu heb ik daar een jaar of twee jaar". Allé dat er bijvoorbeeld ook een verschil is, ook mensen die dan zijn moeten stoppen omdat het emotioneel te zwaar werd omdat ze dan eigenlijk tijdens de opleiding voor de eerste keer maar pas echt beginnen

verwerken. Snap je? Dat er een verschil is tussen mensen die het al hebben verwerkt of niet. Dat is ook iets dat ik heb gemerkt.

Respondent 5: Als ik de mensen eten moet geven die zeiden "ik heb het al verwerkt" en die binnen komen en dan zeggen met rode kaken bekennen van "dat is toch wat anders".

Interviewer: Maar wat ik mij ook nog afvroeg is van die termijn. Omdat ik in interviews hoorde dat sommigen de termijn de lang vonden van de opleiding of te kort, of dat ze het liever in avondonderwijs zouden willen omdat dat beter.

Respondent 10: Objectief kan ik helemaal volgen. Vier jaar man dat is lang é. Zeker nu de dop naar beneden gaat. Financieel is dat voor sommige mensen niet haalbaar. Maar als mensen zeggen "ik wil dit in avondonderwijs doen", bovenop mijn job. Dat weten die helemaal niet wat de opleiding in houdt. Dat, of we ooit iemand gehad hebben die dat zou kunnen doen? Ik denk het niet, geen één.

Respondent 5: We hebben een cursist gehad die en moest werken en de opleiding. En dan zie je dat die veel minder in proces kan gaan. En die is echt nu ook, heel fel in proces aan het gaan. Die is nog heel hard aan de slag. Dus ik denk, en en, neen.

Interviewer: Maar dat is natuurlijk, ik denk een paar mensen dat dat zeiden. Maar iemand anders zei ook bijvoorbeeld. Of de opleiding korter maken en dan meerdere dagen in de week. Sommige mensen willen echt zoiets, zo snel mogelijk in het werkveld stappen en zo. En dan is dat voor hen vier jaar, hadden ze zoiets van vier jaar is wel lang.

Respondent 11: Dat is lang. Maar ik hoor de meeste cursisten die afstuderen die zeggen "ik had die tijd wel nodig". Als ze beginnen zeggen ze dat niet. Dus misschien is het ook voor iemand die afhaakt, wel begrijpelijk dat die zegt "het duurt zo lang, ik zou het korter willen". Maar de meeste die afstuderen, zeggen echt "ik heb die tijd nodig".

Respondent 1: Ik denk euhm, dat de meeste dat zeggen, bij u dan, omwille van die externe factoren é. Dat ze de druk op hun nek krijgen van instanties of omdat het financieel gewoon echt niet te doen is. Maar ik heb bij mijn weten nog nooit mensen weten zeggen van "wat we hier doen, dat kan wel korter". Dus achteraf is het bijna altijd van "die processen hebben hun tijd nodig". Je kan dat niet opproppen in vakken en dan de ganse week.

Respondent 10: Mag ik een vergelijking maken? Ik geef bij ons op school ook les in X (vak). En dat is normaal een module op X (aantal) jaar. Nu hebben ze ervoor gekozen om een verkort traject te doen op X (aantal) weken. Want cursisten zouden sneller erdoor gaan. En de VDAB vond dat fantastisch. Ik wil nu niet beschrijven hoe het met die cursisten gaat. Die zijn bezig van begin februari. Niet rond deze intense problematiek. Hoewel er ook mensen zijn met een zeer zware rugzak. Maar ik hoor vier dagen in de week les é. Ze zeggen "we kunnen niet meer ademen, niet meer nadenken over de vakken die we krijgen, niet meer laten bezinken". En daar heb ik gezien van, als we dat met ervaringsdeskundigen doen, dat is dodelijk.

Interviewer: Dus de termijn is volgens jullie wel goed, vier jaar?

Respondent 1: Ik denk niet dat wij gaan, allé, dat een half jaar meer of minder, dat hebben we ook al regelmatig besproken. Daar gaat het niet over. Maar, misschien is dat wel mogelijk met een aantal

andere formules. Maar niet het opproepen om een maximum van twee jaar bijvoorbeeld, dat echt niet.

Respondent 5: Heel veel is het al gezegd van, voor mannen is dit toch niet. Het is meer een vrouwelijke opleiding. Hebben de mannen daar iets over gezegd?

Interviewer: Hoe bedoel je dat die opleiding heel vrouwelijk is?

Respondent 5: Ja. Zo heel de tijd vertellen "en hoe voel je uw daarbij"?

Interviewer: Ah ja zo. Euhm, dan moet ik wel denken aan één persoon die ik heb geïnterviewd. En die zei ja, die ervaringsdeskundige die erbij zat. Die trok altijd die vrouwen voor. Ja ik heb natuurlijk niet veel mannen geïnterviewd é. Die persoon zei ook wel "maar ik had al een deel verwerkt en dat moest veel korter die opleiding". Dus dat kan je misschien wel koppelen aan dat gevoelsmatige.

Euhm, zijn er nog dingen die er in de opleiding zijn die een belemmering zouden kunnen zijn voor cursisten? Waar jullie aan denken?

Respondent 12: De druk van de VDAB of van de RVA? Maar dat is hier al gezegd é.

Interviewer: Dat vond ik wel interessant want ik vroeg eigenlijk aan de geïnterviewden vaak "heb je druk van de VDAB gehad" of zo en niemand heeft gezegd dat die daar druk.

Respondent 12: Ja maar ze zijn ook vroeger gestopt dus dan was hun opleiding korter.

Respondent 10: Het is een tijdje geleden. De druk vind ik minder.

Respondent 12: Het is het geld dat vermindert é.

Respondent 3: En financiële schuldeisers los van de tewerkstellingsorganisaties? Collectieve?

Interviewer: Daar heb ik niets over gehoord eigenlijk. Ik heb dat wel gevraagd maar niemand heeft iets gezegd over die organisaties.

Respondent 5: We hadden een cursist die bij het OCMW zat. Dat is bij mij ook een schuldeiser van "kom maak dat je aan het werk bent". Die mocht dat ook niet. Dus die heeft dan twee jaar een deeltijds leefloon, voor de rest niets gekregen. Die is dan blijven volhouden. Ze heeft dat bij het gerecht aangespannen en gewonnen.

Respondent 10: Ik denk nog aan een belemmering. Ik weet niet of het genoeg is om te stoppen maar wel om zich heel vaak slecht bij te voelen. Is dat er tijdens de opleiding wel dikwijls, dat ze ook dingen zien van, we kunnen met vakantieparticipatie weg, we kunnen nu met een computer werken enz. Maar dan toch willen we niet hebben om dat zelfstandig te kunnen doen. Vb vakantieparticipatie dan is het nog te duur als gezin. Of ik heb geen geld voor internet of mijn printinkt is weer op. Zo dat je heel veel kansen toont, wat fantastisch is, maar dan zo van "ik kan het niet want".

Respondent 5: Dat is een stuk van, uit hun isolement komen, in een groep komen met zoveel mogelijkheden en wow de wereld is zo groot. En dan een stuk, als ik voor mijzelf spreek, is dat dan een reden om te stoppen?

Respondent 10: Neen, wat maakt het u lastig?

Interviewer: Maar pas op ik heb wel een paar keer in interviews gehoord, als ik zo vraag "wat heb je geleerd uit de opleiding?". Dat er wel een paar zeggen inderdaad dat ze veel meer mogelijkheden hebben gezien bijvoorbeeld hoe moet je instanties op een goede manier aanspreken, bij wie moet je terecht om dat gedaan te krijgen. Dus dat ze dat wel hebben geleerd. Dat ze dat toch wel oppikken als dat wordt gezegd. Dus dat dat wel goed is.

Respondent 10: Uhu.

Interviewer: Euhm, ja zijn er nog mensen die iets willen zeggen over die mogelijke veranderingen?

Neen? Ok.

Dan is er nog een laatste puntje en dat gaat eigenlijk over de nazorg van de organisatie. Dus als cursisten vroegtijdig stopten, euhm, ja wat dan de nazorg is geweest? Wat vinden jullie van de nazorg die dan wordt gegeven?

Respondent 9: Ik denk dat dat onze zwakke plek is. Dat er wel inspanningen geleverd worden maar ik vind dat dat absoluut niet uitgebouwd is. Er is een gesprek met mensen als ze beslissen om de opleiding stop te zetten. Dan wordt er eens samen gekeken wat ga je nu doen? Maar eigenlijk echt nazorg... Tenzij dat mensen zelf nog een keer met ons contact opnemen. Maar ik denk dat dat onze zwakke plek is.

Respondent 5: Ja ik wou ook zeggen dat dat voor mij heel afhankelijk is van anderen. Van de cursist naar mij toe. De ene is de andere niet. Sommigen willen... Ja en het is ook in welke fase van de opleiding zit ik ne hoeveel tijd heb ik. Het is niet dat is dat zit te promoten ofzo. Ze weten, ze kunnen bij ons terecht. Maar dat is heel divers. Ik denk dat er bij sommigen ook iets zit van, dan kom ik terug in contact met wat ik niet meer kan doen ofzo.

Respondent 7: Of ik wil ze niets meer belasten. Weten dat ze altijd contact met ons kunnen opnemen dat mag jaren nadien zijn. Maar mensen hebben zoiets van "ik ga jullie niet meer belasten, je hebt al genoeg werk met de cursisten". Henzelf weer op de achtergrond schuiven.

Respondent 10: Dat speelt bij mij heel erg. Ik zeg met woorden "je mag altijd contact opnemen en je kan altijd terecht". Maar ik merk dat in de praktijk, achteraf dan altijd dan denk ik allé. Dan zeg ik "ik bel u straks terug want nu lukt het niet ik ben iets anders aan het doen". Maar dat cursisten al heel snel voelen van, er is niet meer zoveel tijd voor mij. Of de tijd die ik nodig heb van "kom eens af naar mij thuis en koffie drinken en babbelen". Dat is er niet meer.

Respondent 5: Dat voel ik bij mijzelf dat ik niet zo contact blijf houden. Het is vooral als er iets is, een hulp, een vraag, ja dan komt dat. Maar dat heeft dan een stuk met mij ook te maken.

Interviewer: Denken jullie dan dat die nazorg meer uitgebouwd moet zijn? Of dat er op een andere manier mee moet worden omgegaan? Of vinden jullie het goed zo?

Respondent 12: Dat zou ideaal zijn denk ik dat mensen die er nood aan hebben, meer kunnen. En dat er meer gezocht wordt naar wat is voor hen nodig om hun weg verder te gaan. Maar ik bedoel als je ziet hoe er bespaart wordt op alles. Dat we zelfs geen ondersteuning kunnen geven aan cursisten die beginnen te werken. Dan denk ik "dat gaan ze zeker zien zitten dat we nog wat geld krijgen voor nazorg". Terwijl ik vind, er zou een aanbod voor moeten zijn. Maar dan moeten we er geld voor hebben.

Interviewer: Dus het is vooral het financiële dat belangrijk?

Respondent 12: Ik vind dat wel ja.

Respondent 7: Om cursisten nog in het proces te begeleiden. En dat vind ik een moeilijke omdat. We zitten op de grens met therapie dan. Een keer dat ze uit de opleiding stappen, is het zo van "ik kan die therapeut waar je behoefte of nood aan hebt, niet vervangen". En dat is, ik vind dat soms heel moeilijk.

Respondent 5: Dat is het stuk waar wij voor zorgen é. Dat er een aanbod is van therapie als ze gestopt zijn. Maar dat ander stuk bedenk ik nu, ok die stoppen bij ons. Maar naar een andere opleiding of werk toe, daar doen wij niets in.

Respondent 4: Maar dan vind ik ook moeilijk van wat doe je als school, als opleiding? En wat doe je als ervaringsdeskundige binnen De Link die mee die opleiding ondersteunt? En waar zit de nazorg? Snap je wat ik bedoel? En hoe ver ga je daarin?

Respondent 11: Euhm, wat ik ondervonden heb is dat heet stukje nazorg dat we bieden, het best werkt voor die mensen die sterk zijn in het nemen van verantwoordelijkheid over hoe het nu verder gaat gaan. Ik weet niet, ik denk aan één cursist bijvoorbeeld die bij ons gestopt is en die dan, als we gezegd hadden van, kijk je mag gerust terugkomen voor een aantal gesprekken. We willen samen met jou zoeken van, een doel. Maar die eigenlijk zelf al heel goed... Zei van ik wil nog eens een gesprek en ik wil daarover en daarover met jullie van gedachten wisselen. Dus die cursisten die zelf al het initiatief kunnen nemen en zelf al duidelijk zeiden van daarover wil ik het hebben. Dat die daar het gemakkelijkst beroep op deden. En dat ging dan ook redelijk vlotjes. Ik weet niet of je dat herkent, X (naam)?

Respondent 10: Ik ben aan twee mensen aan het denken ja.

Respondent 5: Ik kan mij ook heel goed voorstellen dat dat mensen zijn die kunnen met iets komen. Dus die zitten in een flow. Tegenover dat je nog dieper in de shit zit. Denk ik maar.

Respondent 9: Een aantal mensen waar ik mij zorgen over maak in verband met dat traject. Dat ik mij afvraag wie gaat er ingodnaam dat traject opvolgen? Los van psychiatrische hulp. Maar waar gaan die mensen terecht komen. Er zijn een aantal cursisten die bij ons gestopt zijn waarvan ik maar hoop dat de VDAB instaat of OCMW. Dat ze niet weer verder in de shit zitten en die stap achteruit. Gaan die op die arbeidsmarkt terecht komen? Daar zit misschien onze grens dat wij niet kunnen doen. Maar ik vraag mij soms af "kunnen we niet onderhandelen" of "wie kan dat onderhandelen

doen"? Om die trajectbegeleiding verder op te nemen. Want ik denk dat er wel een aantal mensen door de mazen van het net vallen en serieus in de miserie zitten.

Respondent 8: En stel ik mij de vraag wat is nazorg? Wat moeten wij doen? Wanneer loslaten?

Respondent 5: Ik wil er wel voor zijn en ernaar luisteren. En dan vraag ik "wie heb je momenteel in begeleiding"? Zo die dingen zichtbaar maken en hulp verlenen. Maar dat gaat niet helpen als ik ook dat nog eens doe é. Dat is niet gemakkelijk.

Respondent 1: Wat ik denk is dat er misschien wel nog meer mogelijk is. We hebben hier ooit mensen uitgenodigd van die organisatie die zo eigen kracht conferenties organiseert. Je hebt ook LUS, dat zijn mensen die vooral proberen netwerkontwikkeling te doen. Maar euhm, ja ik weet niet zo goed wat er nu precies mankeert om die brug te leggen. Is het omdat we vanuit de kennis van de cursisten weten van, dit is toch ook niet het geschikte antwoord. Of is het het gebrek aan tijd omdat netwerk bij ons dan, dat deftig te ontwikkelen en daarmee te experimenteren. Ja, dat is iets dat ook wat. Dat is ook niet bellen en zeggen van dat is een cursist zoek daar eens een oplossing voor. Zo werkt dat natuurlijk niet. Dat vraagt echt overleggen, samenwerken, onderhandelen, dat laten groeien. En daar mankeren we dan terug als organisatie tijd voor. Wat ik ook dacht wat ook toch wel regelmatig gebeurt is dat cursisten soms twee jaar later ofzo, contact opnemen met De Link hier. En bijna als een soort beroepsinstantie van "ik ben daar altijd mee blijven zitten". En het gaat dan over mensen die zich toch niet rechtvaardig behandeld voelden. Euhm, en dat vind ik wel belangrijk dat dat zou kunnen blijven gebeuren. Dat is wel niet altijd zo gemakkelijk. Ook daar heb je ook weer tijd nodig om een gesprek mee aan te knopen. Soms zijn er mensen al weg ondertussen. Je moet ze ontvangen en luisteren. Maar ik vind dat er hier centraal wel een functie voor rond moet bestaan zodanig, dat is maar een stukje nazorg é. Maar zo mensen die zo echt blijven zitten zijn met frustratie die de weg naar hier vinden. Wij promoten dat ook niet. Maar om meerdere redenen dat we het qua tijd niet goed aankunnen. Maar ook je schept dat niet altijd iets goed is voor mensen.

Interviewer: Wat bedoel je daarmee? Dat dat niet altijd goed is voor mensen dat ze na een tijd, hier? Of wat bedoel je?

Respondent 1: Euhm, stel nu dat je dat, terwijl ze nog in de opleiding zitten, echt overal zegt van "en als het niet goed gaat, je kan ook altijd contact opnemen met De Link". Dan organiseer je te veel en te vroeg bijna een soort vluchtweg om het niet, in hun groep, met hun procesbegeleiders aan te pakken. Euhm, op het moment dat ze echt gestopt zijn heeft dat misschien wel zin. Maar dan wordt het dan ik wel meestal gezegd van "je mag altijd terug contact opnemen". Maar wat ik wel denk is dat er een beetje, misschien, toch een verschil zit dat misschien niet zo goed is. Dat sommigen dan inderdaad de weg wel vinden en dat anderen misschien niet eens weten. Geen telefoonnummer hebben, geen emailadres, niet weten hoe dat ze eraan moeten beginnen. Terwijl anderen dat wel hebben. Misschien dat we daar een beetje systematischer moeten kunnen rond doen. Dat kan wel.

Respondent 7: Een folderke maken van "ok u stopt, wat zijn dan de mogelijkheden" (lacht) Een nazorgfolder. Eigenlijk bij mij is het van, de cursisten zijn dat nu stoppers of niet, we dragen zorg ervoor. Wat het verschil voor mij is, als je een cursist hebt die nog de opleiding volgt. De zorg wordt eigenlijk gedeeld in de zin van met de collega's. Maar de zorg wordt ook wel in de lessen opgenomen, individuele zorg voor cursisten wordt in lessen opgenomen. Terwijl dat een cursist die stopt, is het

gevoel voor mij een heel andere investering en bewustzijn van een aantal factoren. Terwijl in de les als een cursist met iets zit, je weet dat en je gaat op het moment zelf inspelen. Terwijl dat een cursist die stopt, dan is het niet altijd het ideale moment om een aantal dingen te kunnen doen. En dat voel ik is heel moeilijk soms. En dat vraagt een serieuze investering ook voor mij dan.

Respondent 5: Want je moet aanhaken aan iets, maar er is nog niets.

Respondent 7: Je wint informatie terwijl dat je die cursist eigenlijk wel ziet handelen. Die je rapper kan plaatsen ook.

Interviewer: Ok euhm, zou er doen iets moeten veranderd worden aan het nazorgbeleid?

Respondent 10: Heb jij input van wat hun vraag is rond nazorg?

Interviewer: Ja, euhm, dat is natuurlijk nog niet een heel uitgebreide analyse. Maar je hebt dus mensen die effectief zeiden dat ze er niet echt nood aan hadden. Anderen zeiden ook dat ze na dat ze gestopt zijn, dat ze wel nog voldoende gesprekken hadden met lesgevers en met ervaringsdeskundigen. En met medecursisten die ze toevallig eens tegenkomen. Maar soms had ik de indruk dat dat wel eerder toevallig was of inderdaad op eigen initiatief van hen. Of op eigen initiatief van de lesgevers. Dus dat daar niet zo echt. Vaak heb ik wel gehoord dat lesgevers nog vaak contact erna hebben met hen. En dan had er één iemand ook gezegd dat het misschien wel handig zou zijn om toch eens een keer een gesprek te hebben na dat een persoon is gestopt maar dan een langere tijd later. Omdat het moment dat een persoon stopt, zijn er nog heel veel emoties die kunnen spelen. En dat je dan later nog eens een eindgesprek hebt om dat nog eens te bespreken. Dus dat waren zowat de algemene dingen die ik daar heb gehoord.

Respondent 7: Ik kan daarin komen. Wat ook vaak is, vaak hoor je mensen zeggen van "jullie zijn de eerste plaats die eigenlijk luisterde". En je hoort daar de behoefte van niet in hun omgeving te gaan omdat ze daar het gevoel hebben van niet gehoord te worden. Waardoor dat ze rapper de stap naar ons kunnen zetten. Ja ik voel dat zelf, het is ze een periode en je krijgt dan een invasie van aanvragen van "help mij of luister naar mij". En dan is het moeilijk, blijkbaar de manier waarop wij met mensen omgaan is soms voor de meesten nieuw. En voelen ze hun goed bij en vinden ze nergens anders. Als ik kijk naar een cursist die eigenlijk al een heel eind gestopt is. Maar die nu af en toe de behoefte heeft om gewoon eens zijn verhaal te doen tegen mij. Dat is eigenlijk ook wel een vorm van nazorg. Omdat die zegt van "ik heb echt wel de behoefte dat er geluisterd wordt". Eens even luisteren en eens een babbel doen. En dat is voor die persoon voldoende. Maar eigenlijk kan je dat zeggen onder nazorg.

Respondent 12: Maar het is niet dat we daar een beleid rond hebben.

Respondent 11: En dat is typisch ook de ervaring. Ik merk bij ons dat de ervaringsdeskundige zegt "ah ik ga die en die nog eens een berichtje sturen". En soms reageren die dan en dan bellen ze er nog eens mee. Maar dat is op eigen initiatief, dat is niet.

Interviewer: Ja daar had ik ook wel veel de indruk bij dat het vaak op eigen initiatief van lesgevers en ervaringsdeskundigen is. Of van medecursisten.

Respondent 5: Ik wou even aansluiten. Een cursist die tijdelijk gestopt is, wil nog eens even in de groep komen. Die letterlijk ook zei "ja jullie zijn de enige die verstaan wat dat voor mij zou kunnen betekenen van gestopt te moeten zijn". Want al de anderen zeggen van "dat is toch niet zo erg". En je kan dan terug starten. Maar ik denk natuurlijk nazorg moet er een beleid rond zijn. Maar als ik zie nazorg, de momenten van contact, als ze verjaren blijven ze nog altijd kaartjes krijgen, op de proclamatie uitnodigen. Ja daar is wel contact. Maar zo, ik ben niet iemand die zegt van "wie is nu allemaal gestopt en wie ga ik nu eens bellen".

Respondent 10: Wat ik iets heel vreemd vind is dat een element van nazorg bij ons in het team bij cursisten die gestopt worden of zelf stoppen. Dat de tandem daarmee afsprekt van "wanneer zou het voor u lukken om dat zelf te komen meedelen aan de groep". En daar gebeuren heel rare dingen vind ik. Heel vaak dat cursisten zeggen "neen we komen niet in de groep laat maar". Of als ze wel komen, dat de andere cursisten niet echt reageren op het feit of die gaat stoppen of weggaan. Dan denk ik soms "hoe moeten we dat anders vorm geven?". Ik vind dat soms pijnlijk.

Interviewer: Zijn er mensen dat daarop kunnen inspelen wat er anders zou kunnen gebeuren?

Respondent 5: Ik zou dat ook niet groter willen maken dan dat dat is want ik ben daar niet. Ik ken dat wel een stukje zo. Maar dan hangt dat voor mij vast aan "op welke manier heeft die mens in de groep gezeten en wat is er allemaal gebeurd". En dan doen wij op voorhand laten weten van "op die moment komt die even terug in de groep". En dan zie je al wel wat gebeuren en dan pak je dat vast en dan heb je het daarover. En soms wordt er dan letterlijk als die mens er is gezegd van "ok het is en en". "Het is ook wel niet simpel geweest met u é". En dan kan die mens ook, die weet dat ook wel é.

Respondent 7: Laat ons hopen dat ze het altijd weten.

Respondent 5: Er zijn er ook die niet willen of het niet nodig vinden. Of zeggen dat ze komen en waar we drie afspraken mee maken en dat ze niet komen. Maar ja dan is het ook zorg van eraf te blijven vind ik. Ik vind niet dat je dat persé moet.

Respondent 1: Door er nu over te spreken val het mij op hoe toevallig dat alles is. Want gewoon al inventariseren van "hoe doet elk team het?". Levert al wel verschillen op é. En misschien euhm, ik weet niet of dat juist overal hetzelfde moet zijn. Maar het kan wat meer inspiratie geven aan elkaar van "ah die doet dat zo, dat is misschien een tof idee".

Respondent 5: Ja maar wij doen dat vanuit onze buik é.

Respondent 1: Awel ja maar als ik u hoor zeggen "we gaan zeker de gestopten vragen op de proclamatie". Dan weet ik dat de meeste teams daar wel zorgvuldig over nadenken "doen we dat of doen we dat niet, wat is het best?", of "we zullen eens een kaartje zenden". Dat zijn zo maar kleinigheden maar die misschien voor de mensen toch wel heel betekenisvol kunnen zijn é. Zo gewoon eens inventariseren hoe dat gebeurd en hoe iedereen het doet. Zou misschien niet slecht zijn.

Respondent 7: In onze groep hanteren we nu eigenlijk verjaardagskaartjes. Mensen blijven sowieso een verjaardagskaartje krijgen. Dat is ook wel de groep die dat een stukje opneemt ook. Of nieuwjaarskaartjes.

Respondent 1: Maar toch ook niet altijd?

Respondent 7: Ik moet wel zeggen. Iedereen kan de naam zetten op het kaartje. En we hebben dit jaar geprobeerd zoveel cursisten, zoveel docenten, zoveel mensen. Dus als die kaartjes hebben we eigenlijk op één dag geschreven, met de datum erop en de naam. En mensen die er niet waren hun naam erbij te schrijven. En dat zit nu eigenlijk in onze kast in onze keuken waar er koffie wordt gemaakt bij wijze van spreken. En er zijn X (aantal) cursisten die zich engageren van op het moment dat er een verjaardag is, dit ofwel aan de persoon te geven of op te sturen of bezorgen we het op één of andere manier. Dus, in het begin van het jaar was dat zo een moment geweest en ik denk dat dat eigenlijk wel een goed idee is. Zodat er niemand vergeten wordt. En ze appreciëren dat want mensen die gestopt zijn, die krijgen toch een verjaardagskaartje. Krijg ik dan een smsje "bedankt voor het kaartje, zeg het aan de groep". Een aantal anderen reageren er niet op maar dat is dan inderdaad hun eigen keuze vind ik.

Respondent 5: Aan de vorige groep die krijgen geen kaartjes meer. Die krijgen dan een smsje of een mail. En ook niet bij allemaal é. Als ik nu kijk zijn dat de afgestudeerden of degene die nog contact heeft.

Respondent 7: Of je krijgt de vraag van mensen die stoppen "als de groep afstudeert, wil je het mij dan laten weten?". En dan ja ok, laat je dat wel weten.

Interviewer: Zijn er nog mensen die iets over die nazorg willen zeggen? Of euhm, neen?

Respondent 10: We gaan dat eens moeten plannen.

Respondent 5: Maar ik denk ook zo, ik denk nu aan één cursist van de eerste groep die heel snel gestopt is. Dat je daar ook vanuit zorg, toch eens gaat kijken. En dat we dan trachten iemand van de vereniging daarbij samen aan tafel. Dat je gekeken hebt van "wat kan hier nog?". Dat je die niet zo loslaat. En dat je denkt, ja natuurlijk wilt die meer. Dat versta ik ook.

Respondent 11: Tgoh ik vind het ook wel belangrijk om rekening te houden met wat mensen zelf ook zien zitten of willen. Soms vragen we ook wel "zou je het fijn vinden moesten we volgende maand nog eens bellen?". Allé zo mensen geven zelf ook wel aan wat ze wel of niet graag hebben.

Respondent 12: Maar natuurlijk dan houd je geen rekening met het feit, wat zij ook zei, van, je zit in een emotie, zou kunnen als je stopt. Van het kunnen voorspellen "wat ga ik binnen een maand of twee maand voelen, wat is er nodig". Dat is er niet é. Dus dat kan je niet voorspellen. Dus als je zegt, "neen laat maar". Zou het kunnen dat die het wel wilt maar op dat moment.

Respondent 11: Maar daar kan je u dan wel van bewust zijn als het echt met emoties. Maar soms is het ook wel dat mensen heel duidelijk aangeven van "hier stopt het voor mij en ik heb jullie niet nodig". En als het wel is ga ik zelf bellen. En soms gebeurt het ook dat mensen heel blij zijn als bijvoorbeeld de ervaringsdeskundige zegt "ik zal je binnen een maand terugbellen is dat goed?". Ja,

dat is fijn. En er zijn mensen die, ik heb al cursisten gehad die zeiden "geen verjaardagskaartjes é want ik doe dat niet".

Respondent 7: Maar misschien moeten we inderdaad bewust zijn van een maand of twee later gewoon die mensen systematisch eens te contacteren en te vragen hoe het is met hen.

Respondent 10: Daarom geen tien jaar aan een stuk maar wel zo op een regelmatig tijdstip.

Respondent 7: Ja dat je kijkt van "ik heb een cursist die stopt", en dat je inderdaad binnen twee maanden, gewoon eens opbellen. En naargelang van wat daar ter sprake komt, van spreek je af om dat nog eens te doen of om dat af te ronden. Maar hoever ga je in die nazorg? Want bij bepaalde cursisten kan je daar eigenlijk tien jaar mee aan de slag é qua nazorg.

Respondent 5: Het is niet echt haalbaar om dat vlammetje levend te houden.

Respondent 7: Dan ga ik meer aan mijn telefoon hangen dan wat anders.

Interviewer: Ok, dus ik heb gehoord misschien toch nog eens een gesprek twee maanden erna ofzo, om gewoon eens een keer te horen hoe het gaat.

Respondent 5: Ik denk dat er weinig cursisten zijn die ik achteraf niet meer gezien of gehoord heb.

Interviewer: Ja, euhm, dan denk ik dat we kunnen afronden misschien qua onderwerp om te bespreken. Zijn er euhm, zijn er van jullie nog opmerkingen die jullie willen bespreken?

Respondent 12: Neen voor mij niet.

Respondent 7: Ik ben gewoon nieuwsgierig van hoe ga je dat nu in je thesis gieten?

Interviewer: Je bedoelt deze focusgroep? Ja dus euhm, dus eerst heb je literatuurstudie, dan heb je de analyse.

Respondent 7: Maar eigenlijk zou ik graag eens uw thesis zien als die af is.

Interviewer: Ja maar natuurlijk, mijn thesis zal ik wel doorsturen en dan wordt dat wel doorgestuurd.

Respondent 1: Ik ben wel benieuwd van hoe vond jij dat? Hoe is dat voor u geweest?

Interviewer: Awel ja, die interviews waren echt heel goed meegevallen. Iedereen was echt vriendelijk. Ik heb echt waar geen enkel, dat ik dacht van oei dat interview ging hier niet goed. Of die persoon dat klikte niet. Eigenlijk elk interview ja 45 minuten, een uur gepraat. Die persoon heeft veel gezegd en ik heb er veel uit kunnen halen. Ik vond dat heel goed meevallen.

Respondent 7: En los daarvan, zijn er dingen dat je zegt van "eigenlijk wist ik dat niet". Of zijn er dingen die je hebt geleerd of ontdekt?

Interviewer: Van de mensen zelf, als ze vertellen over hun verleden vond ik dat soms wel confronterend. Wat die allemaal hebben meegemaakt. Dat dat eigenlijk bij iedereen wel was.

Respondent 12: Dat is maar het topje van de ijsberg.

Respondent 10: Dan ben je blij dat je geboren bent in je eigen bedje. (lacht)

Respondent 5: En waarom heb je dit gekozen of moest je dit doen?

Interviewer: Ja euhm, dus vorig jaar moest ik kiezen en euhm, uit een lange lijst. En mensen in armoede heeft mij altijd al geïnteresseerd. En ik wou ook graag iets doen voor een organisatie. Dat je niet zo gewoon een thesis schrijft die achteraf in een kast wordt gestoken. Ik hoop dat jullie er iets aan gaat hebben.

Allé ok, bedankt.

Inleiding

Jezelf voorstellen

Mijn naam is Hélène en ik ben een masterstudent Agogische Wetenschappen aan de VUB. Allereerst heel hard bedankt om mee te werken aan het interview voor mijn thesis. Dit interview wordt opgenomen en zal ik erna letterlijk uittypen. Het is belangrijk dat u hiervoor de toestemming geeft door de 'informed consent' te ondertekenen. Alles wat u tijdens het interview zegt is vertrouwelijk en zal enkel in het kader van het onderzoek gebruikt worden. Uit de uitgetypte versie van het interview zal ik quotes halen en deze zal ik anoniem gebruiken in mijn thesis. Het zou kunnen dat ik tijdens het interview tevens wat aantekeningen maak. Maar dit is enkel om voor mijzelf het overzicht te bewaren.

Introductie van het interview

Voordat we met het interview beginnen, zal ik eerst nog eens even kort uitleggen over wat het zal gaan. Vzw De Link, de organisatie uit Brussel die de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting aanbiedt, contacteerde de Wetenschapswinkel bij ons op school met een vraag tot onderzoek. Deze vraag luidde: "Waarom stopt men met een opleiding tot ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting en welke noden hebben zij die gestopt zijn? Heeft de opleiding effect, ook al is ze vroegtijdig stopgezet?". Dit zal dus (hopelijk) beantwoordt worden op het einde van het interview. Klopt het dat u de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting hebt gevolgd, maar dan met deze opleiding gestopt bent nog voor de opleiding was afgerond?

Ik zal eerst starten met het vragen van algemene persoonsgegevens. Vervolgens zal ik dieper ingaan op u ervaring met de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link en welke factoren er toe hebben bijgedragen dat u vroegtijdig bent gestopt met de opleiding? Het laatste onderwerp dat we in dit interview zullen behandelen is wat de effecten zijn/waren op uzelf door het volgen van de opleiding.

Het interview zal ongeveer een half uur tot een uur duren. Heeft u nog vragen in verband met het interview of in verband met de anonimiteit van het interview? Als er iets niet duidelijk is, mag u mij dit altijd vragen. Laten we dan nu beginnen met het interview.

1. Persoonsgegevens

- Naam en voornaam
- Leeftijd
- Geslacht
- Land van herkomst
- Burgerlijke status
- Woonplaats
- Werksituatie
- Kinderen en/of kleinkinderen

- Waar en wanneer opleiding gestart en gestopt

2. Ervaring van vroegtijdig gestopte cursist met opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link

Beleving vóór het starten met de opleiding tot ervaringsdeskundige

- Reden tot starten met de opleiding
- Beeld van de opleiding
- Doel van het volgen van de opleiding

Beleving tijdens het volgen van de opleiding tot ervaringsdeskundige

- Gevoel tijdens het volgen van de opleiding
- Mogelijke veranderingen aan de opleiding

Beleving na het vroegtijdig stoppen met de opleiding tot ervaringsdeskundige

- Zelf gestopt (1) of de organisatie heeft de samenwerking stop gezet (2)
- Nazorg van de organisatie

3. Factoren die bijdragen tot vroegtijdige uitval in de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link

- Ervaring als kind en puber met 'leren' en 'school'
- Algemene redenen vroegtijdige uitval
- (1) Eigen reden zelf vroegtijdige uitval
 - Persoonsgebonden factoren
 - Tijdsgerelateerde redenen
 - Externe factoren
 - Groepscohesie
 - Situationele drempels
- (2) Redenen waardoor organisatie samenwerking heeft stopgezet

4. Effecten van de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting van vzw De Link op vroegtijdig gestopte cursisten

- Voor- en nadelen van de opleiding
- Verschil tussen leven vóór en na de opleiding
- Leerervaring uit opleiding

Afsluiting

Dat was de laatste vraag van dit interview. Zou u graag nog iets toevoegen dat nog niet aan bod is gekomen? Wat vond u van het interview? Rond juni 2016 zal mijn thesis klaar zijn en gepubliceerd worden op de site van de Wetenschapswinkel Brussel. Hebt u interesse in deze thesis en zou u deze graag lezen? Dan kan ik deze doorsturen naar u. Moest u nog aanvullingen hebben mag u deze altijd doorsturen naar mijn emailadres.

Hartelijk bedankt voor uw medewerking aan het interview en uw tijd!

Inleiding

Jezelf voorstellen

Mijn naam is Hélène en ik ben een masterstudent Agogische Wetenschappen aan de VUB. Allereerst iedereen heel hard bedankt om mee te werken aan deze focusgroep voor mijn thesis. Deze focusgroep wordt opgenomen en zal ik erna letterlijk uittypen. Het is belangrijk dat jullie hiervoor de toestemming geven door de 'informed consent' te ondertekenen. Alles wat jullie tijdens de focusgroep zeggen, is vertrouwelijk en zal enkel in het kader van het onderzoek gebruikt worden. Uit de uitgetypte versie van de focusgroep zal ik quotes halen en deze zal ik anoniem gebruiken in mijn thesis.

Introductie van het interview

Voordat we met de focusgroep beginnen, zal ik eerst nog eens even kort uitleggen over wat het zal gaan en waarom ik deze focusgroep houd. Vzw De Link contacteerde de Wetenschapswinkel bij ons op school met een vraag tot onderzoek. Deze vraag luidde: "Waarom stopt men met een opleiding tot ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting en welke noden hebben zij die gestopt zijn? Heeft de opleiding effect, ook al is ze vroegtijdig stopgezet?".

Ik heb hiervoor 14 interviews afgenomen om de ervaring van de vroegtijdig gestopte cursisten met de opleiding, de factoren die hebben geleid tot uitval en de effecten van de opleiding te bevragen. In deze focusgroep is het de bedoeling dat ik dieper in ga op mijn bevindingen uit deze interviews en deze bespreek met medewerkers van de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting. Ik moet er wel bij zeggen dat mijn analyse nog niet volledig af is, doordat ik nog een aantal maanden de tijd heb tegen dat mijn thesis af moet zijn.

In de focusgroep gaan we het vandaag hebben over het beeld dat de vroegtijdig gestopte cursisten hadden van de opleiding, mogelijke veranderingen aan de opleiding die ze zelf voorstelden en hun bevindingen omtrent de nazorg vanuit de opleiding. Elk onderwerp zal ongeveer 25 minuten behandeld worden en op het einde is er tijd om bijkomende opmerkingen mondeling toe te voegen. De focusgroep zal dus maximum 2 uur in totaal duren. Afspraken zijn dat iedereen eerst zijn naam zegt voor hij iets zegt en dat er niet door elkaar wordt gepraat.

Zijn er nog vragen voor dat we beginnen?

Dan stel ik voor dat we eerst beginnen met een voorstellingsrondje (naam + functie in de opleiding).

Korte bevindingen factoren tot uitval en effecten van de opleiding op de cursisten

De focusgroep zal dus niet de factoren tot uitval en de effecten van de opleiding op de cursisten behandelen. Deze gaan jullie uitgebreid kunnen lezen in mijn thesis. Ik kan wel al kort zeggen dat het mij vooral opviel dat bij de factoren tot uitval er eigenlijk sprake is van een onderscheid tussen cursisten die gestopt zijn door persoonlijke redenen, dus bijvoorbeeld soms het emotioneel te zwaar hebben door het "graven in het verleden", financiële problemen (voorrang aan werk), de opleiding soms te ver verwijderd van de woonplaats (problemen met kinderen, gezondheid), en redenen die te maken hebben met de groep, meer bepaald de groeps sfeer, het gevoel van veiligheid in de groep

en dat ze niet aanvaard worden. Soms hadden ze problemen met bepaalde andere cursisten of medewerkers (lesgevers en ervaringsdeskundigen) van de opleiding en kon dit een belangrijke reden zijn om te stoppen.

De effecten van de opleiding waren vooral zichtbaar bij mensen die de opleiding langer dan een jaar hebben gevolgd. Een aantal vertelden dat ze communicatief (conflictsituaties) veel hebben bijgeleerd en dat ze beter hebben leren begrijpen waarom dat mensen op een bepaalde manier handelen of gehandeld hebben in het verleden. Ook een beter begrip en bewustzijn over armoede en de eigen situatie en henzelf en hun sterke punten beter leren kennen.

1. Beeld van de opleiding

GLOBALAAL → Hoe denken jullie dat de opleiding overkomt op mogelijke cursisten?

ANALYSE → Uit veel interviews heb ik kunnen vaststellen dat de ex-cursisten van mening zijn dat het beeld dat ze hadden van de opleiding voor ze begonnen (ook na de intake), meestal niet strookte met wat de opleiding inhield terwijl ze de opleiding volgden. Velen onderschatten hoe emotioneel zwaar het is. Een ex-cursist vertelde "ja je wordt er volledig tot op het bot afgebroken en terug opgebouwd".

→ Zou de intake anders moeten gebeuren?

OPLOSSINGEN → Mogelijke oplossingen voor werking i.v.m. kloof beeld voor en tijdens opleiding?

2. Mogelijke veranderingen aan de opleiding

GLOBALAAL → Wat zijn mogelijke belemmeringen in de opleiding voor cursisten?

ANALYSE → Uit een paar interviews bleek dat het voor bepaalde mensen niet goed klikte met de groep. Deze conflicten werden volgens hen niet goed aangepakt. Er was bijvoorbeeld eens een probleem met de lesgeefster en de cursist had graag alle partijen rond tafel gehad. Dit is niet gebeurd. Een andere persoon had dan weer meer nood aan gehoord te worden en individuele ondersteuning. Of iemand anders die nooit een gesprek heeft gevoerd met degene met een mede-cursist met wie ze in conflict zat.

Een ander onderdeel dat vaak aan bod kwam, was de duur van de opleiding en het tijdstip. Sommigen zouden de termijn van de opleiding willen inkorten en er meer volledige dagen van maken. Anderen opteren voor de opleiding in avondonderwijs. Hierbij speelt vooral het financiële aspect. Dan zouden ze overdag kunnen gaan werken. Of betaalde stages zou ook beter zijn volgens sommigen.

OPLOSSINGEN → Welke veranderingen zouden moeten gebeuren?

3. Nazorg van de organisatie

GLOBALAAL → Wat vinden jullie zelf van de nazorg die wordt gegeven nadat een persoon gestopt is?

ANALYSE → Ik heb van een aantal personen te horen gekregen dat het goed was dat dit "onderzoek" er kwam en dat ze het positief vonden dat ze hun mening kwijt konden. Soms hebben ze dat niet kunnen doen tijdens de eindgesprekken zelf. "Niet één gesprek, ik denk meerdere gesprekken. Want op het moment dat je stopt, zit je vol met emotie en ben je niet altijd in staat om het probleem te zien he. Dus in eerste instantie ga je weg, hoogstwaarschijnlijk met een deel boosheid en veel emotie. ... Maar ik denk na verloop van tijd, hadden ze misschien beter met mij contact opgenomen. Want

dan had dat misschien... Dan had ik terug kunnen beginnen of een andere oplossing of ik weet niet wat... Maar ja, eventueel een individueel gesprek had heel goed geweest."

Het is wel zo de verschillende mensen er ook niet echt nood aan hadden om De Link nog eens te horen. Dit maakte voor hen geen verschil. "Het was voldoende" geweest en ze werden goed opgevangen. Anderen hadden wel voldoende gesprekken gehad met lesgevers, ervaringsdeskundigen en mede cursisten en horen hen achteraf nog (eerder toevallig).

OPLOSSINGEN → Meer nazorg, op langere termijn? Hoe ver kan dit gaan?

Bijlage 6: Labellijst interviews

Code System		
Code System		566
Ervaring van ex-cursist met opleiding		0
Beleving vóór het starten met de opleiding		0
Reden tot starten met de opleiding		28
Beeld van de opleiding		18
Doel van het volgen van de opleiding		19
Beleving tijdens het volgen van de opleiding		0
Mogelijke veranderingen aan de opleiding		37
Gevoel tijdens het volgen van de opleiding		30
Gevoel tijdens het eerste jaar van de opleiding		24
Gevoel tijdens het tweede jaar van de opleiding		9
Gevoel tijdens het derde jaar van de opleiding		4
Gevoel tijdens het vierde jaar van de opleiding		1
Beleving na het vroegtijdig stoppen met de opleiding		0
Nazorg van de organisatie		26
Contact met medecursisten		7
Factoren tot vroegtijdige uitval in de opleiding		0
Redenen waarom wel/niet opleiding terug beginnen		21
Gevoel tijdens het stoppen met de opleiding		33
Ervaring als kind en puber met 'leren' en 'school'		17
Algemene redenen vroegtijdige uitval volgens ex-cursist		13
Eigen redenen vroegtijdige uitval		0
Persoonsgebonden factoren		50
Financiële redenen		18
Ondersteuning door omgeving		16
Tijdsgelateerde redenen		4
Externe factoren		6
Groepscohesie		30
Problemen met medewerkers van de organisatie		26
Problemen met medecursisten		21
Situatiele drempels		2
Redenen organisatie samenwerking stopgezet		6
Effecten van opleiding op vroegtijdig gestopte cursisten		0
Voor- en nadelen van de opleiding		1
Nadelen van de opleiding		23
Voordelen van de opleiding		21
Verskil tussen leven vóór en na de opleiding		9
Leerervaringen uit de opleiding		46
Sets		0